

SERGEY ALEKSANDROVIÇ YESENİN

**SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ**

*Bu kitab "Sergey Yesenin. Şeirlər və poemalar"
(Bakı, Azərənəşr. 1975) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır.*

Rus dilindən tərcümə edən:

Əliğa Kürçaylı

891.713-dc22

AZE

Sergey Yesenin. Seçilmiş əsərləri. Bakı, "Avrasiya press", 2006, 168 səh.

Bu kitaba XX əsr rus poeziyasının ən çox sevilən şairlərindən biri olan Sergey Yeseninın şeirləri və poemaları daxil edilmişdir. Mayası sevgiyə, təbiətə vurğunluqla, səmimi və ülvi hisslərlə yığılmış Yesenin poeziyası bu gün də öz təravəti və hərarəti ilə könləri oxşayır.

ISBN10 9952-421-71-9

ISBN13 978-9952-421-71-2

© "AVRASIYA PRESS", 2006

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN
"Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında"
12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

NƏŞRİYYATDAN

Sergey Aleksandroviç Yesenin (1895–1925) romantik rus şerinin görkəmli nümayəndələrindən biridir. O kəndli ailəsində anadan olmuş uşaqlığı ana babasının himayəsində keçmişdir. Doğulduğu Ryazan quberniyasının Konstantinovo (sonralar Yesenino adlandırılmışdır) kənd dördillik məktəbini əla qiymətlərlə bitirərək (1909) təhsilini Spas-Klepikovski müəllim məktəbində davam etdirmişdir.

1912-ci ilin yayında Moskvaya gələrək ədəbi həyata qoşulan şair o vaxtlar xalq içərisindən çıxmış gənc ədəbiyyatçıları birləşdirən Surikov adına ədəbi-musiqi dərməyinin üzvü olur. O, müntəzəm olaraq Şanyavski xalq universitetinə gəlir, tərəqqipərvər əhvali-ruhiyyəli professorların mühazirələrini dinləyirdi. Sonra İ.D.Sitinin mətbəəsində işə düzələn Yesenin inqilabi hərəkata fəal qoşulur və 1914-cü ildə "Put pravdi" qəzetində onun "Dəmirçi" şeri dərc olunur.

1915-ci ildə Yesenin Peterburqa köçərək A.A.Blok, S.M.Qorodetski, N.S.Qumilyev kimi dövrünün qabaqcıl yazıçıları ilə tanış olur. Peterburq həyatı şairin dünyagörüşünün formalaşmasında müstəsna rol oynayır.

1916-cı ildə ilk şeirlər kitabı "Radunitsa" (Pravoslav məzhəbində Pasxadan sonrakı həftədə dünyasını dəyişənləri yad etmək) çap olunur. Yesenin sonrakı illərdə yazdığı poemalarda ("Coşqunluq", "Yad diyar", "Qüdrətli") kənd ab-havası, kəndli ovqatı çox güclüdür. Təsədüfü deyildir ki, S.Yesenini vaxtılı "böyük milli şair" adlandıran M.Qorki onun "xalq dilini gözəl bilməsini" önə çəkir və "xalis rus şairidir", – deyərək heyranlıqla bildirirdi.

S.Yesenin 1919–1923-cü illərdə imajinizm ədəbi cərəyanına qoşulmuşdur. İmajinistlərlə yaxınlıq şairin müvəqqəti olaraq ictimai həyatdan uzaqlaşmasına səbəb olmuşdur ("Meyxanalı Moskva" (1921–1924) silsiləsi, "Qara adam" (1925) poeması). Lakin Yesenin cəmiyyətdən, Rusiya həyatından kənar qala bilməzdi. Bunu o, 1922–1923-cü illərdə ABŞ və Avropa ölkələrinə səyahəti zamanı daha aydın dərk etmişdi. 1924–1925-ci illər onun yaradıcılığında dönüş illəri olmuşdur. "Sovet Rusiyası" toplusu, "Böyük yürüş haqqında nəğmə", "Vətəne dönüş", "Səma təbilçisi", "Kantata" kimi əsərlər buna parlaq misaldır. "Anna Snegina" (1925) poemasında yeni, çağdaş rus kəndinin realist təsviri verilmişdir.

O, 1924–1925-ci illərdə Bakıda olmuş, bir müddət Mərdəkəndə yaşamışdır. Bakıda olarkən ədəbi və ictimai həyatda fəal iştirak etmişdir. Bakı həyatı Yesenin yaradıcılığında nikbinlik əhvali-ruhiyyəsini, beynəlmiləçilik motivlərini gücləndirmişdir. Yesenin bir sıra məşhur əsərlərini, o cümlədən "Anna Snegina" poemasını, "İran nəğmələri" silsiləsinə daxil olan şeirlərin bir çoxunu burada yazmışdır.

TƏRCÜMEYİ-HALIM

1895-ci ilin 21 sentyabrında (3 oktyabr) Ryazan quberniyası, Ryazan qəzasının Kozmin mahalındakı Konstantinovo kəndində anadan olmuşam.

İki yaşından çox da dövlətli olmayan ana babamın yanında tərbiyə almışam. Babamın üç yetkin subay oğlu vardı. Bütün uşaqlığım demək olar ki, onlarla keçmişdir. Dayılarım çilgün və dələduz oğlanlardı. Üç yaş yarımından onlar məni yəhərsiz ata mindirib yortardılar. Yadımdadır, vahimə içində atın yalından bərk-bərk yapışardım. Sonra onlar mənə üzmək öyrətdilər. Dayılarımdan biri (Şaşa dayı) məni qayığa mindirib sahildən uzaqlaşdırar, paltarımı soyundurar, kiçik kimi suya atardı. Üzmək bilmədiyimdən qorxa-qorxa əllərimlə suyu şappıldadardım, ağız-burnuma su dolub məni təntidəndə o qışqırdı: "Bu əfəlliklə sən nəyə gərəksən, ay qırışmal".

"Qırışmal" onun xoşladığı söz idi. Sonra, səkkiz yaşında, o biri dayım üçün tez-tez ov itini əvəz edərdim, vurduğu ördəkləri üzə-üzə göllərdən gətirərdim. Ağaclara da məharətlə dırmaşardım. Uşaqlar arasında həmişə dəstəbaşı və davakar sayılırdım, özüm də üzüm-gözüm cırmaq-cırmaq olardı. Dəcəlliyimə görə məni bircə nənəm söyərdi, babam isə məni yumruq davasına çəkər, tez-tez nənəmə deyərdi: "Ay səfeh, ona dəymə, belə adam möhkəm olar!" Nənəm məni yaman sevirdi, mənə olan nəvazişinin həddi-hüdudu yox idi. Bazar axşamları məni çimdirər, dırnaqlarımı tutar, saçlarıma gənəgərçək yaği sürtərdilər, çünki qalın-qıvrım saçlarıma heç bir daraq batırdı. Yağ da az kömək edirdi. Mən həmişə qara qışqırıq salardım və hətta, indi də bazar ertəsi günlərini yada salanda tüklərim ürperir.

Uşaqlığım belə keçdi. Böyüyəndə məni kənd müəllimi etmək istədilər, ona görə də məni kilsə – müəllimlik məktəbinə qoydular, buranı qurtarandan sonra Moskva müəllimlər institutuna daxil olmalı idim. Xoşbəxtliyimdən, bu, baş tutmadı.

Şeir yazmağa erkən, doqquz yaşından başlamışam, lakin şüurlu yaradıcılığımı 16–17 yaşından hesab edirəm. Bu illərdə yazdığım bəzi şeirlər "Radunitsa" kitabında çap olunmuşdur.

On səkkiz yaşında şeirlərimi jurnallara göndərmişəm, onların çap olunmadığını görəndə təəccübləndim və Peterburqa yola düşdüm.

Orda mənı sevinclə qarşıladılar. İlk gördüyüm Blok, ikincisi Qorodetski idi. Bloka baxanda mənı tər basdı, çünki ilk dəfə idi canlı şair görürdüm. Qorodetski mənı əvvəllər haqqında heç nə eşitmədiyim Klyuyev ilə tanış elədi. Bütün daxili ziddiyyətimizə baxmayaraq, Klyuyev ilə mənım aramda böyük dostluq yarandı.

Elə bu illərdə Şanyavski Universitetinə daxil oldum, cəmisı il yarım burada qalıb yenıdən kəndə qayıtdım.

Müasir şairlərdən hamıdan çox Blok, Belı və Klyuyev mənə xoş gəlirdi. Forma cəhətdən Belı mənə çox şey verdi, Blok və Klyuyev isə mənı lirikaya alışdırdılar.

1919-cu ildə mən yoldaşlarımla birlikdə imajinizmin manifestini çap etdim. İmajinizm bizim təsdiq etmək istədiyimiz formal məktəb idi. Lakin bu məktəb həqiqəti rəbitəsiz obrazlar yığımında görüb, heç bir zəmini olmadığından aradan çıxdı.

Bir sıra dini şeir və poemalarımın mənə mənuniyyətlə əl çəkərdim, lakin onlar, ümumiyyətlə şairin inqilaba qədər keçdiyi yol kimi böyük əhəmiyyətə malikdir.

Səkkiz yaşından nənəm mənı özü ilə müxtəlif monastırlara aparardı, nənəmə görə bizdə həmişə hər cür zəvvar kişilər və qadınlr qalardı. Müxtəlif dini mahnılar oxunardı. Babam isə tərsinə, boğazını islatmağı xoşlardı. O həmişə adamlara kəbinsiz toylar düzəldərdi.

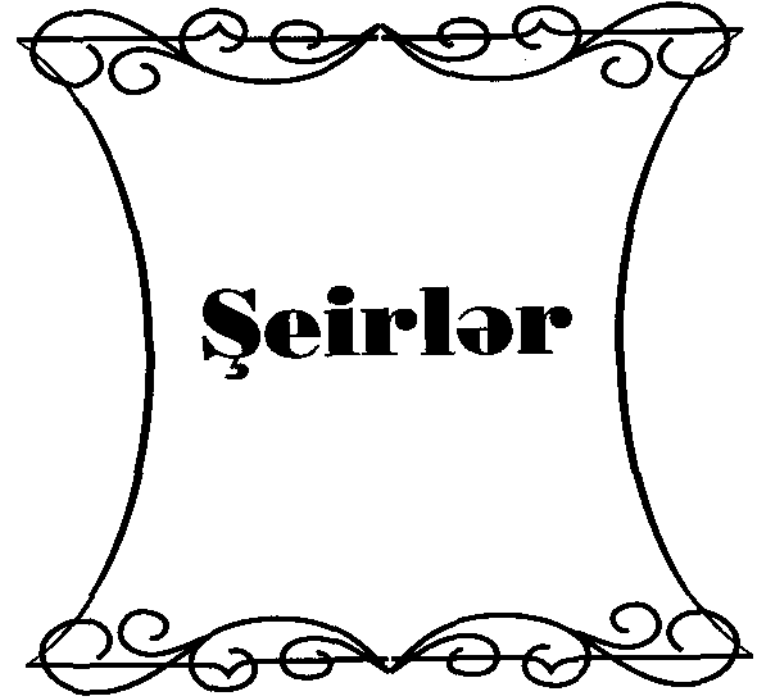
Kənddən gedəndən sonra mən öz silkim barədə xeyli fikirləşməli oldum.

İnqilab illərində bütünlüklə Oktyabrın tərəfində olmuşam, ancaq hər şeyi özümə görə – kəndli təmayülündən qəbul etmişəm.

Formal inkişaf cəhətcə indi mənı ən çox Puşkin cəlb edir.

Tərcümeyi-halımın başqa tərəflərinə gəlincə—onlar mənım şeirlərimdədir.

Sergey Yesenin
oktyabr, 1925

* * *

Qış oxuyur – haray salır,
Minbir səslə layla çalır
 Qalın meşə göy şamlara.
Hər tərəfdə qəm-kədərle
Ağ buludlar dəstələrlə
 Uçur uzaq bir diyara.
Çöldə boran çox havalı,
Sərir yerə ipək xalı, –
 Qan donduran bir soyuq var.
Sərçələr boz yumaq kimi
Yetim qalmış uşaq kimi
 Pəncərəyə sığınıblar.
Üşüyürlər körpə quşlar,
Onlar acdır, yorulmuşlar, –
 Bir-birinə sığınıb bərk.
Tufan isə dəlisayaq
Pəncərəni döyür taq-taq,
 Daha güclü hirslenərək.
Bax, bu qarlı qasırgada,
Pəncərənin qabağında
 Yuxulayıb zərif quşlar.
Onlar yuxu görür bu dəm:
Günəş doğub, gülür aləm
 Bahar gəlib, gözəl bahar.

1910

* * *

O yerdə ki kələmlərin cərgəsi
Üfüqlərə güləb vurur yaz günü,
Bax, orada ağcaqovaq körpəsi
Anasının əmir yaşıl döşünü.

1910

* * *

Axşam düşür gölün üstə,
Par-par parıldayır şəbnəm.
Mən durmuşam yolun üstə,
Bir söyüdə söykənmişəm.

Düşür ayın gur şöləsi
Evimizin üzərinə.
Haradasa bülbül səsi
Eşidirəm bu dəm yenə.

Nə gözəldir, necə xoşdur,
Ətraf isti ocaq kimi.
Ağcaqayın dayanmışdır
Nəhəng bir şam-çıraq kimi.

Lap uzaqda – o sahilə
Ətəyində bir meşənin
Toxmağının səsi gəlir
Yuxulu bir gözətçinin.

1910

* * *

Sübhün al şəfəqiylə bəzəndi gölün üzü,
Yenə meşəxoruzu ağlayır həzin-həzin.

Yuvada dəfn olunub, ağlayır sarıköynək,
Təkəcə mən ağlamıram, nura qər qolub ürək.

Yol üstə çıxacaqsan, – axşam, bilirəm bunu –
Təzə ot tayasına sığınaraq qonşunun.

Dəmləncə öpərəm, çiçəktək əzərəm mən,
Sevincdən dəmlənənə zaval yoxdur qətiyyə.

Xumarlanıb, sən ipək darayını salarsan,
Sübhədək dəm, mənimlə kolluqlarda qalarsan;

Qoy indi qırqovullar ağlasın həzin-həzin,
Qəmli bir nəşə olur qızarılanda dan üzü.

1910

* * *

Yaxşı qızdı Tanyuşa, kənddə ona tay hanı,
Qırmızı baxya ilə işlənmişdi ağ donu.
O pələd dalındakı dərəyə endi axşam,
Ay da buludlar ilə oynayırdı biaram.

Qıvrım saçlı bir oğlan gəlib elədi təzim:
“Başqasıyla evləndim, əfv et məni, əzizim”.
Qız ağardı kəfəntək, əsdi don vuran kimi,
Hörüklər gərdəyində qıvrıldı ilan kimi.

“Sən də, mavigöz oğlan, hirsin tutmasın mənə,
Gəldim deyəm: gedirəm mən də başqa birinə”.
Səhər zəngi deyil bu, toy, nişan dəsgahı var,
Atlar çapır, üzünü gizləmişdir atlılar.

Ağlayır Tanyuşanın qəmli ata-anası,
Tanyanın gicgahında ağır çəkiç yarası...
Üzünü çiçək kimi bəzəmişdi al qanı, –
Yaxşı qızdı Tanyuşa, kənddə ona tay hanı.

1911

* * *

Ana Kupalnitsaya meşəiçi gedirdi,
Ayaqyalım şəh üstə ətrafi seyr edirdi.

Ayağımı sehirlı tıkanlar dalayırdı,
Mələkotu batdıqca zavallı ağlayırdı.

Ağrı tutdu, böyrünə atdı ana əlini,
Ufuldayıb o, yerə qoydu bari-həmlini.

Mən doğuldum nəğməylə, yorğanım yaşıl otlar,
Qövsı-qüzeh bələyə bələdi mənı bahar.

Kupala gecəsində doğulub böyüdüm mən,
Falçı mənə səadət vəd eləyir bugündən.

Lakin barışammaram bu cür səadətimlə,
Qaş-gözü də seçmişəm mən öz ferasətimlə.

Mən bir qar danəsıtek mavilikdə itirəm,
İstərəm tale verən izimi də itirəm.

1912

* * *

Qızıl dərili qarmon, zilə çək, dillən yenə,
Adaxlım qarşıla, gözəl qız, yola çıx sən.

Qəlbimdə firuzənin, yaz gülünün ziyası,
Qarmonumda çalırım mavi gözlər havası.

Göl üstə naxış vuran səhər şəfəqi deyil,
Sənin yolda görünən əlvən örpəyindi, bil.

Oyanıb tənbel-tənbel
Qız da adaxlısının qulaq assın səsınə.

1912

AĞCAQAYIN

Pəncərəmin önündə
Ağcaqayın görünür,
Gümüşdəndir elə bil,
Bəyaz qara bürünüb.

Salxım budaqlarında
Qar donubdur şaxtadan,
Sallanan saçaqları
Sanki bəyaz baftadan.

Dayanıb ağcaqayın
Sükut içrə uyğulu,
Şəfəq altda yanan qar
Andırır qızıl pulu.

Oyanıb tənbel-tənbel
Şəfəq ətrafi öpür;
O, qarlı budaqlara
Təzədən gümüş səpir.

1913

ANA DUASI

Köhnə bir koma vardır
Kəndin lap qırağında.
Ana dua eləyir
İkona qabağında.

Ana dualarında
Oğlunu salır yada,
O, vətəni qoruyur
Uzaq eldə davada.

Silib göz yaşlarını,
Dua eləyir ana.
O yorğun gözlərində
Arzular gəlir cana.

Ana bir səhra görür, –
Bu, döyüş səhrasıdır,
Torpağa serilən də
Qəhrəman balasıdır.

Alovlı qan fişqıran
Köksündə yaralardır.
O donmuş əllərində
Düşmən bayrağı vardır.

Səadətdən, ələmdən
Tamam donubdur ana,
Dayaq olub əlləri
Əyilmiş çal başına.

Bu dəm qaşlarına da
Ara-sıra dən düşür.
Yaşlar mirvari kimi
Axıb gözündən düşür.

* * *

Sən ey alın təriylə islanmış qara torpaq,
Necə əzizləməyim – sevərək, oxşayaraq!

Taxta körpü üstəyəm, göydür gölün sinəsi,
Axır mənim sinəmə axşamın xoş nəşəsi.

Uzaqda boz örtüklü alaçıqlar ucalır,
Qamışlar boğuq səslə elə bil layla çalır.

Qızıl tonqal qızardıb – sacayağı qan kimi,
Ayın gözü tonqalda nur saçır yanan kimi.

Qürub şəfəqi altda çömbəlilib sakitanə
Biçinçilər qocaya qulaq asırlar yenə.

Uzaqlarda, hardasa, çay burulan bir yerdə
Balıqçı nəğmələri ucalır pərdə-pərdə.

Qalay kimi parlayır çılpaq bataqlıq yeri...
Sən qəmli bir nəğməsən – Rusiyanın kədəri.

* * *

O yerdə ki, quru çöp hürülüb hasar kimi,
Gicitkan sapsarı;
Söyüdlərə sığınıb yetim uşaqlar kimi
Kəndin boz daxmaları.
Orda zümrüd göl boyu, geniş dərələr boyu,
Geniş çöllər uzununu, –
Sibir dağlarınadək daş-kəsəkli qum yolu
Uzandıqca uzanır.
Rusiya yayılıbdır Mordova, Çuda qəder,
Onun nə qorxusu var.
İnsanlar bu uzanan yollar ilə gedirlər,
O qandallı insanlar.
Onlar hamısı qatıl, oğurluqla ömr edən, –
Sərt taleyin qərarı.
Onlardakı o qəmli baxışları sevdim mən,
O sallaq yanaqları.
Qatillərin kefindən neçə şər əməl doğar,
Ürəkləri sadədir,
Qaralmış üzlərində göyərirdir dodaqlar,
Əyilib əsir tir-tir.

Bir şeylə fəxr edirəm, bunu gizləsəm belə,
Qəlbən təmizəm mən də.
Lakin mən də kimisə öldürürəm bıçaq ilə
Xəzan yeli əsəndə
Məni də apararlar tozlu-torpaqlı yolla,
Qumların üzərindən.
Boynumdakı kəndirlə, ağır qəmlə, qandalla
Ülfət bağlayaram mən.
Təbəssümlə başımı dik tutaraq bir qədər
Bu yolla keçən zaman,
Yaşadığım illərin izini silib gedər
Soyuq dililə tufan.

1915

İNƏK

O qocalıb, diş tökülüb,
Buynuzunda qat-qat illər.
Sərt naxırçı döyüb onu
Otaranda axşam-səhər.

Siçan küncdə nəsə didir,
Osa baxmır bu səs-küyə.
O öz ala buzovuyçun
Dalıb qəmli düşüncəyə.

İlk sevinci deydi daşa,
Buzovun görmədi inək.
Odur, cökə ağacında
Dərisin yellədir külək.

Balasının taleyinə
Qovuşacaq o da bir gün,
Boğazına çatı salıb,
Apararlar kəsmək üçün.

Yazıq inək, qəmli, arıq...
Buynuzuyla didir yeri.
O, xəyalən görür bu dem
Otlı-sulu kövsənləri.

1915

İT HAQQINDA NƏĞMƏ

Qızılı həsirə bənzər bəlimdən
Düzəlmiş, itlərin damında səhər
Qancıq küçüklədi düz yeddi dənə:
Balaca küçüklər, sarı küçüklər.

Qancıq axşamacan küçüklərini
Oxşadı, çəkdi də dililə daraq.
İliq südlə dolu əmcəklərini
Əmdilər balalar dartışdıraraq.

Elə ki, axşamın ətrini alıb,
Toyuqlar cərgəylə tar üstə çıxdı.
Gəldi ev sahibi, qaş-qabaq salıb,
O yeddi küçüyü torbaya yığdı.

Qalın qar üstüylə qaçırdı qancıq,
Qaçırdı çatmaqçün ev sahibinə...
Suyun səthi aram olmurdu ancaq
Ləpələr bir-birin qovurdu yene.

Ana it sahildən qayıtdı geri,
Dililə böyrünün tərini sildi o.
Evin üstündəki nurlu qəməri
Yeddi küçüyündən biri bildi o.

Başını qaldırıb səmaya baxdı,
Süzdü maviliyi zingildəyərək,

Ay da asta-asta sürüşüb axdı,
Təpələr dalında gizləndi bərk-bərk.

Dilənçi payıtək – ona hər öten
Daş atırdı, bunda nəşə var kimi.
Bir daş gözlərini itin qəflətən
Tökdü qar üstünə ulduzlar kimi.

1915

* * *

Yağdı bahar yağışı, o dəli tufan
Susdu dayandı birdən.
Sənə, Sergey Yesenin, baxanda inan,
Yaman darıxıram mən.

Darıxdırır, görünməz şəhpər səsini
Göylər altda dinləmək:
Nəgmən ki, babaların pak türbəsini
Oyada bilməyəcək.

Keçmişinin o uzaq üfüqlərinə
Bağlanıb bütün sözün.
Küləkdə yox, cildlərdə dinəcək yenə
Gördüyün rəya, düzü.

Kimi əyər çiyinini, kimi oturur,
Dönər gərilməmiş simə.
Kiməsə lazım olar yazdığın əşar,
Özün isə heç kimə.

Bryusovu, Bloku şerin tərpedər,
Silkələr özgələri.
Yenə məşriqdən doğar qızıl bir səhər,
Ani yanar dan yeri.

Yer üzünü dəyişə bilməz mahnılar,
Titrətməz yarpaqları.
Bir taxtaya ömürlük mıxlanıb qalar
Qırmızı dodaqların.

Əbədi açar onda hərəkətsiz əlini,
Sənin Pilatın¹ sönər.
Səs gələr: İli, İli, lama savaxvani²,
Məni qüruba göndər.

1916–1917

YOLDAŞ

O, adi bir fəhlənin oğlu idi, deməli,
Onun hekayəti də çox uzun olmayacaq.
Saçını rəngləmişdi sanki gecənin əli,
Gözləri mehribandı, mavi rəngdəydi ancaq.

Atası sübh çağından günəş batana qəder
Kürəyində ruziyəçün ağır yük daşıyardı.
O isə günlərini işsiz-gücsüz keçirər,
Xristos bir də pişik – iki yoldaşı vardı.

Pişik qocalmışdı çox, eşitməzdi birçə an
Milçək vızıltısını, siçanların səsini.
Xristos ikonada ananın qucağından
Süzərdi tavan altda göyərçin dəstəsini.

Bir kimsə bilməzdi ki, dünyada var Martin də,
Bax, bu sayaq keçərdi qəmli günlər karvanı.
Kaşib süfrə dalında hərdən nahar edəndə
Atası öyrədərdi ona “Marselyozanı”.

¹ Ponti Pilat – b.e. 26-36-cı illərində İudəya əyalətində Roma canişini

² Qədim yəhudi dilində tərcüməsi: “Xudaya, xudaya, nə üçün məni burda qoydun”.

“Böyüyorsən, hər şeyi anlayarsan... – deyərdi, –
Bilərsən ki, nə üçün dilənçiyik biz belə!”
Küt bıçaq əllərində əsərdi, titrəyərdi
O, qurumuş çörəyi doğrayanda güc ilə.

Rəndələnmiş pəncərə altında
Bu dem
Qopdu güclü qasırğa, qarışdı
Aləm;
O bahar alovutək, sellertək
Coşan
Rus xalqıydı – çağırışı, tələbi –
Üsyan!

Hayqırır dalğalar,
Oxuyur sərt tufan.
Gözlər yanır par-par
Mavi qaranlıqdan.

Ölüm-dirim döyüşü,
Meyitlər qalaq-qalaq.
Qorxunun bərkdir dişi,
O diş qırıldı ancaq.

Hey yüksəliş, etila,
Çığırtı, səs, hay-haray.
Dİbsiz bir mağaraya
Axır intəhasız çay...

Kiminsə son saati
Çatdı, o kədərli an...
Fəqət o heç qorxmadı
Düşmən baxışlarından!

Ürəyinin telləri
Möhkəmdi, qorxmur, yanır.
Onun qansız əlləri
Bir ümidlə uzanır.

Nahaq sürmədi ömür,
Udub hava, içib su;
Fəqət sizə bənzəmir
Onun sönən arzusu...

Çatdı evin eyvanında
Martinə birdən-birə
Atasının son anında
Çəkdiyi o son nərə.

Göz şişincə o, ağladı,
Dodaqları göy idi.
Diz çökərək qucaqladı
O, soyumuş meyiti.

Sonra başın qaldıraraq
Sildi göz yaşlarını,
Evə qaçıb, ikonaya
Dikdi baxışlarını.

“Eşidirsən? İsa, İsa,
Təkəm. Görürsən yəqin?
Səsləyirsə, çağırırsa
Səni yoldaşım Martin...”

Atam həlak olub, ancaq
O ölmədi qorxaqtək.
O bizi də çağırır bax,
Dostum İsa, gəl gedək.

Bərabərlik, əmək, bir də
Azadlığın naminə
Ruslar hər bə gedən yerdə
Kömək gərəkdir yenə!..”

Günahsız çağırışı bu an
Dinləyib çox mehriban,

İsa düşdü ikonadan –
Ananın qucağından.

Onlar əl-ələ gedir,
Gecə qapqara zülmət.
Min bir bəla vəd edir
Bu ağ saçlı sükunət.

Taleyin əbədi səadətiylə
Çiçək açmadadır ümid baharı.
Ferval küləkləri məhəbbət ilə
Göz qapaqlarını öpür onların.

Qəflətən başladı atəş saçmağa,
Heybətə uladı o mis güllələr.
Balaca İsanı sərdi torpağa
Duyğusuz güllələr, hissiz güllələr.

Dinləyin:
Dirilmə olmaz bir daha!
O bədən gömüldü qara torpağa:
O Mars səhrasında
Uzanıb
Yatır.

Anası yenə ordadır.
Ora dönməyəcək övladı bir də.
Həmin o yerdə
Pəncərə önündə qoca pişik də
Sanki durub keşikdə
İti caynağıyla tutur qəməri...

Martin sinə-sinə sürünür səssiz:
“Mənim şahinlərim, əsirsiniz siz,
Əsir eləyiblər
Siz şahinləri!”

Getdikcə tutulur, tutulur səsi,
Elə bil kiminsə iti pəncəsi
Sıxır boğazını,
Od yağır yenə.

Fəqət bir təmkinlə səslənir çöldə,
Gah asta, gah güclü
Hey dönə-dönə
Dolaşır ağızda, dolaşır dildə
Dəmirdən də möhkəm
Söz:
“Rre-es-puu-ubluka!”
Petrograd.

Mart, 1917

* * *

Ay dözümlü ana, sabah sən məni
Tez oyat, yuxuma tezdən qat haram.
Yolun kənarında, keçib tərəni,
Əziz bir qonağı qarşılayaram.

Bu gün mən meşənin sıx qucağında
Enli təkər izi gördüm çəməndə¹.
Onun haləsini səma tağında
Yaman titrədirdi külək əsəndə.

O, sabah sübh çağı yorğalayacaq,
Gizlədib kolluqda papaq – qəməri.
Qızıl quyruğunu yelləyib dayça
Nura qərq edəcək geniş çölləri.

Yuxudan tez oyat məni sən səhər,
Bizim pəncərədən işıq düşərkən.

¹ Günəşə işarədir.

Lap yaxın zamanda, belə deyirlər,
Məşhur rus şairi olacağam mən.

Mən səni tərənnüm edəcəm yəqin,
Sonra da evimiz, xoruz, peç, qonaq...
Mənim hər nəğməmə o zaman sənin
Qızıl inəyinin südü axacaq.

1912

* * *

İnanıram, inanıram, səadət var!
Al günəş də sönməmişdir göydə hələ.
Falçı kimi, üfüqdəki qızartılar
Xoş bir xəbər vəd eləyir innən belə.
İnanıram, inanıram, səadət var!

Səslən, səslən, ey qızılı rus torpağı,
Siz də əsin, ay cilovsuzı dəli yellər!
Xoşbəxt odur, bacarıbdır anlamağı
Sənin çoban kədərini mənim qəddər.
Səslən, səslən, ey qızılı rus torpağı.

Mən sevirəm gur selini təbiətin,
Ulduzların suda çimək tellərini.
Mən sevirəm çox lütfkar bu millətin
Bu lütfkar əzabını, kədərini
Mən sevirəm gur selini təbiətin.

1917

* * *

L.İ.Kaşınaya

Yamyışıdır saçların,
Qız sinəsidir sinən,
Ay zərif ağcaqayın,
Nə baxırsan gölə sən?

Külək nə deyir sənə,
Nə deyir bu qum, torpaq?
Yoxsa budaq – telinə
Taxacaqsan ay – daraq?

Aç ağac düşüncənin
Sirrini, hər işini.
Sevdim payızda sənin
Qəmli titrəyişini.

Ağac dindi bu zaman:
“Gecə ulduzlarını
Səpəndə, burda çoban
Tökdü göz yaşlarını.

Kölgə sərirdi qəmər,
Hər tərəf zümrüd kimi.
Çoban baxıb mükəddər,
Qucaqladı dizimi.

Köks ötürüb söylədi
Budaqlar əsən anda:
– Əlvida, görüşərik
Durnalar qayıdanda”.

15 avqust 1918

* * *

Nəğmələr, nəğmələr, nədir bu fəğan?
Yoxsa, qüdrətiniz tükəndi birdən?
Mavi sükunətin sapını bu an
Saçıma hörməyi öyrənirəm mən.

Sakit, ciddi olam indi mən gərək,
Sükutu ulduzlar öyrədir mənə.
Yol qırağındakı o söyüdlərtək
Duram keşik çəkəm Rusiya elinə.

Yaxşıdır bu aylı payız çağında
Tək-tənha çıxasan göy çəmənliyə.
Söz – sünbül yığasan yol qırağında
O boş, o zavallı çanta – ürəyə.

Ürəyi sağaltmır sakit səhrələr,
Yoxsa, oyatmayım nəğmələr, sizi?
Axşamın qızılı bir tufanı var,
Onunla süpürür saldığım izi.

Açır ürəyimi xoş xəbər kimi
Meşə üzərində donan bu nida:
“Payızda qızılı cökələr kimi
Ey insan, soyuq ol sən də dünyada”.

1918

* * *

O səfeh səadət bu imiş demək,
Bəyaz pəncərəsi açılıb bağa!
Axşamın şəfəqi qızıl sonatək
Başladı göl üstə qanad açmağa.

Suya kölgə salan ağcaqayınlar,
Qızılı sükunət, salamlar sənə!
Taxtapuş üstündə qarğa bir qatar
Axşam ulduzuyla sayrışır yenə.

Asta addımlarla, azca kənarda –
Orda ki, gül-çiçək açıb bağça-bağ –
Zərif bir qız gedir bəyaz paltarda,
İncə bir nəğməni təkrarlayaraq.

Mavi əba kimi çölə sərəsər
Axşam ayazını sərə təbiət...
O tər yanaqlara gül rəngi çökər,
Ah, səfeh səadət, əziz səadət!

1918

KANTATA

Uyuyun, uyuyun, əziz qardaşlar,
Yenə də bu torpaq – mehriban ana
Dönməz qoşunundan yığıb bir qatar
Göndərər Kremlin divarlarına.

Yeni nəsil gələr üstünə yerin,
Şəfəq zər şimşəklə yanmağa başlar.
Nurunda əbədi sərdabaların
Uyuyun, uyuyun əziz qardaşlar.

Darvaza önündə qızıl möhürtək
Günəş keşik çəkir sizə biqərar...
Uyuyun, uyuyun, əziz qardaşlar,
Sizin yanınızdan cərgələnərək
Ərzin sabahına yeriyir xalqlar.

1918

SƏMA TƏBİLÇİSİ

L.N.Starka

1

Ey qullar, ey qullar! O qarnınızla
Yaman yapıştırsız bu torpağa siz.
Bugün atlar ayı bircə ağızla
Suların üzündən içdi tərtemiz.

Ulduzlar tökülür yarpaqlar kimi
Çağlayan çaylara bizim səhrada.
Yaşasın inqilab ilk bahar kimi,
Yaşasın inqilab yerdə, səmada!

Bombatək atırıq ürəyimizi,
Yayırtıq hər yana çovğun sədası.
Bizim suyumuzu, çörəyimizi
Verməz səmaların o ikonası!

İndi bizlərimi qorxudacaqdır
O ağ meymunların sərkərdələri?
Dünya süvaritək sürür haçaqdır
Yeni bir sahilə şimşək kəhəri.

2

Günəş özü ağlarla
Sazişə girsə, – düzü
Biz günəşin köksünə
Sancarıq süngümüzü.

Ay, qara qüvvələrə
Əgər dost olsa, – onda
Biz daşqalaq edərək
Onu göyün qoynunda.

☞ 28 ☞

Səmadan buludları
Biz qovarıq mal kimi,
Ərzi qövsü-qüzehdən
Asarıq qaval kimi.

Bu mavi məmləkətin
Çölündən, çəməmindən
A qəmli ana torpaq,
Bizə nəgmə söylə sən.

3

Əsgərlər, əsgərlər, əsgərlər gedir
Ölümün üstünə parlaq qamçıtək.
Kim bilsə azadlıq, qardaşlıq nədir
Ölümünün önündə titrəməyəcək.

Dumana kimdə ki, nifrət var hələ
Qoy sıx cərgələrdə dursun, səfərbər.
Həmin o günəş də sərt əlləriylə
Qızıl bir təbili çalar, döyəclər.

Döyəclər və gedər səpələr səsin
Üstünə hünərin, gücün, vüqarın,
Üstünə kilsənin, qara məhbəsin,
Bir də ki, üstünə ağ meymunların.

O səsdə kalmıq da, tatar da görər
Çiçək açmasını arzu-istəyin.
Birdən alovlanır o qara göylər
Şəfəq quyruğuyla qızıl inəyin.

4

İnanın, qələbə bizim olacaq!
Gedirik o təzə sahilə sarı.
Dalğalar sahili cırmaqlayaraq
Yığır ağ əliylə qızıl qumları.

☞ 29 ☞

Tezliklə, tezliklə sonuncu dalğa
Səpər işığını milyon qəmörtək.
Ürək kommunaya, bu elə, xalqa
Pasxa şamı kimi nur çiləyəcək.

Dəmir cərgələrlə, dost cərgələrlə
Gedirik, dünyanı birləşdirək biz.
Gedirik, toz kimi qarışb yelə
Ağ meymun buludlar əriyir təmiz.

Gedirik, meşenin dalında ancaq
Buludun, dumanın çıxıb qoynundan
Bizim bu göylərin təbilçisi bax,
Günəşi – təbili döyür bu zaman.

1918

* * *

Küləklər, küləklər, qarlı küləklər,
Süpürün ömrümdən keçən günləri.
İstəyəm bir fidan olam təzə-tər,
Ya bir çiçək olam, bəzəyəm yeri.

Özümçün, hamıçün ölmək istəyəm,
Çoban tütəyinin nəğməsi altda.
Ulduzlu qumrovlar səpir qar bu dem
Axşam səmasının qübbəsi altda.

Xoş bir cazibə var o aydın səsdə,
Çovgunda batırır ağırları da.
İstəyəm ağactək bir ayaq üstə
Dayanam sakitcə yol kənarında.

Mən kövşək səsləri altda kəhərin
Qucmaq istəyirəm qonşu kolları.
Ey gümüş qəmərin nur pəncələri,
Mənim kədərimi göyə aparın.

1919

* * *

Yaralı yolların üstündə yenə
Payızı ahənglə ulayır bayquş.
Artıq əyilmişdir başım çiynimə
Qızıl saçlarıminin kolu da solmuş.

Gəzir qu-qu səsi gen səhralarda,
Salam, mavi qonaq, ay ana qovaq.
Tezliklə ay çimib gümüşü qarda,
Qıvrım saçlarıma gəlib qonacaq.

Tezliklə ürəyim soyuyar, sönər,
Ulduz səsləriylə qulağım dolar.
Nəğməsinə mənsiz söyləyər gənclər,
Məni yox, başqasın dinlər qocalar.

Gələr yeni şair çöllər keçərək,
Bu haqda meşə də çəkər təzə car.
Onunçün çırpınır payızı külək,
Payızı xəzəllər pıçıldadırlar.

1920

DƏLƏDUZUN ETİRAFI

Hər kəs nəğmə deyə bilməz uzun-uzun,
Alma kimi özgəsinin ayağına
Hər kəs düşməz dığırılana-dığırılana.
Bu, etiraf etməsidir dələduzun,
Bu, ən böyük etirafdır, baxın ona.

Başım nöyüt lampasitək çiynimdədir,
Gəzdirirəm, daramıram onu qəsdən.
Xoşum gəlir, payız düşmüş qəlbimizə
Qaranlığın qucağından nur saçım mən.

31

Xoşum gəlir, sizin döyüş daşlarınızı
Yağan zaman üzərimə dolu kimi,
Əllərimlə bərk tuturam bu dəm yalnız
Saçlarımı, titrək çovdar kolu kimi.

Xoşum gəlir durğun gölü yada salam,
Qızılağac xışiltısın salam yada.
Harda isə ömr eləyir atam, anam,
Onlar üçün şerim heçdir bu dünyada.

Onlar üçün əziz-xələf bircə mənəm,
Bu çöl kimi yazda yağan leysan kimi.
Köksünüze yaba sancar onlar hər dem
Siz üstümə söyüşlərlə cuman kimi.

Ah, zavallı kəndçilər! İndi yəqin
Üzünüzün məlahəti itib təmiz,
Qorxursunuz bataqlıqdan, Allahdan siz,
Bilmirsiniz
Oğlunuzun bərəsində bunu, lakin
O, ən yaxşı şairidir Rusiyanın!

Payız vaxtı, ayaqyalın, nəmli yeri
O gözəndə, siz deyildiz qəlbi donan?
İndi onun başında var silindiri,
Ayağında lak çəkməsi hündürdaban.

Bu gün fəqət o əvvəlki hirs, həyəcan
Kəndistanlı şuluqçuda yaşar yenə.
Ət dükanı qabağından keçən zaman
O baş əyir hər inəyin şəkiline.

Bir meydanda at-araba görsə əgər
Doğma çölün peyin ətri yada düşər.
O, gəlinlik paltarının ətəyindən
Tutduğutək at quyruğun tutar fəvrən.

Mən sevirəm vətənimdə
Çölü, düzü,
Hərçənd onda kədər də var, qüسسə də var.
Mənə xoşdur donuzların çirkli üzü,
Gecə vaxtı quruldaşan qurbağalar.

Uşaqlığın xatirələr dəlisiiyəm,
Düşür yada aprel, axşam, bulud, sazaq.
Sanki evin qabağında çömbələrek
Hey qızınır şəfəqlərə ağcaqovaq.

Onun kövrək budağında yuvalardan
Neçə qarğa yumurtası götürdüm mən.
Yarpaqları yaşıldırımı yenə hər an?
Qabığı da möhkəmdirimi yenə görə?

Sən də, sadıq,
Ay sevimli ala köpək!
Qocalmışan, gözün görmür, zarıncısan.
Dolaşırsan quyruğun yelləyərək,
Qapı hanı, pəyə hanı – çaşdırırsan.

Küt çörəyi anam atar, biz qapardıq,
Səninlə mən o çörəyi sona qədər
Növbə ilə tikə-tikə qoparardıq,
Mənə necə əzizdi o dəcəlliklər.

Qəlbən yenə eləyəm mən,
Necə vardım.
Gözüm gülür çövdarlıqda çiçək kimi.
Sizə indi kövrək sözlər danışardım,
Həsir kimi sərrib yerə hər şerimi.

Gecəniz də xeyrə qalsın
Dönə-dönə!
Sübh otlara dəryaz çəkir al şəfəqdən...

İstəyirəm bu gün ayın üzərinə
Bizim açıq pəncərədən

İşıq elə mavidir ki! Mavi, hər yan!
Bu mavilik qucağında xoşdur ölmək.
Sanırsınız arxasına fanar taxan
Ədəbsizəm mən təpədən dirnağadək!

O səndəki yumşaq yorğa yerışı mən
Neynəyirəm, əziz, yorğun Peqas-qarı?
Qəzəbli bir ustad kimi gəlmişəm mən
Vəsf eləyib, məşhur edəm siçanları.

Sanki Avqust mövsümüdür başım mənim,
Saçım axır şərab kimi buruq-buruq.
İstəyirəm sarı rəngli bir yelkəni
Açıb üzəm o yerə ki üz tutmuşuq.

1920

* * *

Ah, bizim tərəflər, bizim tərəflər!
Payız yağışları qalay rəngdədir.
Titrək fanarları tünd gölməçələr
Dodaqsız baş kimi necə əks edir.

Yox, yox, qoy baxmayıb mən bu aləmə,
Daha betərini görərəm birdən.
Bütün ürək sıxan bu dərdi-qəmə
Gözümü qıyaraq baxaram hərdən.

Onda ılıqlaşar, ağrısız keçər,
Bax, teyfi içindən bizim evlərin,
Dəyirmançı kimi, zəngli qüllələr
Aparır qıfını bürünc zənglərin.

❧ 34 ❧

Əgər bu yer oğlu qardaşımın sən,
Dərdinə, qəminə biganə baxsan
Aclığın varsa da – tox olacaqsan,
Qəmlisən – sevinib şənlənəcəksən.

Düşündüyüm kimi elədim mən də,
Heyhat! Faydasızmış demə, hamısı!
Bəli, çox həssasdır baş da, bədən də,
Onu tez titrədir payız havası.

Nə olsun? Dünyada mən deyiləm tək,
Bu torpaq üstündə hər cür adam var.
Dodaqsız başıyla şölə çəkərək
Onunçün beləcə göz vurur fanar.

Ürək cındır altdan bax, bu sözləri
Göyləri dərk edib mənə pıçıldar:
“Dostum, gələcəyi görən gözləri
Təkcə ölüm örtər, torpaq qapayar”.

1921

* * *

Bütün yaranmışlar ərzə gələndə
Öz nam-nişanıyla tanınır, sözsüz.
Şair olmasaydım, yaqin ki, mən də
Ya oğru olardım, ya da dələduz.

Mən arıq, bəstəboy, çəlimsiz uşaq,
Oğlanlar içində daim qəhrəman.
Tez-tez də burnumun qanı axaraq
Evə qayıdardım dalaşmalardan.

Məni qorxmuş anam qarşılar bu dəm,
Qanlı dodağımla mən də bir təhər

❧ 35 ❧

Deyərdim: “Yıxılıb daşa dəymişəm,
Eybi yox, sabaha sağalib keçər!”

İndi soyuyubdur o hərarət də,
O qaynar günlərim keçib büsbütün.
Həmin o dəlisov güc də, qüvvət də.
Şərimin canına hopubdur bütün.

Əlvan kəlmələrə bax yığın-yığın,
Hər misra üstündə aşkara çıxır
O keçmiş cəsurun, keçmiş qoçağın
Bütün dəcəliyi, dalaşqanlığı.

Mən o zamankitək məğruram, mərdəm,
Atdığım addımlar təzədir ancaq...
Bir zaman üzümə dəyərdi zərbə,
İndi ürəyimin qanı axır, bax.

Sözümü anama demirəm, bu dəm –
Dövrəmdə məzəli yad zir-zibillər,
Onlara deyirəm: “Daşa dəymişəm,
Eybi yox, sabaha sağalib keçər!”

1922

* * *

Məni danlamayın. Belədir, nə qəm?
Yox, yox, söz dəllah deyiləm ki, mən.
Qızıl saçlı başım bu saat, bu dəm
Yaman ağırlaşıb, düşür çiyimdən.

Könlümdə nə şəhər, nə kənd eşqi var,
Bu eşqi bəs necə yaşadıb ürək?
Mən atıb hər şeyi; saqqal buraxar,
Gözərim Rusiyanı adi səfiltək.

Şeiri, kitabları unudub bir gün
Çiyinə bir çanta aşır daram mən.
Çünki səhradakı sərsərilərçün
Külək çox oxuyur özgələrindən.

Yediyim turp olar, bir də ki, soğan,
Axşam sükutunu qəfil pozaraq
Ovcuma asqırram bu dəm ucadan,
Sərgərdan gözərim özümçün ancaq.

Heç nə istəmirəm, tənha, bir qədər
Çovğunun səsini dinləyim hərdən.
Çünki olmasa bu qəribəliklər
Yaşaya bilmərəm yer üzündə mən.

1922

* * *

Ürəyim dolubdur qayğılar ilə,
Aldada bilmərəm öz-özümü mən.
Nədən qalmaqalçı olmuşam belə?
Bir şarlatan kimi tanındım, nədən?

Deyiləm talançı, quldur, yolkəsən,
Adam öldürmədim zülmət dalanda.
Adıca bir küçə əyyaşiyam mən,
Gülürəm üzlərə mən rast olanda.

Mən – dəcəl Moskva gözəyəniyəm,
Bax, bütün bu Tver məhəlləsində
Sakit dalanlarda itlər də hər dəm
Məni tanıyırlar ayaq səsimdən.

Burda rast gəldiyim hər bir yabı da
Başını tərpedir məni görəndə.

Burda heyvanlara dostam, yaxınam,
Şerimdir onlara şəfa verən də.

Qadınçün qoymuram silindri mən,
Səfeh ehtirası atdım bir yana, –
Silindr azaldır qüssəni hərdən,
Onda yulaf vermək olur madyana.

Pozdum insanlarla ilk dostluğumu,
Başqa səltənətə könlümü verdim.
Burada ən yaxşı qalstukumu
İtlərin boynuna mən keçirərdim.

Qəlbim də ağrımdır indi bir gələ,
Tutqun ürəyim də açıldı birdən.
Onunçün davakar olmuşam belə,
Bir şarlatan kimi tanınmışam mən.

1922

* * *

Dillən, dillən, a qarmon. Qüssəylə dolub ürək...
Qarmonçunun barmağı yenə də çəkdi zilə.
İdbar qancıq, di sən də, mənimlə bir iç görək,
Di durma, iç mənimlə.

Əldən-ələ keçmişən, sevilib atılmışan,
Hədsiz, biqərar.
Sifətinə çəkərəm şilləni, bax yan-yana,
De görüm nə var?

Səni uyuq eləyib qoymaq olar bostana,
Qarğa qorxutmaq üçün.
Əzabların işləyib iliyə, qana,
Atamı yandırmısan mənim sən bugün.

Dillən, dillən, a qarmon. Səp hər yana nəğməni.
Di sən də iç, yaramaz.
Mən onu istəyirəm, bax, o döşü yekəni, –
O səndən gicdir bir az.

Qadınlar arasında çox sənin kimiləri...
Çox görmüşəm mən.
Fəqət səntək cəmdəyi, nə vaxtdan bəri...
Sən birincisən.

Ordan-burdan nəşəli səs gəlsə də dəmadəm,
Əzabı bol-bol.
Yox, yox, mən özümü öldürməyəcəm,
Sən cəhənnəm ol.

Vaxtdır, bu it sürünüz soyusun, olsun aram.
Gözlərim dolur yaşla,
Əzizim, mən ağlayıram,
Bağışla... bağışla...

1923

* * *

Həmin bu küçəni tanıyıram mən,
Bu alçaq daxma da mənə tanışdır.
Bəlim dərzləri də elə o gündən
Pəncərə önündə qalaqlanmışdır.

Burda min bələli illər yığımı,
Kin, hiddət qovubdur biri-birini.
Andım kənddə keçən uşaqlığımı,
Andım o mavi kənd üfüqlərini.

Nə rahatlıq gözdüm, nə də ki, şöhrət,
Mənasız bir şeydir şöhrət, bilirəm.

Bu saat gözümü yumanda, fəqət
Mən ata yurdunu görürəm hər dəm.

Bax, sərilib bağa mavi bir cuna,
Avqust bəzəyibdir bağ çəpərini.
Cökələr alıbdır yaşıl ovcuna
Quşların səsini, nəğmələrini.

Məndə taxta evə məhəbbət vardı,
Qırıqlar qat-qatdı evin tirində.
Sobamız heybətli səsle ulardı
Kəndin o yağışlı gecələrində.

Bu zil hıçqırtıydı, hüznü bir səs
Sanki yas tuturdu ölüyə burda.
Dəveyə bənzər ev nə görmüşdü bəs
Yağışla səslənən vıyılıtlarda?

Yəqin o görürdü uzaq məkanı,
Çiçəkli bir fəsli, dadlı röyanı.
Görürdü zər qumlu Əfqanıstanı,
Qara bulud örtmüş o Buxaranı!

Ah, mən də bələdəm bu ölkələrə,
Orda çox gəzmişəm şəhəri, kəndi.
Ancaq ata yurdu – o doğma yerə
Mən yaxın olmağı istədim indi.

Könlümdə sönməyib bu həzin xəyal,
Üstünü örtse də mavi bir duman.
Çöllərin bəlimi, – sən tər-təzə qal,
Sən də, a taxta ev, abad olasan!

1923

* * *

İndi demək məzəli bir iş görməliyəm mən:
Barmağımı ağzıma salıb fit çalmalıyam.
Davakar işlərimdən, ədəbsiz işlərimdən,
Bu səfeh şöhrətimdən el xəbər tutub tamam.

Ah! Doğrudan gülməli vəqəədir nə qədər!
Bu həyatda doludur gülməli vəqəələr.
Allaha inanmışam – mən xəcalət çəkirəm,
İndisə inanmıram – çox əziyyət çəkirəm.

Ey qızılı üfüqlər, siz uzaqsız, çox uzaq!
Hər nə varsa yandırır həyatdakı qayğılar.
Ədəbsizlik, şuluqluq etmişəm ki, mən ancaq
Daha da aydın yanı, görünsün bu od-şərar.

Şair hədiyyəsidir əzizləmək, oxşamaq –
Kəderli bir möhürdür bunlar şair üzündə.
Qapqara qurbağanı ağ güllə nişanlamaq,
Evləndirmək istədim indi mən yer üzündə.

Qoy nəşəli günlərin bu arzusu, istəyi
Öz kamına çatmayıb, qalsın elə ürəkdə.
Şeytan məskən edibse özünə bir ürəyi.
Deməli, o ürəkdə yaşayıbdır mələk də.

Bu dolaşq nəşələr dalınca düşüb bir də,
Səfərə çıxan zaman başqa obaya, elə.
İstərəm ki, o axır, o son dəqiqələrdə
Hər kim mənimlə olsa iltimas edim belə, –

Siz mənim işlədiyim ağır günahlar üçün,
İnamsız baxdığımçün lütfkarlığa, bir gün
Əynimə rus köynəyi geydirib o son anda
Qoyarsınız ölüm mən ikona qabağında.

1923

ANAMA MƏKTUB

Söylə, yaxşısanmı, mehriban ana?
Mən də pis deyiləm. Salamlar sənə!
Qoy axıb süzülün kiçik komana
Axşamın əsrarlı işığı yenə.

Mənə yazırlar ki, çox darıxırsan
Könül həyəcanını gizləyib bütün –
Əynində o köhnə, nimdaş paltarın
Mənimçün yollara çıxırsan hər gün.

Axşamlar qaranlıq qovuşan zaman
Görürsən, yummamış göz qapağını,
Kimsə meyخانada dalaşan zaman
Köksümə saplayıb fin bıçağını.

Bu əzabdan doğan sayıqlamadır,
Yox, yox, mehribanım! Sakit ol, dayan,
O qədər də əyyaş deyiləm, inan,
Mən səni görməmiş köçəm dünyadan.

Yenə əvvəlkitək mehribanam mən,
Yalnız bircə arzu hakimdir mənə:
Qurtarıb üsyankar qüssə əlindən,
Alçaq komamıza qayıdam yenə.

Gələrəm, gələrəm, baharsayağı
Bağlarda budaqlar açanda çiçək.
Ancaq sən yuxudan məni sübh çağ
Oyatma, səkkiz il əvvəl olantək.

Ölən arzuları oyatma tamam,
Tərpətmə açmadan solanları sən.
Mən çox itirmişəm, çox yorulmuşam,
Mən bütün bunları dadmışam erkən.

Məni duaya da öyrətmə daha,
Mən bir də keçmişə dönmərəm artıq.
Tək sənsən könlümə səadət, dayaq,
Tək sənsən mənimçün əsrarlı işıq.

Unut qəlbindəki həyəcanları,
Mənimçün o qədər gizli yanma sən.
Əynində o köhnə, nimdaş paltarın
Mənimçün yollarda çox dayanma sən.

1924

* * *

Biz də asta-asta gedirik indi
Sükut və axirət məmləkətinə.
Deyəsən tezliklə növbə mənimdi,
Yır-yığış növbəsi yetişdi mənə.

Əziz ağcaqayın pöhrəlikləri,
Ey torpaq! Siz də, ey səhra qumları!
Bu gedən izdiham qarşısında mən
Gizləyə bilmərəm qəmi, qubarı.

Qəlbimə aşına, qəlbimə həmdəm
Nə varsa sevmişəm bu dünyada mən.
Qızılı sulara əksini süzən
Boylu ağcaqovaq, sən yaşa hər dəm.

Mən çox düşünmüşəm dərin sükutda,
Səssiz söyləmişəm neçə nəğməmi.
Ancaq xoşbəxtəm ki, qəmli həyatda
Mən ömür sürmüşəm bir insan kimi.

Xoşbəxtəm, öpmüşəm qadınları da,
Ot üstə uzanıb, əzmişəm çiçək.

Xoşbəxtəm, heç zaman heyvanları da
Döyməmişəm kiçik qardaşımıztək.

Yoxdur o dünyada əsər çiçəkdən,
Titrəmir çovdar da qu boynu kimi.
Onunçün bu gediş qarşısında mən
Gizləyə bilmirəm öz vahiməmi.

Bilirəm, o biri dünyada yoxdur
Zülmətdə qızıla çalan zəmilər.
Bu yer üzündəki saysız insanlar
Onunçün əzizdir mənə bu qəder.

1924

ATA YURDUNA QAYIDARKƏN

Ata-baba yurduna qayıtmışam yenə mən,
Bir zaman
Uşaqlığım keçən həmin o kəndə.
Uca ağcaqayınla, qülləylə tən görünən
Bir xaşsız kəlisədir, ucalır azca gəndə.

Onların məişəti, o solğun güzəranı
Gör necə də dəyişib, tamam başqadır indi!
Mən tərki edib gedəli bu yurdu, bu məkanı,
Hər tərəf başdan-başa gör necə təzələndi!

Budur,
Evimizi də tanıya bilmirəm mən:
Ağcaqovaq əl etmir pəncərə qabağında.
Əvvəlkiyə oturub səkinin qırağında
Anam da cüclərə yedizdirmir yarma, dən.

Görünür ki, qocalıb...
Bəli, qocalıb yəqin.
Mən ətrafı süzürəm, qəlbimi qüسسə sarır:

Mənə necə yad gəlir burdakı hər döngə, tin!
Tək-cə dağ əvvəlkiyə bir tərəfdə ağarır,
Ətəyində görünür
Boz rəngli uca bir daş, –
Bax, buradır qəbiristan.
Sanki burda baş verib əlbəyaxa bir savaş,
Ölülər xaç şəklində donub qalıb o vaxtdan.

Ətəyilə kolların tozunu silə-silə
Qoca keçir cığırla, söykənib əsasına.
“Yolçu! Mehriban dostum,
Göstər mənə, lütf elə,
Söylə harda yaşayır Tatyana Yesenina?” –

“Hım... Tatyana...
Odur, bax, o komanın dalında.
De, nəyisən?
Qohumu?
Bəlkə itmiş oğlusan?” –

“Oğluyam.
Nə var, qoca, tez dəyişdi halın da?
De görüm,
Nədən belə sən baxırsan pərişan?” –

“Tanımadın babanı,
Xoş gəldin, mənim nəvəm!..” –
“Ah, baba, doğrudanmı bu sənşən, söylə mənə?”

Başlanır qəmli söhbət, isti göz yaşı bu dəm
Axır tozlu-torpaqlı çiçəklərin üstünə.
.....
“Tezliklə sənün yaşın otuz olacaq yəqin...
Mən doxsana çatıram...
Bir ayağım məzarda.
Gərək çoxdan qayıdıb evimizə gələydin. –
Danışdıqca sıxlaşır alnında qırıqlar da. –

Bəli... Vaxtdır!..
De görün, partiyaya keçmişən?" –
"Yox" –
"Ancaq bacıların komsomolçu olublar.
Elə də iyrencdilər! Görüm gəbərsin onlar!
Rəfdəki ikonanı çölə atdılar dünən,
Kəlisadan komissar çıxardıbdır xaçı da.
Tanrı ibadətiyçün bir yer də yoxdur bu gün.
Arabir gizli-gizli mən meşəyə qaçıram,
İbadəti qovağa edirəm...
Axirətçün...

Gedək evə –
Hər şeyi gözlərinlə görərsən".
Biz gedirik yanaşı məzrlərin üzəriylə.
Təbəssümlə baxıram meşəyə, çöllərə mən,
Babam kilsəyə baxır kədərli nəzəriylə.
.....
.....
Xoş gördük səni, ana! Xoş gördük səni, ana!"
Yaylıgımı sıxıram gözlərimə yenə də.
Baxsa əgər bu miskin, yoxsul evə-eyvana
Yəqin hönkürtüsünü saxlayammaz inək də.

Divardakı təqvimdə Leninin şəkli vardır,
Mən yox,
Bacılarımdır burda ömür-gün sürən.
Lakin gördüyüm bu yer ən sevimli diyardır,
İstəyirəm diz üstə çöküb onu öpəm mən.

Gəldi qonum-qonşular...
Uşaqlı analar da.
Görürəm kimsə məni artıq tanımır demək.
Hətta itimiz məni hürə-hürə kandarda
Qarşıladi, özünü bayronvarı çəkərək.

Əziz diyar!
Sən indi o deyilsən,
Görürəm.

Mən özüm də, özüm də həmin adamam məgər?
Anam, babam ümitsiz dayanıb, üzündə qəm,
Bacılarım xoşbəxtdir, sevinclidir nə qədər.

Lenin ikona deyil mənimçün,
Bilirəm mən,
Mən də dünya görmüşəm...
Ailəmi sevirem.
Bəs nə üçün buraya
Gəldiyim dəqiqədən
Taxta kürsünün üstə təzimlə əyləşirəm?
"Susma, bacı, danış bir!"

Müqəddəs tövrat kimi
Şişman "Kapitalı" o, açıb söz sahr bir də
Marksdan, Engelsdən...
Deyim bunu səmimi:
Belə kitabları mən oxumadım heç yerdə.

Düzü, gülməyim tutur,
Diribaş qız gör harda
Divara qısnayıbdır məni, boyu bir çərək.
.....
Gəldim, itimiz məni hürə-hürə kandarda
Qarşıladi, özünü bayronvarı çəkərək.

SOVET RUSİYASI

A.Saxarova

Keçib o qasırga da.
Bizlərdən az qaldı sağ,
Çoxumuz vermir cavab
dostlar çağırılarda.

Mən yenidən dönmüşəm
bu yetim yurda. Ancaq
Səkkiz il olmamışam
mən bizim bu məkanda.

İndi kimi səsleyim?
Salamat qaldığımçün
Bu kədərli sevinci
kiminlə bölüm bu gün?
Budur, köhnə dəyirman –
O vaxta qanadlı quş
Gözlərini yumaraq
Şalbanlar üstə durmuş.

Baxıram, görməyirəm
burda tanış üzləri.
Tanıyanlar varsa da
unudulub büsbütün.
Bir vaxt ata evimiz
duran həmin bu yeri
Yolların toz-torpağı,
bir də gül örtüb bu gün,
Həyat qaynayır fəqət.
Mənim dörd bir yanımdan
Keçib gedən o qoca,
o cavan üzlərə bax.
Çıxarıb şlyapamı təzim etməkdən ötrü
mən tapmıram bir insan,
Heç kimin də gözündə
görmürəm bir sığıncaq.

Fikirilər karvanıdır
gəlib başımdan keçir,
Ana vətən, nə olub?
Bunlar yuxudur bəlkə?
Mən bunların gözündə
kədərli bir müsafir,

Yurdum da, Allah bilir,
hansı uzaq bir ölkə.

Eh, deməli bu mənəm!
Bu kəndçilərdən biri,
Kəndi hamı bununla
taniyacaq tanısa.
Bir zaman Rusiyada
bir davakar şairi
Doğub hansı anasa.
Ancaq beynim təlaşla
ürəyimi səsleyir:
“Özünə gəl, nə üçün
axı küskünsən belə?
Bu yeni bir atəşdir,
öz nurunu çiləyir
Başqa nəsil ömr edən
o alacıq mənzilə.

Sən bir qədər deyəsən
solmağa başlayırsan,
Təzə nəğmə söyləyir
indi yeni cavanlar.
onları dinləyəndə
nəşə, zövq alır insan.
Bütün dünya anadır onlara:
kəndə nə var”.

Ah Vətən! Nə qədər də
gülməliyəm mən indi,
Solğun bir qızartı var
bu sallaq yanağımda.
Mənə öz dilim belə
özgəninki göründü,
Sanki əcnəbiyəm mən
öz doğma torpağımda.
Budur, mən görürəm ki,

Bazar günü kəndçilər
Yığışib sovetliyə –
kilsəyə yığılantək,
Kələ-kötür bir dillə
nitq söyləyirlər əzbər
Öz güzəranlarını
müzakirə edərək.

Artıq axşam çağıdır.
Qızılı sular kimi
Qürub çağı şəfəqi
çiləyib boz səhraya.
Darvaza qabağında
duran buzovlar kimi
Yalın ayaqlarını
çinarlar salıb suya.

Üzü yorğun-yuxulu
şikəst bir qızıl əsgər,
Alnı keşməkeşlərdən
qırışıldır bir qəder –
O şəstlə xatirələr
danışır Budyonnıdan,
Deyir qırmızılının
Perekopu almasından.
“Hm, biz onu – bax, belə...
birçə dəfə... bax, belə, –
Hə, bu burjuydur, nədir...
hansı ki, Krimda biz...”
Ağcaqovaq dinləyir
yarpaq qulaqlarıyla.
Arvadlar köks ötürür
qaranlıq içrə səssiz.

Dağlardan enib gəlir
kəndin komsomolları,
Bir həvəslə zarıdır
onlar qarmonu zildən.

Budur, Demyan Bedninin
təbliğatlı əşarı
Onların dodağından
axır dərəyə şən-şən.

Vətənim, demək belə!
Necə olub, deyın bir,
Mən xalqıma həmdəməm
demişəm hər sözümdə,
Artıq mənim əşarım
burda gərək deyildir,
Burda gərək deyiləm,
deməli, mən özüm də.

Nə eybi!
Sən də məni bağışla, doğma məkən.
Səninçün neylədim sə –
razıyam nə eybi var.
Mən söz qoşdum vətənim
xəstə yatdığı zaman.
Şerimi oxumurlar
indi – oxumasınlar.

Qəbul edim hər şeyi olduğutək,
Razıyam,
Mən hazırım yeriyəm
keçilmiş izlə bu dəm,
Verərəm qəlbimi də
Oktyabra, Maya,
Birçə öz rübabımı
mən kimsəyə vermərəm.

Vermərəm rübabımı
mən yad əllərə inan, –
Anama, arvadıma,
dostuma da – heç zaman!
Axı o da tək mənə
vermişdi öz səsini,

Tək mənimçün demişdi
öz incə nəğməsinə!
Gözəlləşin, cavanlar!
Bərkiyin ildən-ilə.
Başqadır həyatınız
yeni nəğməsiz kimi.
Mən tək-tənha gedirəm
görünməz bir sahələ,
Əbədi susduraraq
bu üsyankar qəlbimi.

Lakin gələr bir zaman,
Bütün yer kürəsində
Xalqların arasından
Silərər ədavəti,
Qüssəni və yalanı.
Bu şair varlığımla
Vəsf edərdəm o zaman
Dünyanın
Altıda bir hissəsi –
Rusiyani.

1924

BRYUSOVUN XATİRƏSİNƏ

Biz ölürlük gedirik
Sükunət aləminə.
Lakin Rusiya bizi
Yad edəcəkdir yenə.

Sevmişik qadınları,
Qızları sevmişik biz.
Dilənçi torbasından
Çörək də yemişik biz.

52

Satqın alverçiləri
Sevməmişik biz ancaq.
Planet, ey əzizim,
Hər lən, ye, iç, kefə bax.

Biz köhnə qafiyəni
Min dəfə çeynəyirik.
Qoqolun da dalınca
Artıq-əskik deyirik.

Həmişə də hər yerdə
Tək olmuşuq biz amma.
Mənim sevimli dostum,
Gəl deyinmə, yalvarma.

Budur, öldü Bryusov,
Bəli, biz də ölərik.
Dilənçi torbasından
Möhlət ala bilmərik.

Dilənçi torbasından
Berk yapışmışıq fəqət.
Valeri Yakovleviç,
Sənin ruhuna rəhmet.

1924

QİTƏLƏR

P.Çakinə ithaf olunur

Mən öz istedadımı
Özüm duyuram, fəqət
Şeir yazmaq doğrudan
Çətin deyil o qədər.
Lakin hər şeydən artıq

53

Vətənimə məhəbbət
Verir mənim könlümə
Əzablar, işgəncələr.

Ulduzlara, qızlara,
Ayın solğun üzünə
Şeir quraşdırmağı
Məncə, hamı bacarar.
Tamam başqa bir hissdir
Hey əzab verir mənə.
Əzir mənim beynimi
Tamam başqa duyğular.

Vətəndaş və nəğməkar
Olmaq istəyirəm mən,
Hamının fəxri, adı,
Hamı üçün bir örnək.
Bu yenilməz, bu böyük
SSRİ ştatlarında
Ögey deyil, həqiqi
Oğul olam mən gərək.

Doğrusu, nə zamandır
Qaçmışam Moskvadan,
Milislə bacarmaram,
Onlarla nə işim var.
Meyxanada saldığım
Dava üçün hər zaman
Onla məni tutaraq
Dama da salardılar.

Onların ülfətinə
Minnətdaram ürəkdən.
Ancaq əzir adamı
Üstdə yatdığı taxta.
Sərxoş səslə nəsə bir
Şeir deyərdim hərdən

Qəfəsdəki bülbülün
Bədbəxt taleyi haqda
Yox, mən bülbül deyiləm,
Mən şairəm, şairəm,
Demyandır, ya nədir o,
Tanımıram özüüm də.
Doğrudur, arabir mən
Sərxoş oluram, nə qəm.
Fəqət sabahkı günün
İşığı var gözümdə.

Mən hər şeyi görürəm
Anlayıram birbəbir,
Zaman yeni zamandır
Bir ovuc kişmiş deyil.
Lenin adı küləktək
Gəzir ərzi, səslərin,
Dəyirman pərlərinə
Güc-qüvvət verən kimi.
O, fikrə güc verir, bil.

Fırlanın, əzizlərim,
Xeyir görərsiniz siz,
Siz mənim babamsınız,
Nəvənizəm mən sizin.
Gəl Sergey, Marksı da
Səssiz varaqlayaq biz,
Duyaq müdrikliyini
Cansıxan sətirlərin.

Günlər kiçik qol kimi
Axır bulanıq çaya;
Şəhərlər də görünür
Kağız üstə hərflərtək,
Bu gün Bakıdayam mən,
Sabahsa Moskvaya...
Çağın sərt mədənləri
Göstərir bizə tək-tək.

Deyir: “Yaxşı deyilmi
Qızılı kilsələrdən
Bu gördüyün buruqlar,
Qara neft fantanları?
Dumanlı mistikanı
Yetər, vəsf elədin sən.
Şair, buyur indi də
Nəğməyə sal bunları”.

Farsın yorğanı kimi
Neft suların üzündə,
Axşam ulduzlarını
Səpib göylərə bir-bir.
Hazıram lap and içəm
Deyəm bu dem özüm də –
Bakının lampaları
Ulduzlardan gözəldir.

Maşınların qüdrəti
Cəzb edir xəyalımı,
Mən yeni insanları
Eşidirəm səsini.
Nəyimizə gərəkdir,
Yetər, göylərin şamı –
Yerdə yaradarıq biz
Göyün tənənəsini.

Əllərimi boynuma
Çəkərək indi səssiz,
Deyirəm:
“Bəsdir daha vaxtımız çatır yəqin.
Gəl Sergey, Marksı da
Varaqlayaq indi biz,
Duyaq müdrikiyini
Cansıxan sətirlərin”.

KÖHNƏ RUSİYA

Lenin qələbəsinin
övladları olan biz
Çox şeyi anlamayır,
dərək etməyirik hələ.
Yenə köhnə qaydada
Dinir təzə nəğməmiz,
Oxuyuruq onları
dədə-baba dəbiylə.

Dostlar! Dostlar! Vətəndə
parçalanma var bu gün,
Bu qaynayan sevincdə
qüssə hökm edir nədən?
Çəkərək şalvarımı
bəlkə elə bununçun
Komsomolun dalınca
qaçmaq istəyirəm mən.

Qınamıram qüssəyə
qapılan insanları,
Qocalarda güc hanı
Gəlib çata gənclərə?
Onlar xatırladırlar
biçilməmiş çovdarı:
Çürüyərək kökündən
bu gün tökülür yerə.
Elə lap mən özüm də
Nə qocayam, nə cavan –
Zaman üçün mən ancaq
gübrə ola bilərəm.
Meyxanada gitara
hərdən səslənən zaman
Məstedici rüyalar
alır mənə dədəm:

Səslən, gitara, səslən!
Qaraçı qız, mənimçün
 elə bir mahnı çal, sən,
Qoy unudum bir anlıq
 zəhərlənmiş günləri,
Rahatlıq və nəvziş
 görməyən vaxtdan beri.

Qınayıram mən ancaq
Sovet hökumətini,
Elə buna görə də
deyim, küsürə ondan,
Öz parlaq gəncliyimin
 gücünü, qüvvətini
Özgələrlə döyüşdə
 mən görmədim heç zaman.
Mən nə gördüm həyatda?
Döyüş gördüm mən ancaq,
Top səsləri eşitdim
Mahnılar əvəzində,
 Bəlkə elə bununçün
 qaçırdım yıxılınca
Bu bəlalı başımla
 bütün yer kürəsində.

Ancaq xoşbəxtəm yenə.
Tufan mərkəzindən
Mən əvəzsiz duyğular
 gətirmişəm özümlə.
Qasırğa
Taleyimin köhnə əlbəsəsinə
Qızılı güllər ilə
 naxış vurdu düzümlə.
Nə gizlədim!
Mən özüm təzə adam deyiləm.
Bir ayağım keçmişdə,
O biriylə bu polad

Yeriyirəm, axına çatım deyə
Sürüşür ayağım bu gedişdə.

Başqa insanlar da var,
Unudulmuş bədbəxtlər.
Bu gün keşməkeşlərdən
 baş açə bilmir onlar.
Ələk içində onlar
 sarı kəpəyə bənzər.

Lap yaxından baxmışam,
Mənə tanışdır onlar, –
İnək gözləri kimi
 kədərli gözləri var.
İnsanlar bu aləmdə
 qurub-yaradan zaman
Onların damarında
 göltək durğun olur qan.
Kim daş atır bu gölə?
Toxunmayın!
Üfunət basar yoxsa aləmi.
Onlar özləri ölər,
Çürüyərək gedərlər
 xəzan yarpağı kimi.

Başqa adamlar da var,
Onlar inanır ancaq,
Gələcəyə zillənib
 qorxu dolu gözləri.
Onlar peysərlərini
 qaşayıb bir balaca
Təzələnmiş həyatdan
Danışirlar özləri.

Dinləyirəm.
Xəyallar alır məni elə bil,
Lütlərin qeybətində
 deyirəm, görüm nə var.

“Sovet hökumətində
bizim üçün pis deyil,
Bir az parça versələr...
sonra bir az da mismar...”

Bütün arzu-istəyi
çörəklə kartof olan
Bax, bu saqqallıların
arzusunu görürəm.
Bəs nədən taleyimi
gecə düşünən zaman
Hirsiyənlərə, söyürəm?

Böyük əqidələri
qorumağın naminə
Vuruşan insanlara
həsəd aparıram mən.
Mənsə öz həyatımı
elə məhv etdim: mənə
Adi bir xatirə də
qalmadı gəncliyimdən.
Nə böyük rüsvayçılıq!
Nə böyük rüsvayçılıq!
Mən özümü darısqal
bir dalanda görürəm.

Neyləmişəm,
Axı mən çox şey edə bilərdim,
Etdiyim də zarafat xətrinə olmuş hər dem.

Səslən, gitara, səslən!
Qaraçı qız, mənimçün
elə bir mahnı çal sən,
Qoy unudum bir anlıq
zəhərlənmiş günləri,
Rahatlıq və nəvaziş
görməyən vaxtdan bəri.

Kədərimi şərabda
boğa bilmirəm bu gün,
Qəlbim sağala bilməz
zahidənə ömürdən.
Çəkərək şalvarımı
bəlkə edə bununçün
Komsomolun dalınca
qaçmaq istəyirəm mən.

1924

QADINA MƏKTUB

Hər şey yadınızdadır,
Yadınızdadır hər an,
Dayanmışdım mən necə
Söykənərək divara.
Gəzirdiniz otaqda
qəlbinizdə həyəcan,
Üzümə bir qəzəblə
Baxırdınız bu ara.

Deyirdiniz:
Di bəsdir, di bəsdir, ayrılmaq biz,
Guya sizi yormuşam
Dəcəl bir uşaq kimi.
Siz də indi bir işin
dalınca getməlisiz.
Mənim işə qismətim
Yenə həyatın dibi.

Əzizim,
Sevmirdiniz siz məni, aydındı bu,
Siz heç bilmirdiniz ki,
mərəklər içində

Cəsur bir süvarinin
qamçılıyıb qovduğu
Yorulmuş bir atam mən, –
köpüklü tər içində.
Bilmirdiniz,
Onunçün əzablar çəkirəm mən.
Əsla, anlamayırdım, anlamayırdım düzü,
Fırtınanın qovduğu qalın tüstü içindən
Qəza-qədərini əli hara aparır bizi.

Sifət aydın görünməz
Üz-üzə dayananda,
Nəhəng şey uzaqlardan
daha aydın görünər.
Dənizin sakit üzü
coşub dalğalananda
Gəmi daim yas tutar,
fəlakətə bürünər.

Yer – gəmi.
Kimsə birdən
Yeni həyat naminə, yeni şərəf naminə
Çevirdi bu gəmini
qorxmadan, çəkinmədən
Boranların içinə, tufanların içinə.

Bu nəhəng göyertədə
o zaman də, hansımız
Yıxılmadı, qusmadı,
yağdırmadı söyüşlər?
Bu sərt çalxalanmada
salamat qaldı yalnız
Təcrübəli adamlar,
Ham də beş-altı nəfər.

Elə mən də o zaman
Qorxunc səslər altında,
Öz işini yaxşıca

bilən adamtək o gün
Qaranlıq kayutaya
girdim elə bu anda,
Ürək bulanmasına
bir də baxmamaq üçün.

Bir rus meyhanasıydı
O kayuta – kabinə.
Heç bir kəsin dərdini
bir də çəkməyim deyə,
Başımı əydim onda
badələrin üstünə.
Özümü məhv etməyəçün
mən qurşandım içkiyə.

Əzizim, bu doğrudur,
Əzab verirdim sizə,
O yorğun gözləriniz
kədərliydə nə qədər.
Çünki elə o zaman
gözünüzün önündə
Dava-dalaş içində
məhv olurdum sərəsər.

Bilmirdiniz,
Onunçün əzablar çəkmirəm mən.
Əsla anlamayırdım,
anlamayırdım düzü,
Fırtınanın qovduğu
qalın tüstü içindən
Qəza-qədərini əli
hara aparır bizi.

.....
İndi illər dolanıb,
Mən o yaşda deyiləm,
Hisslərim, duyğularım
dönüb sakit bir çaya.

Bu bayram badəsini
qaldıraraq deyirəm:
Eşq olsun sükançıya!

Bu gün
İncə hissələrin uyuyub qucağında
Andım sizi o qəmli,
yorğun görkəminizlə.
Gəlirəm deyəm sizə
Bu xəbər dodağında:
Mən kim idim,
İndisə kiməm bu gündən belə.

Əzizim,
Necə xoşdur, qoyun, söyləyim mən də,
İndi o vaxtlar deyil
yolumdan azam, çaşam...
Sovetlər Vətəninə
Yeni yolla yerişən
inadlı cığırdaşam.

Mən indi dəyişmişəm,
Mən indi o deyiləm.
İndi incitməzdim heç
Sizi keçmişdəkitək.
Azad zəhmət eşqinə,
Azad bayraq eşqinə
Hazıram indi gedəm
burdan düz La-Manşadək.

Bağışlayın,
Bilirəm siz də o deyilsiniz,
Yaşayırınsınız
Ciddi, ağıllı ərinizlə
Bilirəm, lazım deyil
o keçən duyğu, o hiss,

Mən də lazım deyiləm
Sizə bir damcı belə.

Təzələnmiş dövranın
qucağında hər zaman
Ulduzunuz nə sayaq
göstərirse – ömr edin.
Hörmətlə,
Sizi hər vaxt yad edib, xatırlayan
O köhnə tanışınız,
Sizin

Sergey Yesenin.

ANAMDAN MƏKTUB

İndi mən neyləyim bəs,
İndi neyləyim görəni,
Heç bilmirəm nə yazım
Könlümün dəftərinə,
Qarşımda, stolumun
Üstündə görürəm mən
Bir məktub, o məktubu
Anam göndərmiş mənə.

Budur, mənə yazır o:
“Oğlum, mümkünse ancaq,
Heç olmasa tezliklə
Sən qayıt, gəl bayrama.
Gəl, mənimçün örpək al,
Atana bir cüt dolaq,
Bilirsən evimizdə
İndi qıtlıqdır yaman.

Heç xoşuma gəlməyir
Gedib şair olmusan,

Səfeh, axmaq şöhrətin
Dalınca düşmüşən sən.
Min yol yaxşı olardı
Lap uşaqlıq çağından
Yapışaydın çöllərdə
Bir xışın dəstəyindən.

Yamanca qocalmışam,
Yaşım keçibdir mənim,
Əgər sən lap əzəldən
Olsaydın öz evində,
İndi yaqın ki, mənim
Olardı bir gəlinim,
Nəvə yırğalayardım
Dizimin üstə mən də.

Sərgərdanlıq ucundan,
Deyim, qaldın uşaqsız,
Əlinlə özgəsinə
Verdin öz arvadını.
İndi sən ailəsiz,
Dostsuz, yurdsuz, ocaqsız...
Meyxana girdabında
Ləkələdin adını.

Əziz oğlum, de görüm
Axı nə oldu sənə,
Üzündən mülayimlik
Yağardı bir vaxt sənin.
Axı hamı deyərdi
Bu sözü dönə-dönə –
Bəxtəvər, bəxtəvər
Aleksandr Yesenin.

Demək, mənasız imiş
Atanın fikirləri
Ki, sən şerinə görə

Çoxlu pul alacaqsan.
Onunçun qat-qat artır
Qəlbimizin kədəri,
Sənə olan ümidlər,
Budur, pul oldu yaman.

Evə göndərməyirsən
Nə qədər alsan da sən,
Odur ki, xoşagəlməz
Söz yayılıb hər yerə.
Ancaq bunu bilirəm
Mən sənəin təcrübəndən,
Heç zaman şeir üçün pul
Verilmir şairlərə.

Heç xoşuma gəlməyir
Ki, sən şair olmusan,
Ki, axmaq bir şöhrətin
Dalınca düşmüşən sən.
Min yol yaxşı olardı
Sən lap uşaqlığından
Yapışaydın çöllərdə
Bir xışın dəstəyindən.

Hər tərəfdə qəm, kədər,
Həyat zülmətdir sanki,
Bizim atımız da yox.
Evdə olsaydın sən də
Hər şeyimiz olardı.
Bu ağlına inan ki,
İspalkomda işlərdin
Sədr vəzifəsində.

Onda yaxşı yaşardıq,
İncitməzdilər bizi,
Sən də bu yorğunluğun
Daşını bir atardın.

İşə-gücə mən məcbur
Edərdim gəlinimizi,
Sən qoca vaxtımızda
Dadımıza çatardın”.

Məktub ovcumdadır, bax,
Xeyallar alır məni,
Bu əzablı yolumda
Bir çıxış yoxmu görənlər?
Sonra sizə deyərəm
Ürəyimdən keçəni,
Öz cavab məktubumda
Deyərəm hər şeyi mən.

1924

CAVAB

Əziz ana, yaşa sən –
Necə ki, yaşayırsan.
Hər vaxt əziz tuturam
Mən sənə xatirini.
Ancaq sən bir qətrə də
Anlamazsan heç zaman
Neyləyirəm həyatda,
Nədir yaşadığın məni?

İndi sizlərdə qışıdır.
Aylı gecələrdə sən
Düşünürsən, bilərəm
Yalnız deyilsən ancaq,
Elə bil yasəmənini
Tərpədir kimsə qəsdən,
Pəncərənin önünə
Qar tökülür qalaq-qalaq.

Mehribanım, tufanda
Heç yatmaq olurmu bir?
Fəryadlı uğultular
Qopur navalçalarda.
Uzanmaq istəyirsən,
Yorğan-döşək deyildir,
Sanki dəfn edilirsən
Bir darısqal məzarda.

Lənətə gəlmiş tufan
Sanki matəm səsidir,
Bir kəlisə xorunun
Səslənir dodağında.
Yağan qar da elə bil
Birşahı dənəsidir,
Nə dostun, nə yarın var
Məzarın qırağında.

Mən baharı sevirəm,
Hər şeydən çox – baharı.
Sevirəm o selləri,
O sürətli daşqını.
Üzür bir gəmi kimi
Taxta qırıntıları,
Görürsən su səhrası
Tutubdur dörd bir yanı.

Sevdiyim o bahara
Mən inqilab deyirəm,
Əzəmətli, möhtəşəm.
Onunçun əzab çəkir,
Onunçun qəm yeyirəm.
Mən onu səsləyirəm,
Mən onu gözləyirəm.

Ah, bizim planet, ah!
Bu murdar, bu soyuq yer.

Güneş – Lenin də onu
İsidi bilməz hələ.
Onunçun da mən getdim
Dava-dalaş salmağa,
İçməyə, əylənməyə
Xəstə şair qəlbimlə.

Fəqət zaman gələcək
Mehribanım, əzizim,
Gözlənilən o anlar
Gəlib çatacaq hökmən.
Silahdan tutmağımız
Nahaq deyildir bizim,
O, topdan yapışıbdır,
Görürsən, bu – qələmdən.

Unut pul söhbətini,
Yetər, unut hər şeyi,
Nə olmuş, nə fəlakət,
Bu sənmişən, söylə, sən?
Mən deyiləm qapının
At-eşşəyi, inəyi –
Qırmaclayaraq məni
Çıxartsınlar tövlədən.

Özüm çıxacağam mən
Vədəsi çatan anda –
Ərzin üfüqlərində
Dan yeri qızaranda.
Gələndə sənün üçün
Örpək alacağam mən.
Atamçün də alaram,
Bir şey alaram, hökmən.

Hələlik kəsmir boran
Sanki matəm səsidir,
Bir kəlisə xorunun

Səslənir dodağında
Yağan qar da elə bil.
Birşahı dənəsidir
Nə dostun, nə yarın var
Məzarın qırağında.

YERİN KAPİTANI

Hələ kimsə planeti
Döndərməmiş yolundan.
Nəgməm vəsf etməmişdi
Bir kimsəni hələ də.
Təkcə qadir əliylə
Hökm eləyən bir insan
Dedi: dünya birləşsin
Vahid bir ailədə.

Məni şirnikdirməmiş
Vəsf qəhrəmanların.
Heç bir güclü təkan da
Məni titrətməmişdi.
Xoşbəxtəm, müasiri
Olmuşam mən onların,
Ömrüm zülmətlərdə də
Onların ömrü ilə
Birgə yaşandı, keçdi.

Tək bizi yox, bizimçün
Hər şey əyandı, əyan –
Ən nəhəng filləri də
Birdən saldı heyrətə –
Sibirskdən gələn
Təvazökar bir oğlan

Birdən sükançı oldu
Bu doğma məmləkətə.
O sərt, həm də ki, ciddi,
Nəvazişli, mehriban
Şivən dalğalarını
Süptürüb atan zaman,
Daim marksist kimi
Düşündü dönə-dönə,
Lakin o yaradarkən
Bənzədi tək Leninə.

Hünərə hazır olan
Ağlının qüdrətilə
O, əlini sükanın
Üstə qoydu bir səhər
Ki, toxunub körfəzə
Dalğalar parçalansın,
Gəmilərin önündə
Genişlənsin üfüqlər.

O, sükançı, kapitan,
Onunla yol gedənin
Tufandan nə qorxusu?
Ölkənin hər yerindən
Bircə-bircə yığılan
Əzəmətli partiya –
Onun igid matrosu.

Qorxma əsla,
Sən də ey dənizə öyrəşməyən,
Vəd eləyiblər deyə,
Onlar çıxıb qitəyə
Bələdçi işıqları
Yandıracaqlar hökmən.
O zaman mən yox ancaq,
Başqa tələli şair
Aranızdan çıxacaq,

Mübarizə eşqinə
Başqa, yeni sözlərlə
Sizə nəğmə qoşacaq.

Deyəcək: “Qəvvas odur,
Döyüşlərdə bərkidib
Ürəyi və bədəni –
Açdı bu dünya üçün.
Bu vaxtadək heç kimin
Görmədiyi qitəni”.

MƏNİM YOLUM

Ömür çatır sahilə.
Köhnə kənd sakini mən,
Ölkədə gördüklərim
Düşür bir-bir yadıma.
Mənim şerim, sən bu gün
Həyəcan keçirmədən
Nəzər sal həyatıma.

Köhnə kəndli daxması,
Sürtkü yağdı qoxusu.
Köhnə ikona,
Çıraq yanırdı korun-korun.
Yaxşı ki, yadımdadır
Gördüyümün çoxusu,
Çıxmamış xatırımdan.

Qarışmış ağ çiçəklər
Pəncərə qabağında,
Mənim doqquz yaşım var,
Nənəm, pişik, köhnə taxt...
Qəmli bir yol nəğməsi

Nənəmin dodağında:
Oxuyub əsnəyirdi,
Arabir xaç vuraraq.

Boran uğuldayırdı,
Pəncərənin önündə
Sanki rəqs eləyirdi,
Ölülərin qatarı.
İmperiya vuruşurdu
Yaponlarla o gündə,
Görünürdü gözlərə
Saysız qəbir xaçları.

Neçindir müharibə –
Mən bilmirdim o zaman,
Bilmirdim Rusiyanın
Mən qara işlərini.
Kəndçilər yer şumlayan,
Əkib-biçən Ryazan
Mənim vətənim idi,
O bəsləyirdi məni.

Yadımdadır, kəndçilər
Deyinərdi sərəsər –
Söyərək şeytanı da,
Allahı da, çarı da.
Onlara cavab kimi
Gülümsərdi üfüqlər,
Gülümsərdi şəfəqin
Solğun yanaqları da.

O vaxt mənim qəlbimdə
Qaynadı qafiyələr.
Duyğular axınından
Başım hərləndi o gün.
Düşündüm ki, bu azar
Məni tutubsa əgər

Ürəyimi mən sözə
Gərək çevirəm bütün.

Uzaq illər, elə bil
İndi dumandasınız.
Yadımdadır kədərlə
Söylədi babam belə:
“Axmaq peşədir... soni
Çəkirsə qələm-kağız –
Çovdarı yaz, ən çoxu
Madyanı təsvir elə”.

O vaxt mənim ağıma
İlhamın qanadında,
Belə bir arzu gəldi
Sirlə anın içində:
Tezliklə olacaqdır
Dövlətim də, adım da,
Ucalacaq heykəlim
Ryazanın içində.

Çatanda on beş yaşa
Sevdim ürəkdən, candan.
Tək olanda gözümdə
Gülərdi başqa aləm:
Ən gözəl qız böyüyüb
Hədd-buluğa çatanda
Mən ona evlənərəm.

İllər keçdi, illərlə
Tamam dəyişir insan.
İnsanın xəyalı da,
Taleyi də dəyişir.
Kənd xəyalpərəsti mən
Paytaxta gələn zaman
Oldum əla bir şair.
Tutuldu şairliyin

Darılmaq azarına,
Getdim mən səyahətə
Əcnəbi diyarına.
Mən dünyanın özünü
Düşünüb sandım yalan,
Bir görüş gözləmədən,
Ayrılığa yanmadan.

Mən onda anladım ki,
Nədir Rusiya, nədir.
Anladım şöhrəti də
Ürəyimin səsitək.
Elə onda qəlbimə
Axaraq doldu kədər
Bir zəhər badəsitək.

Bəli, şair olmuşam,
Neynim, cəhənnəmə ki,
Mənsiz də bu zir-zibil
Kifayətə cahanda.
Qoy lap gəberim, lakin...
Mənə heykəl qoymayın,
Qoymayın Ryazanda

Çar... Qəm-qüssə... Rusiya...
Zadəganlıq qılığı.
Nə eybi var, di buyur,
Qəbul elə, Moskva,
Sənin qoynuna gələn
Ümitsiz xuliqanlığı.
İndi görək kim kimi!

Mənim şeirlərimdə
Parlayan salonları
Zir-zibil buladı
Bizim Ryazan atı.

Xoşunuza gəlməyir?
Bəli, haqlısınız siz –
Loriqanın ətrinə
Yaman öyrəşibsiniz...
Bax, sizin tıxdığınız
Həmin bu çörək ki, var
Becərəndə torpağa
Peyin qarışdırırlar.

İllər keçdi yenə də,
Dolanın hər səhnədə
Elə şeylər var bu gün
Sözle deyilməz bütün:
Yıxıldı çar sarayı,
Gəldi onun yerinə
Polad fəhlə alayı.

Sürünməkdən yoruldum,
Mən əcnəbi elindən
Döndüm evimə olan.
Görürəm ağcaqayın
Durub göl sahilində
Yaşıl hörük, ağtuman.

Ah, boylu ağcaqayın!
Nə qəşəngdir sinəsi...
Qadında da tapılmaz
Belə mərmər bir sinə.
O çölə ki, səpilib
Günün qızıl şöəsi
Ordan arabalarda
Çovdar daşınır yenə.

Onlar tanımaz məni,
Mən onlarçün yolçuyam.
Budur, keçir bir arvad

Üzümə də baxmadan.
Kürəyimi elə bil
Cərəyan örtüb tamam,
Məni titrədir bu an.

Tanımadı deyəsən,
Doğrudanmı, bu odur?
Nə eybi var, qoy getsin,
Qoy keçib getsin, nə qəm!
Mənsiz də ürəyinin
Dərdi-qəmi doludur,
Mənsiz də çöhrəsini
Görürəm örtüb ələm.

Soyuq baxışlarımı
Heç kim görməsin deyə,
Axşamlar papağımı
Gözüm üstə basıram,
Biçilmiş zəmiləri
Mən çıxıram gəzməyə,
Çayları dinləməyə
Gedirəm aram-aram.

Nə olsun, keçdi gənclik?
Vaxtdır, yapışım işdən.
Bu dəcəl ürəyimlə
Təzə sözlər deyim mən.
Qoy coşdursun qəlbimi
Yenə kəndin həyatı.
Bir zamankitək məni
Qovuşdursun şöhrətə
Doğma Rusiyanın atı.

KAÇALOVUN İTİNƏ

Cim, yetər, əlini mənə ver görək,
Ömrümdə belə əl görmədim, ay it.
Gəl ay işığında səninlə hürək,
Hava da səssizdir, hava da sakit,
Cim, yetər, əlini mənə ver görək.

Di bəsdir, əzizim, yalmanma belə,
Anla ürəyimdən keçənləri bir.
Axı həyat nədir – bilmirsən hələ,
Bilmirsən dünyada yaşamaq nədir.

Sahibin şöhrətli, həm də xoşsifət,
Hər gün də evində saysız qonaq var.
Hamı da göstərir sənə məhəbbət,
Məxməri tükünü sığallayırlar.

Bu it görkəminlə necə gözəlsən,
Necə mehribansan, necə də göyçək.
Heç kimdən icazə istəmədən sən,
Öpürsən hamını sərxoş bir dosttək.

Ay Cim, sizə gələn saysız qonaqlar
Hərəsi bir cürdür, diqqət elə sən.
O sakit, kədərli bir nəfər ki var
Bura gəlmişdimi, de, təsadüfən?

O qız gələcəkdir, bilirəm, hökmən,
Mənsiz dikib ona nəzərlərini
Günahım olsa da, olmasa da sən,
Mənim əvəzimdə, ay Cim, ürəkdən
Öpərsən o qızın zərif əlini.

Vətənim fırtınadan sonra sakitdir, budur,
Necə zərif, lacivərd, – təsviri mümkün deyil.
Ürəyim mis qoxusu, qızılgül ətri udur,
Ürəyim intəhasız bir səhradır elə bil.

Mən də sakitləşmişəm. İşini gördü illər,
Yanmıram, yalvarmıram olub-keçənlər üçün.
Sanki harın atlarla bir troyka sərəsər
Bizim bu məmləkəti tapdayıb keçib bütün.

Atlar dırmaqlarıyla toza basıb hər yanı
Vəhşi fit səsləriylə sonra qeyb olub birdən.
Elə dərin sükunət bürüyüb ki, hər yanı
Xəzəllər töküləndə səsini eşidərsən.

Bu qövsi-qüzehdimi? Yoxsa qumrov səsidir?
Bax, yayılır sinəmə mənim sarı yağ kimi.
Ürəyim, dinlə məni, keçdik səninlə bir-bir
Keşməkeşli yolları hər dərdə ortağ kimi.

Nə gördüksə keçirək gözün önündən bu gün,
Anlayaq bir nə imiş çulğayan bu diyarı.
Bizim günahımızçün, özgə günahı üçün
Qəlbimizi qırıblar, bağışlayaq onları.

Bütün olub-keçəni qəbul edirəm tamam,
İndi otuz yaşım var, buna yanırım ancaq –
Gəncliyimdə o qədər dotələb olmamışam,
Onu meyxanələrdə itirmişəm mən nəhaq.

Qozasını vermədən cavan palıd da belə
Çöllərdəki ot kimi çürüyür, olur bəlim.
Ey dəlisov gəncliyim, bir də düşməzsən ələ,
Qızıl donlu dəcəlim!

Öp məni, öp məni, elə öp ki, sən
Titrəsin ürəyim, əssin bədənim.
Soyuq ehtirası sevmir əzəldən
Bu odlu-atəşli ürəyim mənim.

Keflilər əlindən düşən bir badə
Bizimçün deyildir, gülüm, yaxşı bax.
Rəfiqəm, sən anla bu hikməti də
Dünyaya bir dəfə gəlirik ancaq!

Seyr et ətrafını sakit nəzərlə,
Görürsən: qapqara zülmət qoynundan
Sarı bir qarğaya bənzər qəmər də
Dolanır dünyanın üstündə bu an.

Di durma, öp məni! İstəyim budur,
Köç təbli çalınır deyən mənə də.
Bəlkə ölümümü o göydəki nur
Duyub ki, hərlənir orda yenə də.

Ah, solan cavanlıq, solan cavanlıq!
Ölümüm çatıbsa ölərəm, nə qəm!
Nəfəsim qalıbsa, gülüm, bir anlıq
Yenə dodağını öpmək istərəm.

İstərəm əbədi yuxuda da mən
Aşkara xəcalət çəkmədən bir dəm
Zərif yasəmənin titrəməsindən
Eşidəm bu səsi: “mən səninkiyəm”.

Hələ ki, işıq var, badə üzündə
Ağaran köpüktək itməyib təmiz,
Rəfiqəm, durma, iç, oxu özün də,
Dünyaya gəlirik bircə dəfə biz!

Əbədi səyyaham qəm yollarında,
Mən ata yurduna daha dönmərəm.
Qoy türki-vətəncün göl kənarında
Bitən çətənlər çəksin qüssə-qəm.

Nahamar çəmənlik gicitikanın
Diliylə qoy mənə nəğmələr desin, –
Qəmər də qövsündən mavi səmanın
Səpsin gecəyarı qoy nur-zərrəsin.

Ay göyün tağında uca dayandı,
Atsan papağını çatammaz ona.
Nəğməyçün nə fərqi harda yarandı,
Harda öz ömrünü çatdırdı sona?

Elə ki, qocalıq üz verdi bizə,
Ata yurdumuza aparır yollar.
Bizi yarıdırı, yarıcənazə
Salxaq bir araba ora çatdırar.

Bəlkə buna görə qədim zamandan
Eldə sınıanlıb bu zərbi-məsəl:
İt də ölümünü duysa dünyada
Sahibin yanına dönər əlbəəl.

Öz ata yurduma dönəcəyəm mən,
Sonu yetişəcək səyyah yolunun.
.....
Gölün kənarında o axşam birdən
Gözü yaşlı kəndir kolunun.

1925

Bəli, musiqi də var, rəqs də var, şeir də,
Yaltaqlıq da, yalan da...
Qoy “Qitələr”çün məni söysünlər bir də, bir də –
Nolar düz söz olanda.

Gözlərimdə bir heyrət May bayramı gördüm mən.
Hazır idim əyiləm,
Qızları, arvadları qucaqlayıb ürəkdən,
Sıxam köksümə bu dəm.

Hara gedəsən indi, kimə deyəsən bunu
Az “deyin” bir qədər,
Günəş Balaxanıya açıb zərli qoynunu
Çimdirdirdi sərəsər?

Ürək necə qoşmasın himnini belə anda,
Əsməsin belə yerdə?
Qırx min nəfər nəğməylə dolanırdı hər yanda,
Hərdən içirdilər də.

Şeir! Hələ də azdır sadə əşarı Leftin,
Azdır sadə əşarı!
İçirdik sağlığına orda qapqara neftin,
Bir də ki, qonaqların.

Qaldıraraq yuxarı birinci badəni mən,
May bayramında məmnun –
Sonuncu damcıyadək sağlığına ürəkdən
Nuş etdim Sovnarkomun.

İkinci badəmisə dəmlənib tamam-kamal,
Aşmamaqçün bir yana,
Kimsə nitq eləyəndə qürurla içdim dərhal
Fəhlənin sağlığına.

Mən üçüncü badəni durub çəkdim başıma
Naməlum bir xan kimi.
Tale dönük çıxmasın qoy kəndli qardaşıma,
Bir vaxtlar olan kimi.

Ürəyim, di sən də iç! Ancaq məhv etmə məni,
Dayaq ol varlığıma...
Elə buna görə də mən dördüncü badəni
İçdim öz sağlığıma.

1925

BACIMA MƏKTUB

Bax, bizim Aleksandr yazıbdır Delviq haqda,
Misralar samballayıb
Həmin o kəllə üçün.
O günlər çox gözəldi,
fəqət qalıb uzaqda,
Yox, çiçəkli bağ kimi
Bizə yaxındır bu gün.

Salamlar olsun sənə!
Mənim bacım, salamlar!
Mən kəndliyəm, yoxsa yox?!
Cavab ver bu çağımızda.
Babam yenə əkirmi, becərirmi gilənar
Bizim Ryazandakı kiçik həyət bağında?

Ah, onlar yadımdamı?
Bizim gilənarımız!
Atamız vurnuxardı bütün günü sərəsər,
Bizim arıq yabımız,
Bizim kürən yabımız
Kotanla kartofluğu çevirərdi birtəhər.
Atama kartof görək,

Bizə meyvəli bir bağ.
Bağ korlandı büsbütün,
Əzizim, korladılar.
Bununçün göz yaşından islanan yastığa bax,
Bir qədər bundan əvvəl...
Yeddi... Səkkiz il olar.

Yadıma bayram düşür,
Nəğməli May bayramı.
Onda çiçəkləyirdi
Ağ güllər, yasəmənələr.
Mən hər ağcaqayını –
Beyaz rəngli əndamı
Qucaqlarkən
Sərxoşdum bayram günündən bətər.

Ağcaqayın!
Qız kimi qamətli ağcaqayın!
Onları sevə bilməz o adam ki,
Pöhrənin –
Yeniyyətə bir gəncin,
mehriban bir oğlanın
İndidən görə bilmir verəcəyi bəhrəni.

Bacım! Bacım!
Həyatda dostlar azalıb yaman!
Bax, bu əsər eləyir
Hamı kimi mənə də...
Sənin zərif ürəyin yorulubsa,
Bacıcan,
Məcbur elə unutsun,
susdur onu sinədə.

Tanıyırsan Saşanı,
Saşa yaxşı oğlandı.
Bax, elə Lermontov da
Saşaya layiq idi.

Mən xəstəyəm...
Yasəmən rəngli qarla haçandı
Yalnız xəstə qəlbimi
Sağaldıram mən indi.

Sənə yazığım gəlir,
Qalacaqsan tənha-tək.
Mən isə hazırım lap
Duelə çıxam bu an.
"Xoşbəxt o adamdı ki, içməyib axıradək"¹
Bir tütək nəğməsini dinləməyib sonacan.
Fəqət bizim bağımız!..
Bağ...
Gələr elə bir gün
Qayğısız uşaqların
Yayda o bağda gəzər.
Qoy bu zaman onların
Qəfil yadına düşsün
Yer üzündə yaşayıb...
Əcayib-qəraiblər.

1925

* * *

Şefəqlər səsləyir başqa birini,
Duman yulaflığı örtübdür tamam...
Yenə xatırladım o əllərini,
Mənim əziz anam, qocalmış anam.

Qalxıb bir dik üstə sən əvvəlkitək
Öz əl ağacını dayaq edərək,
O durğun səthində lal axan çayın
Gümüş sütununa baxırsan ayın.

¹ Puşkinin sözləridir (müəllifin qeydi).

Qəlbində həyəcan, böyük bir kədər
Bilirəm, qüssəylə fikirləşirsən, –
Oğlumun yadından çıxıb bu yerlər,
Ata yurdu üçün yanmır qətiyyəni.

Sonra da gedirsən qəbristanlığa,
Süzüb həsrət-həsrət başdaşlarını,
Köksünü ötürüb bircə anlığa,
Anırsan bacımı, qardaşlarımı.

Bıçaq tiyəsitək sərt böyüdük biz,
Fəqət bacılarım may kimi incə,
Sən o həyat dolu gözünü səssiz
Gəl elə qaldırma kədərənincə.

Di bəsdir, di bəsdir, bu qüssə-kədər!
Baxsan düz verərsən öz qərarını, –
Alma ağacı da çox dərd-qəm çəkər,
Tökəndə mis rəngli yarpaqlarını.

Sevincin ömrü də az olur, nəşə,
Yaz səhərindəki xoş bir nəğmətək.
Budaqlar üstündə çürüməkdənsə
Qoy yanım, külümü sovursun külək.

1925

* * *

Aylı gecələrdə ürək sıxan nur,
Sonsuz səhralarda kədər, qüssə, qəm, –
Dəlisoğlu gənclikdə gördüyüm budur,
Bunları sevmişəm, lənətləmişəm.

Qurumuş söyüdlər yol qırağında,
Köhnə arabanın cır-cır nəğməsi...

Əsla istəməzdim mən bu çağında
Bir daha eşidəm o qəmli səsi.

Köhnə komalara biganəyəm mən,
İsitmir qəlbimi ocağın odu.
Çöllər bollu behər vermədiyindən
Alma çiçəyi də mənə yad oldu.

İndi başqa şeydir könlümdə həmdəm...
Zərif işığında solğun qəmərin.
Daş, polad qurğular içində bu dəm
Görürəm əzmini doğma yerlərin.

Kəndi Rusiyası! Di yetər, yetər,
Dolaşdın çölləri xışla sərəsər!
Dilənən gördükcə səni qış, bahar
Sarılır çinarlar, ağcaqayınlar.

Bilmirəm başıma nələr gələcək...
Bəlkə yaramıram təzə həyatçün.
Lakin istərəm ki, poladlı görək
Biz yoxsul, dilənçi Rusiyanı bu gün.

Qasırğa, fırtına, boran içindən
Dinləyib motorun sərt nəğməsini,
Qətiyyəni eşitmək istəmirəm mən
Cır-cır arabanın təkər səsini.

* * *

Röyadayam. Yol – qara qır,
Bəyaz bir at. Çapır-çapır.
Bax bu atın üstə yalqız
Mənə sarı gəlir bu qız.
Gəlir gözəl, sevimli, şən

Ancaq onu sevmirəm mən.
Ah, rusiyalı ağcaqayın,
Yol ensizdir, ol arxayın.
Bu rüyada gələn yarı,
Özgəsinə vəfadarı
Qadir əltək tez haqla sən,
Budağınla tut, saxla sən.

At nə yaxşı yorğalayır.
Ay mavi bir işıq yayır.
Onun nuru çox sirlidir,
Sanki işığını səpir
Ancaq o qız üçün o da,
Artıq yoxdur bu dünyada.

Xuliqanam. Şeirlərdən
Lap sərxoşam, dəliyəm mən.
Lakin bu qüdrət xətrinə,
Canda hərarət xətrinə
Ağcaqayın Rusyayçün
Sevmədiyim o qızla da
Hazırım barışam bu gün.

İyul, 1925

* * *

Uğurla qurtara hər işin sonu!
Balıqçı tor atıb bol balıq tuta,
Əkinçi toplaya illik ruzunu,
Bir zaval gəlməyə kotana, ata.

Sıx duman güləbi burulğanda da
Sahillər boyunca dağıdanda zər –
Suyu fındanda da, stəkanda da,
Hətta səhəngdə də içə bilərlər.

Gözəldir, uzanıb göy çəməndə sən,
Xəyali aləmə tutub üzünü,
Anasan kiminsə sənə zillənən
O qısqanc gözünü, vurğun gözünü.

Fit verir, oxuyur nəğməli quşlar...
Onunçün bu adət özü hünərdir.
Qəlbini zəhmətə verənlər ki, var
Hər vaxt mehribandır, üzügülərdir.

Ancaq mən unudum kəndçiliyimi,
Etiraf edirəm indi mən özüm,
Bu gün baxır mənə bir casus kimi
Əziz çöllərimiz, meşəmiz bizim.

Kimse kiminçünse elə bil yanır,
Kimse biganədir yurduna qarşı.
Onunçün bataqlıq üstə dolanır,
Ürəkdən ağlayır cüllüt, qızquşu.

İyul, 1925

* * *

Görünür, əzəldən belə qayda var –
Yaş otuz olanda ağıllanırlar.
Yanıb şikəst olmuş bir adam kimi
Dördəlli tuturuq biz bu aləmi.

Əzizim, otuzu haqlamışam mən,
Dünya şirin olur mənə günbəgün.
Onunçün yuxuma girir ki, hərdən
Güləbi atəşdə yanırım bütün.

Əgər yanırınsansa, kül olunca yan,
Elə ona görə cökə rəngitək

Bir üzük aldım mən tutuquşundan.
Bir yerdə yanmağın əsil rəmzitək.

Taxdı barmağıma qaraçı qızı,
Onu mən çıxarıb bəxş etdim sənə.
Şarmanka kədərlə dinəndə düzü,
İndi düşünürəm, qorxuram yenə.

Dumanlı şübhədir başımda gəzən,
Qəlbimə donuqluq, zülmət hökmran:
Məni ələ salıb, o üzüyü sən
Bəlkə başqasına bağışlamısan?

Bəlkə ağarınca qızıl dan yeri
Səninlə öpüşüb o, birdən-birə
Soruşur: gülməli, səfeh şairi
Sən necə sövq etdin rübabi şerə?

Qoy olsun! Sağalar bu yara yəqin,
Ancaq ömrün sonun duymaq çətinmiş.
Məntək xuliqanı aldatdı ilkin
Bax, o tutuquşu – lənətə gəlmiş.

İyul, 1925

* * *

Papağımı boynumun ardına basaraq mən,
Dərə içi gedirəm, əlimdə dəri əlcək
Bax, o parlaq səhradır uzaqlarda görünən,
Çay isə sakit axır, o mavidir səmatək.

Hec nə gərək deyildir, uzağam qayğılardan,
Kaş ki, nəğmə dinləyib, mən eləyəm zümzümə.

Gənclik rəmzi – bəy-buxun əyilməyə heç zaman,
Sərin-sərin kükrəyən yellər dəyə üzümə.

Çıxıram yollara mən, enirəm yal aşağı, –
Orda əlvan geyimli kişi-qadın nə qədər!
Nəsə deyir dırmağın, dəryazların dodağı,
“Ey şair, qollarında güc-qüvvət yoxdur məgər?”

Yer yaxşıdır, yerə en. Yetər uçdun göydə sən,
Dərələri sevəntək, kaş sevəydin zəhməti.
Söylə görək, sən özün məgər kəndçi deyilsən?
Bir dayaz çal, görünsün qəlbinin hərarəti”.

Doğrudur, qələm deyil nə dırmıq, nə də dəryaz, –
Gözəl xətlər yazılır dəryazla göz önündə.
Böyük–kiçik – onları oxumayan tapılmaz
Günəşli yaz günündə, buludlu yaz günündə.

İngilis kostyumumu çıxarıb tullayıram,
Nə eybi, dəryaz verin, sizə göstərəm mən –
Mənmi sizlərə yadam, mənmi sizdən ayırıyam,
Mənmi yadırgamışam o kənd vərmişlərinə?

Məni qorxuda bilməz çala-çuxur, daş-kəsək,
Gözəldir, əldə dəryaz səhər çağı dumanda
Dərə boyu düzəsən ot sətirləri tək-tək,
Onları at və qoyun oxuya birçə anda.

O sətirlərdə nəğmə, o sətirlərdə söz var,
Onunçün də şadam ki, kimsəni düşünmədən,
Hər bir inək onları səliqəylə oxuyar,
Əvəzində iltıq süd verər sənə döşündən.

* * *

Bəyaz ot sərilib. Doğma düzənlər,
Səhra çiçəkləri təzədi, tərdi.
Vətən torpağının havası qədər
Hansı el könlümü isindirirdi?!

Görünür bu qismət izləyir bizi,
Hamıdan soruşsan deyəcək yenə –
Sevinc, qəm sarsa da ürəyimizi
Rusiyada ömr etmək xoş gəlir mənə.

Uzundur, sirlidir ayın ziyası,
Ağlayır söyüdlər, dinir çinarlar.
Gəlsə qulağına durna avazı,
Vətən çöllərindən, deyin, kim doyar!

Parlaq işığıyla yeni ziyanın
İndi nur saçsa da taleyim mənə,
O qızıl şalbanlı alçaq daxmanın
Şairi olaraq qalırım yenə.

Gecə dirsəklənib yastığıma tək,
Güclü düşmən kimi görürəm birdən
Kiminsə gəncliyi şölələnərək
Keçir çöllərimdən, çəmənlərimdən.

Məni bu yenilik sıxsaxsa da, nə qəm,
Duyduğum nəğməni hazıram deyəm:
Sevimli vətəndə, sevib ürəkdən,
Qoyun rahat-rahat ölüb gedim mən.

İyul, 1925

1925

* * *

Sevgilim, indi də çıxmır yadımdan
Sənin saçlarının parıltıları.
Çox asan deyildi mənə o zaman
Atıb tərkləyom sənintək yarı.

Düşür xatırıma payız gecəsi,
Ağcaqayınların titrək kölgəsi.
Doğrudur, qısaydı gündüzlər onda,
Qəmər çox səpərdi nur asimanda.

Düşür xatırıma, belə deyirdin:
“Tez keçər, əzizim, gənclik illəri.
Mən sənin yadından çıxaram yəqin,
Könlünü oxşayar başqa bir pəri”.

Bu gün çiçəklənən cökələr yenə
Mənim hisslərimi oyatdı birdən.
Çiçəklər səpərdim qıvrım telinə,
Çiçəklər səpərdim nəvazişlə mən.

Ürəkdə var ikən güc də, qüvvət də
Kədərli eşq ilə sevir özgəni.
Elə bil sevimli bir hekayətdə
Başqa birisiylə yad edir səni.

* * *

Eşidilir quş səsləri,
Gecə aydın gündüz kimi.
Gözəllik örtüb hər yeri
Gecə aydın gündüz kimi.
Nəgmə deyən dodaqlardan
Eşidilir quş səsləri.

Ay durğun bir gölə bənzər,
İstəyirsən ora baş vur.
Bu mavilik içrə məgər
Ürək rahatlığımı gəzər?
Səma gözəllik yurdudur,
İstəyirsən ora baş vur.

Gülüm, de, sənmişən bu? Sən?
Dodaq yorulmur heç şeydən;
Sanki içir bulaqlardan,
Öpüş alır dodaqlardan,
Gülüm, de, sənmişən bu? Sən?
Ya gül soraq verir səndən?

Nolacaqdır, heç bilmirəm,
Haradasa elə bu dəm
İnildəyən ney səsidir.
Bir zanbağın sinəsidir
Dəyir gözə axşam çağı.
Nolacaqdır, heç bilmirəm,
Ney səsidir gələn bu dəm.

1925

* * *

Yan mənim ulduzum, səma tağından
Səp soyuq nurunu, səp yığın-yığın.
Axı döyünməyir ürək heç zaman
Hasarı dalında qəbristanlığın.

Nurusan avqustun, parlaq çovdarın,
Pozursan çöllərin sükutunu sən
Uçub yox olmamış o durnaların
Kədərlə titrəyən hönkürtüsündən.

Başımı yuxarı qaldırıram mən,
Bu zaman təpələr, kolları dalından.
Duyulur kiminsə nəğmələrindən
Bu ata ocağı, bu doğma məkan.

Sorub şirəsini ağcaqayının
Hər yana bolluca zər səpən payız,
Sevib tərki etdiyim hər bir insanın
Halına göz yaşını axıdır yalnız.

Bilirəm, bilirəm... Tezliklə, ancaq
Özüm, ya özgəsi səbəb olacaq –
Matəm hasarının dalında, demək,
Mən də əbədilik uzanam gərək.

Sönüb gedəcəkdir atəş büsbütün,
Ürək də olacaq bir ovuc torpaq.
Başdaşı qoyacaq dostlarım bir gün
Üstünə məzəli şeir yazaraq.

Qəmli matəmimə salanda nəzər,
Mən belə yazardım həmin cümləni:
Sərxoş meyhananı sevdiyi qədər
Bu adam sevərdi yurdu, vətəni.

Avqust, 1925

* * *

Həyat bil aldanışdır sehrkar kədəriylə,
Elə ona görə də qüvvətlidir bu qədər.
Bəli, həyat daima öz qaba əlləriylə
İnsanın taleyinə yazır kədərli xətlər.

Elə ki, gözlərimi həmişə yumuram mən,
Düşünürəm: "Qoy ancaq həyəcan sarsın bizi,

Həyat bir aldanışdır, lakin o özü bəzən
Yalanın fərəhiylə bəzəyir ömrümüzü.

Zillə baxışlarını boz səmanın üstünə,
Aydın üzündə görüb taleyin qərarını,
Sənə gərək olmayan həqiqəti istəmə,
Ey insan, sakit elə qəlbin arzularını".

Yasəmən çiçəyinin ətrini duya-duya
Gözəldir düşünesən – dar cığırdır bu dünya.
Yelbeyin rəfiqələr qoy aldatsınlar səni,
Qoy yelbeyin dostların müdam satsınlar səni.

Qoy mehriban sözlərlə məni əzizləsinlər,
Qoy ülgüc kimi dillər yara da vursun mənə.
Hər bir amansızlığa öyrədib məni illər,
Hər şeyə hazır kimi ömrü edirəm mən yenə.

Ürəyimi üşüdür fəqət bu ucalıqlar,
Ulduzların odundan duyulmayır hərarət.
Sevdiklərim hamısı çıxdılar bətibar,
Arzuladıqlarımda görmədim bir sədaqət.

Atılsam da, sıxıntı keçirsəm də, yenə mən
Dodağımda təbəssüm baxıram dan yerinə.
Mənə yaxın, sevimli olduğuyçün ürəkdən
Yer üstəki həyata minnətdaram mən yenə.

Avqust, 1925

* * *

Xəzəllər tökülür, inləyir külək,
Boğuq uğultuyla əsir sərəsər.
Kim mənim könlümü sevindirəcək?
Kim onu, ay dostum, sakitləşdirər?

Baxıram, baxıram ayın üzünə
Yuxu pərdə çəkən gözlərimlə mən.
Bax, budur, xoruzlar banladı yenə,
Payızın sükutu pozuldu birdən.

Sübh çağı. Dan yeri mavi sətintək.
O axan ulduzlar başqa bir aləm.
Hansı arzularla döyünür ürək,
Nəyi arzulayım? – deyə bilmirəm.

Lənətlər yağdırıb evə, qismətə
Qayğılar içində nə istəyəsen?
Pəncərəm altında elə bu vədə
İstərəm, bir gözəl görəndi mən.

Özü də bənövşə gözləriylə o,
Yeni duyğuları, sözləriylə o,
Özgəsinin deyil, mənim
Bir kərə
Qəlbimi, sinəmi sakitləşdirə.

Mən də ay nurunun altında bu an
Xoşbəxt bir qisməti qəbul eləyəm,
Dinləyəm nəğməni xumarlanmadan,
Özgə gəncliyini görüb şad-xürrəm,
Mən öz gəncliyimçün çəkməyəm dərd-qəm.

Avqust, 1925

* * *

Pəncərə üstə qəmər. Pəncərə altda külək.
Yarpağın tökmüş çinar parıldayır gümüştek.
Tənha qarmon kəderlə inildəyir haçaqdır –
O səs necə doğmadır, o səs necə uzaqdır.
O nəğmə gah güldürür, gah gətirir kədər, qəm.

Hardasan, mənim cökəm, mənim əsrlik cökəm?
Mən özüm də bayramda tezdən durub gedərdim,
Sevgilimin yanında qarmonu inlədərdim.
Sevgilimin yadından indi çıxmışam tamam,
Özgənin nəğməsiylə gülürəm, ağlayıram.

1925

* * *

A qarmon, dillən görək, nəğməni yay yenidən –
Ötüb keçən gəncliyi yada salam bəlkə mən?
Yollar, toz qaldırmayın, səs salma, ağcaqovaq,
Qoy nəğməm sevgilimə gedib qovuşsun ancaq.

Qoy sevgilim dinləsin, ağlasın yaş tökərək,
İtən özgə gəncliyi onun nəyinə görək.
O yaşayar, unudub bu qəmli hekayəti,
Hardasan, ay sevincim? Hardasan, ay qismətim?

Ey nəğməm, pərvaz elə, ax, sürətlə qanadlan,
Onsuz da olub-keçən dönməyəcək heç zaman.
Keçmiş gücün, qürurun, qamətin əvəzində
Bircə qarmon nəğməsi qalıbdır yer üzündə.

1925

* * *

Bacım Şuraya

Yox, yox, belə gözəl görməmişəm mən,
Bu sirri qəlbimdə saxlayıb pünhan,
Xoş bir küsgünlüklə deyirəm ki, sən
Mənim gəncliyimi təkrarlayırsan.

Səndə gül ətirli sözüm canlanır,
Ömürlük mən səni sevirəm ancaq.
İndi inəyimiz necə dolanır,
Qupquru bəlimi dartışdıraraq?

Sevirəm səsinə, oxu bir qədr,
Uşaq yuxusutək ovut könlümü.
Bizim o ryabına yanıb sərəsər
Pəncərə önünə, de, töküldümü?

Nə oxuyur cəhrə dalında ana?
Ömürlük tərək etdim mən kəndimizi.
Bilirəm, xəzəllər qızıl tufana
Salıbdır yenə də bizim dəhlizi.

Bilirəm, səninçün, bir də mənimçün
Ölən bir gəlinə yas tutulantək
Nəvaziş, göz yaşı yerinə bu gün
Sakitcə ulayır o tənha köpək.

Nə olsun, əbəsdir ora qayıtmaq,
Onunçün qəm, sevinc, məhəbbət tək
Sənə qismət oldu vaxtından qabaq
O Ryazan naxışlı gözəl örpəyin.

Sentyabr, 1925

* * *

Bacım Şuraya

Dünyada nə qədər pişik var, pişik,
Sayıb qurtarmıq qalsaq yuxusuz.
Yadıma ətirli göy noxud düşür,
Dinir qulağında mavi bir ulduz.

Xəyalı, yuxuydu, yoxsa həqiqət,
Gəlir xatırıma: bir zaman vardı
Taxt üstə bir pişik miyoldayardı,
Mənə etinasız baxardı fəqət.

Mən onda uşaqdım, nəğmə deyərək
Nənəm yun darardı darağın üstə –
Pişik sıçrayardı cavan pələngtək
Nənəmin saldığı yumagın üstə.

Vaxt keçdi. Nənəm də öldü bir səhər,
Dolandı beləcə neçə il tamam,
Pişik dərisindən papaq tikdilər,
Onu da başında köhnəltdi babam.

Sentyabr, 1925

* * *

Bacım Şuraya

Qoca anamızın bizə bir zaman
Dediyi nəğməni oxu sən mənə.
Ölən ümidlərcün mən də yanmadan
Səsimi qataram sənin səsinə.

Hər şeyi bilirəm, tanıyıram mən,
Onunçün həyəcan boğur səsimi.
Sanki eşidirəm doğma bir evdən
Həzin bir nəğmənin titrəməsini.

Oxu mənim üçün, özün az qala
Canlı bir nəğməsən, oxu bir mahnı.
Yumub gözlerimi gedim xəyala,
Görüm əziz olan o nam-nişanı.

Oxu mənim üçün, arzum belədi:
Mən tək sevməmişəm – buna inanın;
Payızda bağdakı taxta pələdi,
Yarpaq tőkümünü ryabinanın.

Oxu, yada salım hər şeyi bu dəm,
Qovum ürəyimdən qəm-qubarı da:
Mənə necə xoşdur anamı görə,əm,
Görəm o kədərli toyuqları da.

Şeh, duman içində sevdim əbədi
Mən ağcaqayının uca boyunu;
Könlüm o qızılı saçları sevdi,
Bir də ağ kətandan biçilən donu.

Bir rahatlıq tapdı qəlbim qəflətən,
İçdim al şərabi, nəğmə ucaldı.
Bizim pəncərənin önündə bitən
Ağcaqayın səni yadıma saldı.

Sentyabr, 1925

* * *

Bacım Şuraya

Yalnız müsafirəm bu aləmdə mən,
Mehriban-mehriban mənə əl elə;
Payız qəməri də sakit göylərdən
Nəvaziş nurunu səpələ belə.

İlkin ay nuruyla qızınır ürək,
İlkin isinirəm buz hərərətə.
Yenə yaşayıram ümid edərək
Artıq sönüb getmiş bir məhəbbətə.

Məni belə etdi bizim düzənlər,
Qardan ağ görünən vətən torpağı;

Kiməsə müqəddəs görünən kədər,
Kimisə məhv edən günahsızlığı.

Onunçün kimsədən gizli deyil bu,
Ayrı-ayrılıqda olmayıb əsla –
Bizim ikimiz də bu doğma yurdu
Sevmişik səninlə bir ehtirarla.

Sentyabr, 1925

* * *

Ah, xizəklər, xizəklər! Atlar, qanadlı atlar!
Sanırsan ki, onları şeytan gətirib yerə.
Bu səhra yarışında misilsiz bir hünər var,
Qumrovlar gülüşünü səpələyir çöllərə.

Uzaqlarda, kənarda, səhranın qucağında
Yoxdur bir it hürüşü, görünməyir qəmər də.
Mənim cəsur həyatım, möhkəm dur bu çağında,
Yox, yox, qocalmamışam deyəsən o qədər də.

Gecənin acığına, ay xizəkçi, oxu sən,
İstəyirsənsə əgər – kələkbaz qız gözündən
Artıq uzaqda qalmış fərəhli gəncliyimdən
Sənin üçün bu saat oxuyaram özüm də.

Eh, bir zaman papağı qatlayardın, əzərdin,
Sancardın yan tərəfdən atın qantarğasına.
Ot tayası üstünə sən özünü sərərdin,
Biganəydin dünyanın dərdinə, qayğısına.

Bir gözəl qız bədəni hardan peyda olardı,
Gecənin sükutunu qarmon pozar, sökərdi.
Ah, o dilli-dilavər yaman haray salardı,
Necə qıza yalvarar, nəğməylə dil təkərdi.

Keçib getdi hamısı. Seyrəkləşdi tellərim,
Atımız da gəbərdi, həyətimiz boşaldı.
İtirdi nəğməsini qarmonun da dilləri,
Bir zamankı söhbəti indi sanki xəyaldı.

Lakin ürək atəşi soyumamışdır bu gün,
Mənə şaxta xoş gəlir, xoş gəlir bu bəyaz qar.
Çünki olub-keçəni ələ salaraq bütün,
Gülüşünü çöllərə səpələyir qumrovlar.

1925

* * *

Çöllərin qar örtüyü çatlayır, parçalanır,
Ay üşüyə-üşüyə göz üzündən səpir nur.
Pəncərədə titrəyən tənha bir işıq yanır,
Gözlərimin önündə doğma kəndimiz durur.

Neynirik var-dövləti, dərbəderik hamımız,
Qismətim nə olubsa ona nəğmə qoşuram.
Budur, ev süfrəsinə düzülübdür şamımız,
Budur, yenə qarşında dayanıb qoca anam.

Baxır, sanki qəlbində yer verməyib kədərə,
Baxır sakit, görürəm gözləri dolur, dolur.
O əl atır fincana, istəyir ki, götürə,
Lakin fincan sürüşür, anam əlindən salır.

Mehribanım, əzizim, ixtiyarım, sirdaşım,
Kədərli duyğuları sən buraxma sinənə.
Qulaq as, başdan-başa həyatımı danışım,
Bu qar tufanı altda nə var – danışım sənə.

Mən çox yerlər gəzmişəm, çox görmüşəm,
doymuşam,
Çox sevmişəm, çəkmişəm çox da əzab-əziyyət.

Onunçün xuliqanlığa, sərxoşluğa uymuşam
Ki, səndən yaxşısını görməmişəm mən fəqət.

Budur, yenə taxt üstə uzanıb isinirom,
Atmışam çəkmələri, pəncəyimi bir yana.
Yenə xoş bir qismətə ümid edirəm bu dəm,
Uşaqlıqda olantək duyğular gəlib cana.

Pəncərəmin altında tufan hıçqırığında,
Bu vəhşi, səslili-küylü tufan boğanağında.
Sanıram cökə səpir çiçəyini yaxında,
Bəyaz cökə çiçəyi, bizim həyət bağında.

1925

* * *

Duman mavi rəngdədir. Örtüb düzənliyi qar,
Limon rənginə çalır incə quru qəmərin.
Ah, necə də xoş gəlir, ürəyində ağrılar
Yada salıb anasan ötüb keçən illəri.

Eyvani örtən qara batmaq olar dizəcən,
Durub səssiz-səmirsiz belə aylı bir gecə,
O pişik dərisindən tikilmiş papağı mən
Alnımacan basaraq, qaçdım evdən gizlicə.

Kim məni xatırlayır? Kim çıxarıb yadından?
Bax, yenə qayıtmışam bu doğma tərəflərə.
Bənzəyirəm qürbətdən öz evinə qayıdan
Bir zamanlar qovulmuş qüssəli dərbəderə.

Sakit əzişdirirəm mən təzə papağımı,
Ürəyimcə deyildir mənim samur dərisi.
Andım qəbiristandakı qalın qar qalağımı,
Yada düşdü babamın, nənəmin xatirəsi.

Necə rahatlamblar, hamı ora köçəcək,
Himmat göstər-göstərmə – axırı birdir, nə qəm;
Onunçün insanlara doğru can atır ürək,
Onunçün insanları mən bu qədər sevirəm.

Güclə saxlayıram mən gözümdəki leysanı,
Üzdən gülümseyirəm, inləsəm də ürəkdən, –
Sanki eyvanı itli bu balaca daxmanı
Son dəfə seyr edirəm, son dəfə görürəm mən.

1925

* * *

Xizək sürüşüb gedir, eşidirsənmi, xizək,
Gözəldir sevgililə itəsən çöllərdə tək.

Necə utancaq olmuş, əsməyir şən ruzigar,
Çılpaq düzənlik boyu səslənir zıncırovlar.

Ah, xizəklər, xizəklər! Mənim səmənd atım, ha!
Harda isə talada rəqs edir sərxoş qovaq.

Yaxınlaşıb bu sirri ondan soruşarıq biz,
Qarmonun nəğməsilə rəqs edərək üçümüz.

1925

* * *

Əynində mavi donu. Yanırdı mavi gözlər,
Düzünü sevgilimə demədim zərrə qədər.

O soruşdu: – “Çovğunmu əsir dəlisayağı?
Yandırımı sobanı, düzəldimmi yatağı?”

Cavab verdim: – “Səmədan kimsə nə vaxtdan bəri
Səpir yerin üzünə saysız ağ çiçökləri.

Tez ol, düzəlt yatağı, tez ol, sobanı yandır,
Sənsiz mənim qəlbimdə fırtınadır, tufandır”.

1925

* * *

Mavi axşam, aylı axşam,
Mən də bir vaxt gənc olmuşam.
Qayıtmadan, əylənmədən
Hər şey uçub getdi əldən.
Qəlbim, gözüm söndü necə,
Ah, səadət! Aylı gecə!

Oktyabr, 1925

* * *

Ovuşdurub əlini, bic-bic gülümsemə gəl,
Başqasını sevirəm, sən deyilsən o gözəl.

Özün yaxşı bilirsən, yaxşı bilirsən – bu dəm
Mən sənə heç baxmıram, səninçün gəlməmişəm.

Beləcə yol keçirdim, qəlbimdə yoxdu heç nə –
Elə-belə çevrilib boylandım pəncərəyə.

1925

* * *

Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmər,
Kəfənə bürünübdür sanki bizim tərəflər.
Ağ donlu ağcaqayın ağlayır həzin-həzin,
Kim ölübdür burada? Kim? Bəlkə də mən özüm?

1925

* * *

Bir qaraçı kamanitək inləyir boran,
Gülüşləri acıqlı qız, özü mehriban.
Mənmi sizdən qorxmayıram, mavi baxışlar?
Ürəyimdə boşluq da var, arzular da var.

Biz ayrıyıq, biz uzağıq bir-birimizdən,
Mən qocaldım, çiçək kimi tər-təzəsən sən.
Cavanlara xoş səadət, mənə öteri
Qar örtüklü gecələrin xatirələri.

Ömrüm boyu bir nəvaziş görməmişəm mən,
Ürəyimə tufan düşür təbəssümündən.

1925

* * *

Ah, zavallı nəzmçi, bu sənmişən söylə bir,
Parlaq aya nəğmələr qoşursan zaman-zaman?
Artıq mənim gözlərim doyubdur, çəkinibdir
Məhəbbətdən, şərabdan, bir də kart oyunundan.

Ay girir pəncərədən, nur səpir dörd bir yana,
İşığı iyne kimi gözümə sancılır düz.

Nəyim vardısı getdim qaratoxmaq qadına,
Bu oyunda udduğum bəs nə oldu – kərpic tuz.

Oktyabr, 1925

* * *

Bəyaz cuna örtüklü qarlı düzənliklərdən
Ulayıb keçir külək, gümüş rəngli bir külək.
İlk dəfədir özümdə görürəm bu halı mən –
Xeyalə dalmamışdım heç zaman indikitək.

Qoy örtsün pəncərəni kifli rütubət, nə qəm,
Bunun üçün yanmıram, məndən uzaqdır kədər.
Onsuz da bu həyatı mən ürəkdən sevirəm,
Sanki onu sevirəm ilk məhəbbətim qədər.

İncə bir təbəssümlə qadın mənə baxırsa,
Həyəcana düşürəm. Gözəldir gərdəni də.
Tozlu yollar boyunca bir tyorka çapırsa,
Sanıram ki, özüylə o aparır məni də.

İnsan səadətini sevirəm yer üzündə,
Ah, uğurlu anlarım, ah, mənim səadətım!
Kim həyatda bircə yol yaş tökübsə gözündən, –
Demək əlindən çıxıb bir uğurlu fürsəti.

Yer üzündə nə varsa qəbul eləyib hökmən
İnsan sadə yaşasın, rahat ömr etsin gərək.
Ona görə hökm ilə kollar üzərindən
Ulayıb keçir külək, gümüş rəngli bir külək.

1925

* * *

Seyrək meşə, üfüq, səhra,
Hər yana nur səpir qəmər.
Ah, bu səslə zıncırovlar
Yenə qəfil hönkürdülər.

Yollara bax, intəhasız,
Nə sevimli, nə mehriban!
Bu yollardan hər cürə rus
Keçib gedib zaman-zaman.

Ah, xizəklər! Ah, xizəklər!
Ağ qovağın donuq səsi.
Mənim atam kəndçi olub,
Mən də onun törəməsi.

Cəhənnəmə şairəm mən,
Cəhənnəmə ad-sanım var.
Bu xəstəhal tərəfləri
Görmədiyim xeyli olar.

Bu yerləri, bu düzləri
Kim birçə yol görsə əgər,
Ağcaqayın ağacının
Ayağını yüz yol öpər.

Gözüm necə dolmasın ki,
Bu təzə aləmlə demək,
Rus kəndinin gəncliyi də
Bir sırada şənənəcək.

Ah, yandırdı səsin məni,
Dilli qarmon, dillən, fəqət
Bu zarıyan səslər altda
İtib-batıb neçə şöhrət.

1925

* * *

Başını öyərək kədərle durdu,
Əlvida! – söylədi çiçəklər mənə.
Demək, görməyəcəm o doğma yurdu.
Həsret qalacağam yarım üzünə.

Mənim əzizlərim, sizi, torpağı
Doyunca görmüşəm, nə olsun, nə qəm!
Bu qorxu ki, sarıb ölüm qabağı
Onu nəvazişlə dəyişdirmərəm!

Mən hər nə gördümse, təbəssüm ilə
Keçdim ömrüm boyu onun yanından.
Bax, buna görə də deyirəm belə:
Hər şey təkrarlanır dünyada, inan.

Bilirəm, onsuz da başqa birisi
Gedənin dağını unutturamaz.
Ayrı cür olacaq onun nəğməsi,
Yaxşı olacaqdır bu nəğmə bir az.

Başqa birisiylə durub səmimi
Sükutla dinləyib həmin nəğməni,
Tayı tapılmayan bir çiçək kimi
Bəlkə xatırladı sevgilim məni.

1925

* * *

Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq,
Durmusan bu tufanda başını sallayaraq.

Söylə, bir nə görmüsən? Söylə, nə eşitmisən?
Sanki kəndin içinə gəzməyə çıxmısan sən.

Ya sərxoş gözətçitək çıxan zaman yollara
Ayağımı dondurub, yığılıb batdın qara?

Ah, mən özüm də nəysə gedə bilmirəm tamam,
Çətin ki, çatam evə, dostlar bir az vurmuşam.

Bir şam ağacı, bir də söyüd gördüm o yanda,
Yay haqda nəgmə dedim onlara bu tufanda.

Mənə elə gəldi ki, özüm də bir qovağam,
Ancaq heç solmamışam, yamyaşıl bir budağam.

Atıb abrı, həyanı mən yaxına gələrək
Qucdum ağcaqayını özgənin arvaditək.

1925

* * *

Sən bu gecəyə bax! Aylı bir gecə.
Çətindir. Yuxum da gəlmir qətiyyən.
Sanki qoruyuram yenə gizlicə
Çoxdan itirdiyim gəncliyimi mən.

Soyumuş illərin tək rəfiqəsi,
Oyun-oyuncağa məhəbbət demə.
Yaxşısı budur ki, ayın şöləsi
Başımın üstünə nur səpsin yenə.

Qoy mənim dəyişmiş bu surətimi
O nur canlandırısın indi nəgəhan, –
Sən rədd edəmməzsən məhəbbətimi,
Məni sevməyi də bacarmalısan.

Dünyada bir dəfə sevrələr ancaq,
Onunçün biganə olubsan mənə.

Bizi cəzb eləyən cökələre bax,
Batıb dizə qədər qarın içinə.

Axı mən bilərəm bunu, sən də bil, –
Qəmərini əks edən mavi nurunda
Cökədə görünən çiçəklər deyil,
Qar-qrovdur onun budaqlarında.

Biz çoxdan sevmirik bir-birimizi,
Sən məni, mən isə bir başqasını
Məhəbbət oyunu cəlb etmir bizi,
Qiymətsiz məhəbbət şüşətək sınır.

Lakin sən yenə də oxşa, quc məni,
Saxta ehtirasla qərq et öpüşə.
Daim yada salım bahar fəslini,
Bir də o gözəli anım həmişə.

30 noyabr 1925

* * *

Gəl məni töhmətlə süzmə bu qədər,
Sənə nifrətimi danmıram bu gün.
Fəqət bu munislik, bu xumar gözlər
Ağlını başımdan alıb büsbütün.

Görürəm, ağuşun açıqdır müdam,
Tülkü ölülyə vurub özünü –
Belə qarğa tutur. Deyim düzünü,
Səni bu şəkildə görməyə şadam.

Qorxmuram, tora sal məni – bacarsan!
Ancaq ehtiyatla, atəşin söner!
Mənim bu soyumuş qəlbimə, inan,
Az dəyib sönməmiş sənə kimilər.

Sən yox, başqasıdır vurulduğum qız,
Sən onun xəyalı, əksisən ancaq.
Bir mavi gözlünü görürəm yalnız
Mən sənün çöhrənin seyrinə dalcaq.

Doğrudur, o elə mehriban deyil,
Həm də ki, zahirən soyuqhaldı o.
Lakin qamətilə, yerışıylə, bil,
Mənim ürəyimə tufan saldı o.

Çətindir azdırmaq belələrini,
Dalınca gedirsən istəməsən də.
Sən verə bilməzsən onun yerini,
Yalan nəvaziş də görmürəm səndə.

Lakin indi sənə etsəm də nifrət,
Bu həqiqəti də açmalıyam mən:
Olmasaydı belə cəhənnəm, cənnət
İnsan uydurardı onları hökmən.

1925

* * *

Sən məni sevmirsən, mənə yanmırsan,
Gözəl deyiləmmi heç bir az da mən?
Ehtiras gücüylə xumarlanırsan
Əlini çiynimə qoyaraq hərdən.

Arabir gülsem də sənün üzünə,
Nəvazişlərinə uymuram ancaq.
Özün də, neçəsi tanışdır sənə?
Neçə əl görmüsən, nə qədər dodaq?

Bilirəm, keçdilər onlar kölgətək,
Heç biri yanmadı sənün gözündə.

Çox dizlər üstündə oturdun, demək
İndi oturmusan mənim dizimdə.

Qoy xumar gözlərin, bir də sən özün
Başqa birisini düşünsün, nə qəm.
Mən səni o qədər sevirəm düzü,
Uzaq bir gözəldir könlümə həmdəm.

Yox, tale deyildir bu ötəri hiss,
Ağılsız alışan bir oddur gerçək.
Axı təsadüfən görüşmüşdük biz,
Rahat ayrılaram gülümseyərək.

Sən də öz yolunla gedərsən onda
Fərəhsiz günləri keçirmək üçün.
Ancaq öpülməmiş dodağa dəymə,
Ancaq tora salma yetəni hər gün.

O vaxt başqasıyla durub dalanda
Sevgi məhəbbətdən danışanda sən,
Mən başmaq seyrindən döndüyüm anda
Sənünlə görüşdük bəlkə yenidən.

Çiyinini sıxaraq təzə aşnana,
Başını aşağı əyərək səssiz
Mənə deyəcəksən: "Axşamın xeyir"
"– Axşamın xeyir olsun, deyəcəyəm, – miss!"

Bu ani görüşdən ürək də əsməz,
Onu heç nə, heç nə həycana salmaz.
Kim sevib təzədən o sevə bilməz,
Yananı bir daha yandırmaq olmaz.

1925

Gecdimi, tezdimi, fəqət buna mən
Fikir verməmişəm heç bu vaxtadək.
Deyəsən dönmüşəm Don–Juana mən
Yüngül təbiətli əsl şairtək.

Nə olub? Bu günə niyə düşmüşəm?
Hər gün başqa çöhrə, başqa diz, ayaq.
Hərçənd dönüklüklə dağılmır dərd-qəm,
Özümə hörmətim azalır ancaq.

Ürək, nəvazişlə dolu anların
Eşqilə az vursun – deyərdim müdam.
Yelbeyin, yalançı, boş qadınların
Saxta gözündə bəs nə axtarıram?

Nifrətim, sən məni aram et barı,
Daima sən mənə çıxmısan qahmar!
Qəlbimdə soyuqluq burulğanları,
Bir də yasəmənün gənclik ətri var.

Gözümdə qürubun limon rəngi var,
Dumanlar içindən eşidir ürək, –
Azad duyğu üçün qisas alarlar,
Don–Juan, səninlə vuruşam gerek!

Vuruşu sakitcə qəbul edirəm,
Gənclik baharının ardında yenə
Boran sevgi deyir, görürəm bu dəm,
Könlün ehtirasla titrəyişinə.

Belədi, bunlardır başıma gələn,
Gündə bir ayağa düşürəm ki, mən
Dönüklük qüسسəylə tapmasın ülfət,
Üzümə əbədi gülsün səadət.

Mən kiməm? Gözünün nurunu yeksər
Zülmətdə itirən xəyalpərəstəm.
Sanki ömrümü də sürdüm birtəhər
Başqa adamlarla bu torpaq üstə.

Vərdişlə öpürəm səni öpəndə,
Çünki çoxlarını öpmüşəm belə.
Sanki kibriti də hərdən çəkəndə
Dinirəm məhəbbət kəlmələriylə.

Dilimdə “əzizim”, “ömürlük sına”, –
Könlümdə başqa bir duyğu var fəqət,
Toxunsan insanın ehtirasına
Əlbəttə, tapmazsan heç bir həqiqət.

Onunçün ağrımır ürəyim, canım
Bir arzu, bir istək eşqiylə yəqin.
Sən də mənim səyyar ağcaqayınım,
Sən həm mənimkisən, həm özgələrin.

Özümə bir munis gəzsəm də müdam,
Qismətim olsa da buz nəvazişlər,
Mən səni zərrəcə qısqanmayaram,
Sənə yalvarmıram mən zərrə qədr.

Mən kiməm? Gözünün nurunu yeksər
Zülmətdə itirən xəyalpərəstəm.
Başqa adamlarla səni bərabər
Sevmişəm birtəhər bu torpaq üstə.

* * *

Əlvida, ey dostum, əlvida, artıq,
Əzizim, sən mənim ürəyimdəsən.
Taleyə yazılan hökmü-ayrılıq
Görüş vəd eləyir bizə yenidən.

Boşla söz-söhbəti, dostum, əlvida,
Qəlbinin qəmini, qüssəsini sil.
Nə ölüm təzədir qoca dünyada,
Nə də ki, yaşamaq təzə şey deyil!

1925

* * *

Əlvida, Bakı! Səni mən bir daha görmərəm.
İndi mənim qəlbimdə kədər, qorxu səsi var.
Ürəyim daha yaxın, xəstəhal vurub bu dem,
Daha möhkəm duyuram – sadə dost kəlməsi var.

Əlvida, Bakı! Mavi türk səması, əlvida!
Qüvvədən düşürəm mən, damarımda donur qan.
Mən bir səadət kimi aparram məzaracan
Balaxanı mayını, Xəzər dalğasını da.

Əlvida, Bakı! Sadə nəğmə kimi, əlvida!
Son dəfədir sıxıram sinəmə dostumu mən...
Onun başı qoy qızılgül kimi bu son anda
Yellənsin vida deyə yasəmənler içindən.

1925

Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ,
Sərxoş qızdırmalar keçir qəlbimdən.
Tehranın bu mavi çiçəklərilə
Onu çayxanada sağaldaram mən.

Çayxana ruslara xoş gəlsin deyə,
O enli kürəkli çayçı durmadan –
Al şərab yerinə, araq yerinə
Süzür mənim üçün məxməri çaydan.

Bəsdir bir stəkan, a çayçı, yetər,
Neçə güllər açıb sənin bağçanda.
Bil, yersiz baxmadı mənə o gözlər
Qara çadrasını atıb bir anda.

Bahar təravətli gözəlləri biz
Rusiyada it kimi zəncirləmirik.
Davasız, məkrəz, pulsuz, xəncərsiz
Öpürük onları, əzizləyirik.

Fəqət şəfəq üzlü günəş camalın
Bu incə belinin bir süzməsiyçün –
İnan ki, verərəm Xorasan şalı,
Mən Şiraz xalçası verərəm bu gün.

Bir az da tünd elə çayçı, çayçı, sən
Bil... yalan demərəm ömrümdə sənə.
Yalnız özüm üçün cavabdehəm mən,
Cavab verəmmərəm sənin yerinə.

Bəsdir, sən qapıya baxma bu qədər,
Başqa qapı da var sənin bağçanda.
Bil yersiz baxmadı mənə o gözlər
Qara çadrasını çəkib bir anda.

Yarım tūmən üçün bir manat verən
Dəllaldan yenə də soruşdum ki, mən:
Gözəl Lalə üçün necə deyim mən
“Sevirəm” sözünü fars lisaniylə?

Van suları kimi səssizcə bu gün
Mən həmin dəllaldan soruşdum yenə:
O gözəl Laləyə söyləmək üçün
“Öpüş” kəlməsini sən öyrət mənə.

Gizlədib qorxunu qəlbimdə dərin
Dəllaldan yenə də soruşdum ki, mən:
Axı necə deyim gözəl Laləyə,
Axı necə deyim ki, “sən mənimsən?”

Dəllal cavab verdi mənə müxtəsər:
Sözlə olunmayıb məhəbbət izhar.
Məhəbbət yolunda köks ötürərlər,
Gözlər də yaquttək alışıb yanar.

Öpüşün olmamış adı əzəldən,
Öpüş yazı deyil tabutda gerçək.
Görürsən, gül ətri gəlir öpüşdən,
O, dodaqlardadır gül yarpağıtək.

Əvəz istəməzlər sevgidən heç vaxt,
Onunla bilirlər sevinci, dərdi.
Çəkib açan zaman qara çadranı
“Mənimsən” sözünü əllər deyərdi.

1924

Bosforda heç zaman olmamışam mən,
Gəl indi sən məndən soruşma onu.
Sənin gözündəki mavi şəfəqdən
Öyrəndim dənizin nə olduğunu.

Məni aparmadı Bağdada karvan,
Ora daşımadım xınayla ipək.
Gözəl qamətinlə sən otur bir an,
Qoy dizin üstündə dincəlim görək.

Nə qədər yalvarıb dil töksəm belə
Səninçin hamısı birdir, bilirəm. –
Mən Rusiya adlanan o uzaq eldə
Tanınmış, şöhrətli, adlı şairəm.

Qəlbimdə səslənir şimal yelləri,
Budur, it də hürür ay işığında.
Məgər, a fars qızı, bizim elləri
Görmək istəmirsən, söylə, bir an da?

Qüssədən gəlmədim sizin ellərə,
Sən özün çağırıdın səssizcə məni.
O quş qanadıtək qoşa əllərin
Uçurdu buraya gör necə məni.

Tələdə rahatlıq arayıram mən,
Qəlbimi oxşamır o keçmiş həyat.
Söhbət aç dinləyim şən vətəmindən,
Könlün nə istəsə danış bu saat.

Sən öz nəfəsinlə məni məst elə,
Kədəri, qüssəni qov ürəyimdən.
Şımalı bir qızın həsrəti ilə
Ah çəkib, düşünüb, darıxmayım mən.

Heç zaman Bosforda olmasam da mən,
Sənə nəql edərem xəyalla onu.
Onsuz da gözünün mavi rəngindən
Öyrəndim dənizin nə olduğunu.

1924

* * *

Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!
Ona görəmi ki, şimaldanam mən,
İstərem çovdardan söz açam sonsuz çöllərdən,
Dalğalı çovdardan söz açam sənə,
Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!

Ona görəmi ki, şimaldanam mən,
Elə bil böyükdür orda ay bir az.
Nə qədər füsunkar olsa da Şiraz
O yaxşı deyildir Ryazan çölündən,
Ona görəmi ki, şimaldanam mən?

İstərem söz açam sənə çöllərdən,
Çovdar saçlarıma çəkibdir xına,
Al onu, dola sən barmaqlarına,
Ağrı hiss etmərem bir tikə də mən,
İstərem söz açam sənə çöllərdən.

Ay işığındakı dalğalı çovdar
Necə də bənzəyir mənim saçıma.
Əzizim, gül, danış, fəqət söz açma,
Düşməsin yadıma sevimli diyar,
Ay işığındakı dalğalı çovdar.

Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!
Bizim o şimalda gözəl bir qız var,
Bilsəydin o sənə nə qədər oxşar!
Bəlkə indi məni anır o yenə,
Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!

1924

* * *

Sən dedin ki, Sədi ancaq
Öpərdi qız sinəsindən,
Döz sən allah, gələr bir vaxt
Öyrəşərem buna da mən.

Dedin: yazılıb Quranda –
Düşmənindən al intiqam!
Mən gəlmişəm Ryazandan,
Yox, bu sözü anlamaram.

Mahnı dedin: “Fərat gülü
Xoşdur sadə gözəllərdən”.
Əgər olsaydım dövlətli
Başqa nəgmə qoşardım mən.

Qoparardım o gülləri,
Ürəyimdə budur dilək. –
Qoy yaxşı qız olmasın heç
Bu dünyada Şahanətək.

Yoxdur başqa bir arzu-kam,
Sıxma mənim ürəyimi.
Mən ki, şair doğulmuşam,
Öpəcəyəm şair kimi.

1924

* * *

Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax,
Güllərlə örtülüb hər tərəf, hər yan.
Gülüm, o mahnını oxu sən ancaq,
Xəyyam oxuyardı onu bir zaman,
Güllərlə örtülüb hər tərəf, hər yan.

Şiraz çıraqbandır ay işığında,
Göydə pərvanətək süzür ulduzlar.
Məni heç açmır ki, fars torpağında
Çadrada saxlanır gəlinlər, qızlar,
Şiraz çıraqbandır ay işığında.

Bəlkə də istidən qarsıyıb onlar,
Mis kimi bədəni örtürlər belə.
Bəlkə çox sevilmək arzuları var,
Üzləri yanmasın deyə bir gilə –
Mis kimi bədəni örtürlər belə?

Əzizim, çadrayla bağlama ülfət,
Saxla qulağında bu nəsihəti:
Onsuz da çox gülmür bizə səadət,
Onsuz da qısadır ömrün müddəti, –
Saxla qulağında bu nəsihəti.

Hüsnündə bir nöqsan olsa belə, o,
Sənin camalına bəzəkdir fəqət.
Onunçün bu gözəl, al yanaqları
Gizlində saxlamaq günahdır əlbət,
Onları bəxş edib ana təbiət.

Güllərlə örtülüb hər tərəf, hər yan.
Başqa bir diyardır qəlbimdən keçən.
Bir mahnı deyərəm indi sənə mən,
Xəyyam da deməmiş onu bir zaman...
Güllərlə örtülüb hər tərəf, hər yan.

* * *

Hava təmiz, şəffaf, hava sərin
Uzaq çiçəkliyə yollanıram mən.
Lacivərd aləmə gedən yolçu, sən

Bil, çata bilməzsən səhraya indi,
Hava təmiz, şəffaf, hava sərin.

Getsən çəmənliklə sanarsan bağdır,
Getsən bağ içiyə – hər yan çiçəkdir.
Mıxək güllərinə baxmasan bir-bir,
Seyrinə dalmasan, vallah, günahdır.
Getsən çəmənliklə sanarsan bağdır.

Gələni pıçıldır, yoxsa xışıltı,
İncədir Sədinin nəğmələritək.
Ay öz camalıyla əks eləyərək
Görürsən, bir anlıq gözlərdə qaldı.
İncədir Sədinin nəğmələritək.

Asta eşidilir bir pəri səsi,
Elə bil Həsənin ney səsidir o.
Gözəl əndamların nə gizlənməsi,
Nə də həyəcana düşməsidir o,
Dinləyin, Həsənin ney səsidir o.

Yollarda yorulan müsafirlərin
Bax, budur arzusu, qisməti budur.
Ətirli yelləri hey sərin-sərin
Quru dodaqların su kimi udur,
İnsanın arzusu, qisməti budur.

1925

* * *

Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni,
Unuda bilməzsən olub-keçəni, –
Mehriban urusu, qəmli gözləri.
Yadımdan çıxara bilməzsən məni,
Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni.

Bilirəm, nə qədər gözəlsən, İran,
Çıraqtək sayrışır güllərin yenə,
Qəlbimə aşına uzaq diyardan
Təzə xatirələr danışır mənə.
Bilirəm, nə qədər gözəlsən, İran.

Sonuncu dəfədir bu gün içirəm,
Şərabın ətridir məni məst edən.
Sənin səsini də, Şahanə, bu dem
Ayrılıq çağında ürəyimdə qəm,
Sonuncu dəfədir eşidirəm mən.

Səni mən unuda bilmərəm ancaq,
Taleyim dərbədən, taleyim səyyar.
Ən uzaq adamlar, yaxın adamlar
Qarşıma çıxanda dayanıb hər vaxt
Onlara mən səndən deyərəm ancaq.

Qorxuram mən sənin bələlərindən,
Rusiya haqqında qəmli, mükəddər
Bir nəغمə qoyuram yadigar, hər an
Oxu, xatırlayıb məni bir qədər, –
O zaman səsinə səs verərəm mən.

1925

* * *

Bəli, şair olmaq odur ki, gərək
Pozmayıb həyatın ilk qanununu,
Öz damarlarından qanı çəkərək
Vurub, isidəsən özgə qanını.

Şairsən, qəlbinə həmdəm çölləri
Doğma oğul kimi vəsf elə bir-bir.
Bülbülə nə var ki, qəlbi ağrımır,
Bircə nəğməsi var – təkrar eləyir.

O, ötür özgənin mahnılarını,
Özgənin dilində təkrarlayaraq.
Qoy lap qurbağanın mahnısı olsun,
Dünyaya təzə bir nəغمə ver ancaq!

Şair görüşməyə gedir yanıyla,
Yarısa uzanıb başqa biriylə,
Şərab təsiriylə, inan, o deşməz
Qızın ürəyini öz xəncəriylə.

Qısqanlıq oduyla alışıb yanır,
Evə qayıdarkən söyləyər pəsdən:
“Dünyanın belə bir qaydası da var,
Nə olsun, ölərəm səfil kimi mən”.

1925

* * *

Qızılı telləri soyuq qəmərin,
Tünd oleandra, ətirli mixək
Bu mavi diyarın, mehriban yerin
Gözəsən qoynunda yorulanadək.

Bağdad bu yerlərdən uzaqdır, uzaq,
Orda nəغمə dedi bir vaxt Şəhrizad.
Daha gərək deyil heç nə o qıza,
Sükuta dalmışdır o nəğməli bağ.

O uzaq torpağın teyfləri də
Məzar otlarıtkək sərilib yerə.
Sən, yolçu, söykənib baş daşlarına
Gəl baxma bu qədər rəhmətliklərə.

Nəzər sal, nə qədər gözəldi hər yan:
Dodaqlar can atır güllərə sarı.
Barış ürəyində düşmənlə, inan
O da verər sənə nəşə baharı.

Sev, yaşa, ömr elə sən bu cahanda,
Aylı gecələrdə öpüş, kefə bax,
Sən rəhmətlikləri yada salanda
Dəymə dirilərin kefinə ancaq.

Bunu söyləyibdir bir vaxt Şəhrizad, –
Bir də təkrar etsin yarpaqlar sənə.
Biri istəmirsə dünyada heç nə
Yazıq o adamın halına, heyhat!

* * *

Xorasanda vardır elə qapılar
Güllərlə bəzənmiş bütün kəndarı,
Orada fikirli bir pəri yaşar.
Xorasanda vardır elə qapılar,
Mən açə bilmədim o qapıları.

Çoxdur qollarımın gücü, qüvvəsi,
Bir baxın, saçımın qızıl rənginə,
Gözəldir, incədir pərinin səsi.
Çoxdur qollarımın gücü, qüvvəsi,
Qapını mən açə bilmədim yenə.

Sevgidə igidlik yarayan deyil,
Mən kimə söyləyim nəğməmi, kimə?
Madam ki, Şahanə qısqanan deyil
Qapı açmasam da, gülüm, qəm yemə,
Sevgidə igidlik yarayan deyil.

Vaxtdır, Rusiyaya dönməliyəm mən,
Səni tərək edirəm deməli, İran?
Yoxsa ayrılıram ömürlük səndən?
Vətən məhəbbəti oyanıb yaman,
Vaxtdır, Rusiyaya dönməliyəm mən.

Əlvida, ey pəri artıq əlvida!
Açə bilməsəm də o qapıları,
Mənə xoş əzablar çəkdirdin burda,
Elə ki, qayıtdım o doğma yurda
Mən sənə nəğmələr qoşaydım barı.
Əlvida, ey pəri, artıq əlvida!

1925

* * *

Bir cüt qu quşudur canan əlləri, –
Qızılı saçıma baş vurur hərdən.
Məhəbbət mahnısı oxuyur hamı,
Hamı təkrarlayır onu yer-yərdən.

Mən də nəğmə dedim bir zaman belə,
Yenə o qaydayla ötürəm bu gün.
Köksünü ötürüb sözlər onunçün
Səslənir bu qədər nəvaziş ilə.

Əgər intəhasız vurulsa ürək,
Qızıl parçasına o çevriləcək.
Ancaq qızdırmayırsız Tehran qəməri
Ürəyimdən qopan bu nəğmələri.

Necə başa vurum ömrü, bilmirəm:
Yanım Şahanənin məhəbbətilə,
Yoxsa, kədərlənəm qoca çağımda
Keçmiş mahnıların hərərətilə?

Qulağa xoş gələn gözə xoş gəlmir –
Dünyada hər şeyin öz yeri var, bil.
Bir fars yaxşı nəğmə qoşa bilməsə,
Deməli o adam Şirazlı deyil.

Siz mənim bərəmdə söyləyin bu cür
Belə bir mahnıdan düşəndə söhbət:
O, gözəl nəğmələr qoşa bilərdi,
Ancaq məhv elədi onu məhəbbət.

1925

“Xorasan bağları, evləri üstə
Nə üçün solğundur ayın ziyası?
Elə bil gedirəm rus çölləriylə,
Başımın üstündə duman cunası”, –

Soruşdum mehriban, əziz Lalədən
Gecə sərvlərin kölgəsində mən.
O, cavab vermədi bir kəlmə mənə,
Başını qürurla şax tutdu yenə.

“Nə üçün qəmli dir ayın ziyası?” –
Ləkdə çiçəklərdən xəbər aldım mən.
Çiçəklər söylədi: “Soruş bu sirri
Qəmli qızılgülün titrəməsindən”.

Qızıl gül titrədi çələklərilə,
Ləçək dodağıyla söylədi mənə:
“Başqasıyla gəzir sən Şahanən,
Başqa birisini öpdü Şahanə”.

Söylədi: “Rus qəlbi anlamaz bunu...
Ürəkdə mahnı var, mahnıda həyat”.
Onunçün solğundur ay da bu qədər,
Ay onunçün belə ağardı, heyhat.

Dönüklük, göz yaşı, əzab dünyada
Vardır – istəsən də, istəməsən də.
.....
Ancaq bu çırağban gecələr ki, var
Safdır, müqəddəsdir yer üzərində.

1925

Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!
Səadətdir bizi belə aldadan.
Dilənçiyə nə lazımdır – sədəqə...
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

Ay o qızıl saçlarını açaraq
Şahpalıdlar üzərinə səpir bax.
Qoy Lalənin qarşısında sürünüb,
Mən də onun çadrasına bürünüm.
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

Biz hamımız balaca bir uşaqtək
Vaxt olur ki, ağlayırıq, gülürük;
Bu dünyada necə olur? sevinmək,
Kədər lənmək necə olur – bilirik.
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

Mən ömrümdə çox məmləkət gəzmişəm,
Hamısında bir səadət gəzmişəm.
Bundan belə xoşa gələn bir qismət
Axtarmıram, aramıram mən fəqət,
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

Həyat bizi aldatmayıb büsbütün,
Təzə qüvvə gəl toplayaq biz bu gün.
Ürək, bir az yuxulu sən özün də
Bax, burada – sevgilimin dizində,
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

Bəlkə bizi çıxarmadı yadımdan
Keçib gedən bu qəzavü-qədər də;
Eşqimizi yada saldı bir zaman
Bülbüllərin dediyi nəğmələrdə.
Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!

1925

Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi,
Nəğməyə satılıb könlümün səsi.
Ey dəniz küləyi, asta əs ki, sən
Bülbül gül çağırır, eşidirmisən?

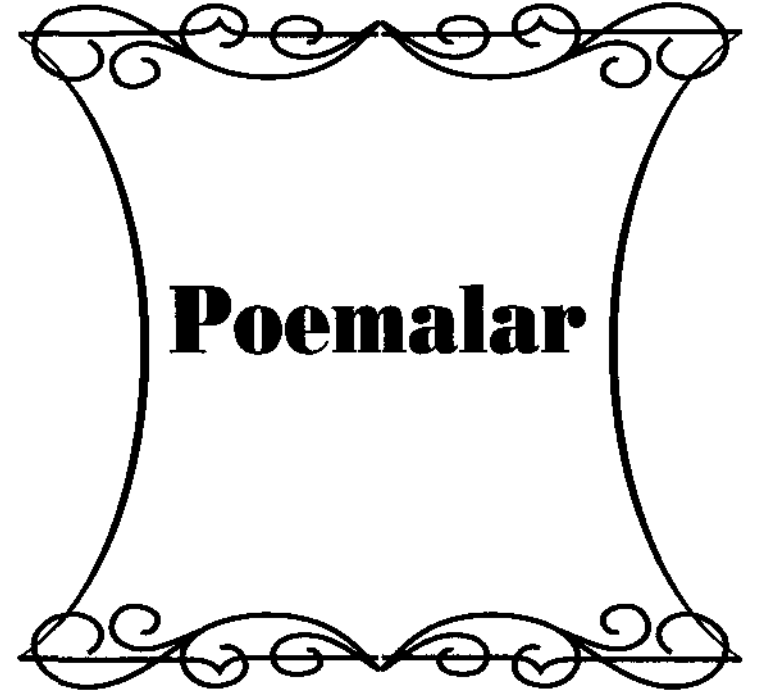
Gül əyir başını təzim edərək,
Nəğmə ürəyinə yol tapıb demək.
Ey dəniz küləyi, asta əs ki, sən
Bülbül gül çağırır, eşidirmisən?

Sən hələ uşaqsan, gəl eyləmə bəhs,
Mən özüm bir şair deyiləmmi bəs?
Ey dəniz küləyi, asta əs ki, sən
Bülbül gül çağırır, eşidirmisən?

Əzizim Güliya, sən də əfv elə,
Yolda rast gəlirik nə qədər gülə.
Çoxusu baş əyər təzim edərək,
Gülər üzümüzə yalnız bir çiçək.

Gülərəm səninlə mən də o zaman –
Durur qarşımızda belə bir məkan.
Ey dəniz küləyi, asta əs ki, sən
Bülbül gül çağırır, eşidirmisən?

Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi,
Nəğməyə axsa da ömrüm büsbütün –
Kölgəli budaqlar altında bu gün
Bülbül öpür gülü Güliya üçün.

“Radovo deməli, bizim kəndimiz,
 İki yüz evi var, saysalar əgər.
 Kim baxsa birçə yol, şəksiz-şübhəsiz,
 Bizim bu tərəflər xoşuna gələr.
 Çoxlu meşəmiz də, suyumuz da var,
 Geniş otağımız, geniş çölümüz.
 Boy atır cərgəylə uca qovaqlar,
 Onları burada biz əkmişik, biz.
 Çox da özümüzü dartmırıq elə,
 Düşüb payımıza səadət ancaq.
 Örtülüb evlərin üstü dəmirlə
 Hamının varıdır xırman, bağça, bağ.
 Rənglənilib hamının pəncərələri,
 Bayramda tapırıq kvas da, ət də.
 İspravnik özü nə vaxtdan bəri
 Qonaq da qalardı bizim bu kənddə.

Vaxtında verərdik töycüləri biz,
 Fəqət başçı üçün hamısı birdi –
 Töycünün üstünə hökmən səbəbsiz
 Bir az un, bir az da darı gələrdi.
 O vaxtlar əzabdan, dərddən, bəladan
 Asan qurtarardı yaxamız fəqət.
 Ağalar ağadır hər vaxt, hər zaman,
 Biz isə nəyik ki, – adi rəiyyət.
 İnsanlar günahsız olmayır düzü,
 Günah işləməklə sovudur dərdi.
 Gəlib Kriuşa kəndindən, bizi
 Qonşular daima hədələyirdi.
 Pis idi onların güzəranı da,
 O zaman bu boyda kənd başdan-başa
 Sürərdi yerini məşəqqət ilə

Bir cüt arıq yabı qoşub bir xışa.
Birtəhər güzəran keçir, ölmə sən,
Burda bolluq nədir, bol məhsul nədir.
Gizlicə gələrək bizim meşədən
Odu da qıradı onlar arabir.
Bir dəfə meşədə tutduq nagahan,
Baltaya əl atdı onlar da, biz də.
Soyuq poladların toqquşmasından
Vicvicə gəzirdi bədənimizdə.

Ölümlə qurtarır dava çox zaman,
Hər iki tərəfin suçuna görə
Güclü bir “həh!” deyib kimsə onlardan
Sərdi bircə anda başçını yerə.
Biz də adətincə məhkəmə qurub,
Dedik əncam çəkək bu qeyli-qala.
Onun qoluna qandal da vurub
O zaman Sibirə saldılar yola.
O gündən pozuldu bizim işimiz,
Xoşbəxtlik cilovu düşdü bir yana.
Üç il gah od tutub yandı meşəmiz,
Gah da qırğın düşdü mala, heyvana”.

Cansız xəbəri, tutub söhbətə,
Sürücü yol boyu danışdı mənə.
O zaman gəlirdim istirahətə –
Bizim Radoya, doğma məskənə.
Məni müharibə yormuşdu onda.
Kiminsə xeyriçün, heç düşünmədən
Atəşlər açırdım qanlı meydanda
Doğma qardaşa da o günlərdə mən.
Sonra anladım ki, bir oyuncağam,
Tacirlər vuruşmur, arxadadırlar.
Toplara əlvida söylədim tamam,
Dedim şeirlərlə vuruşmaq olar.
Mən tüfəngimi də tulladım hələ.

Sonra əsgərlikdən əkildim həmə.
Belə hazırlıqla, tədarük ilə
On yeddinci ili qarşılıdım mən.

Azadlıq qəəəblə gəzirdi onda,
Qarmaqarışlıq içərisində
O zaman ağ atlı Kerenski də
Xəlfəlik edirdi bizim vətəndə.
“Vuruş axıradək!” – “Zəfər baharı” –
O vaxt dələduzlar qalxıb sərəsər
Həmin bu şüarla cındırlıları
Cəbhəyə – ölümə göndərirdilər.
Od saçan topların nərəsi altda
Nə tüfəng götürdüm, nə qılınc aldım.
Başqa bir igidlik göstərdim onda –
Ölkədə birinci fərari oldum.

Yol necə gözəldir, qəşəngdir necə,
Sərin kölgəliklər uzanır yenə.
Gümüş tozu səpir ay incə-incə
Kəndin yollarına keçidlərinə.
“Bax, budur, bu da ki, bizim Radovo,
Mən nahaq qovmadım atı, – dedi o, –
Vətəndaş, bir qədər xərclik ver mənə,
Sizə dəyirmançı gərəkdir?..
Belə...
Yox, yox, mən ki, sizdən çox istəmirəm,
Yolun uzunluğun demirəm hələ”.
.....
Qırx manat verirəm.
“Yox, canım, azdır!”
Bax, bu da iyirmi.
“Bəs deyil yenə”.
Necə də, necə də o, yaramazdır,
Təzəcə girsə də otuz sinninə!
“Nəçin diri-diri soyursan məni?”

Bu qədər insafsız olarmı insan?”
O dinir, tərpedib iri gövdəni:
“Bu ilki məhsul da pis gəlib, inan.
Di qızırqanmayın siz əskinasa,
Beşini, onunu ötürün görək!
O qonşu dükanda sağlığınıza
Bir qədər tünd cecə vuram mən görək...”

Budur, dəyirmanı çatmışam...
Şamlar
Bəzənmişdir atəşbəcəkləriylə,
Qoca dəyirmançı sevindiyyindən
Bircə ağıllı söz deməyib hələ.
“Sergeyim, əzizim! Yordu səni yol,
Yəqin üşüyürsən? Soyuqdur sənə?
Niyə dayanmışan, qarı, di tez ol,
Bir çay gətirsənə, piroq versənə!”
Bir deyin, aprelin axırlarında
Bizim bu yerlərdə üşüyər adam?
Dostun üzündəki təbəssüm kimi
Çökürdü üfüqə gözəl bir axşam.
Qoynu məngənədir dəyirmançının.
Orda lap ayı da dözməz, bağırır.
Ancaq ağır keçən dəqiqələrdə
Xoşdur düşünmək ki, bir dostum da var.
“Çoxmu qalacaqsan burada?”
“Bir il” –
“Demək gəzəcəksən boğaza qədər.
Meyvəylə göbələk bu il qıt deyil,
Lap Moskvaya da istəsən, göndər.
Ova da çıxarsan qardaş, arabir,
Uçur düz ovçunun üstünə ördək.
Deyirəm dünyanın işinə bax bir,
Dörd ildir
Biz səni görmürük demək...”

.....
.....

Söhbəti qurtardıq
Axıra kimi
Samovar içilib tamam boşaldı.
Köhnə adətimlə alıb kürkümü
Mən ot çardağıma doğru baş aldım.
Bağ-bağat içiyə yeriyirəm mən,
Arabir üzümə deyir yasəmən.
Əzizdir, doğmadır mənə nə qədər
Bu çoxdan köhnəlmiş, əyilmiş çəpər.
Bir vaxt bu pələdin yanında yalnız
Yaşım onaltıydı, cavan idim çox,
Mehriban baxışlı, ağ örpəkli qız
Mənə təbəssümlə cavab verdi: – Yox”.
O əziz, o doğma keçmişlər uzaq,
O xəyal qəlbimdə sönərmə məgər...
Biz o vaxt hamımız sevirdik, ancaq
Bizim özümüzü az sevirdilər?..

2

“Axı nə olubdur! Sergey, dur barı!
Hələ ağarmayıb dan yeri, ancaq
Yaman səxavətə gəlibdir qarı,
Sənə dadlı bişi bişiribdi, bax...
O mülkədar qızın, Snegininin
Yanına gedirəm bu saatca mən.
Onun nahar vaxtı yeməyi üçün
Gözəl su cüllütü vurmuşam dünən”.

Ey həyat şofqəti, salamlar sənə!
Geyinib gedirəm, sevinir ürək.
Şəbnəm tüstü kimi görünür mənə,
Alma ağacını örtüb cunatək.
Düşünüb deyirəm:
Gözəldir torpaq,
Gözəldir torpağın

Üstündə insan.
Nə qədər yaralı, şikəst var ancaq
Hərbin o uğursuz alovlarından.
Neçəsi torpağa gömülüb qalır,
Hələ neçəsi də gömüləcəkdir.
Məni bir anlığa dəhşətlər alır,
Köksümdə sıxılan duyan ürəkdir.

Yox, yox!
Mən döyüşə getməyəm bir də,
Necə dözmək olar – təzə bir alçaq
Şikəst bir əsgərə durduğu yerdə
Palçıqın içinə bir pul atacaq?!

“Sabahın xeyir olsun, qarı, de görək,
Nə olub,
Düşmənsən bir az deyəsən?”
Budur, eşidilir boğuş öskürək:
“Bala, işdən-gücdən baş açmıram mən.
İndi bu tərəflər çox narahatdı,
Bizi əldən salıb ədavət tamam.
Kişilər vuruşur, hey athatdır,
Bu kənd o kənd ilə vuruşur müdam.
Öz qulaqlarımla eşitmişəm mən
Bizim tərəflərə gəlib gedəndən:
Gah kriuşalıtlar qazanır zəfər,
Gah da bizimkilər üstələyirlər.
Başsızlıqdandır bunlar büsbütün,
Çarı qovladılar...
İndi budur, bax...
Bizim bu ağılsız camaat hər gün
Davalər salmağı bacarır ancaq.
Nədənsə açılıb dustaqxanalar,
Tamam buraxılıb oğru-əyrilər.
Yenə araqatan onlardır, onlar...
Təzədən onları tutsalar əgər...

Lap deyək... qonşumuz kriuşalılar
Damdan buraxılıb gəliblər evə,
Onların əlindən rahatlığımı var?!
Pron Aqloblindir onlardan biri,
Özü də davakar, qaba, sərsəri.
Gecə də, gündüz də içir o, yaman,
Hamıya kin yağır baxışlarından.
Həyasızcasına üçcə il qabaq,
Müharibə təzə başlanan zaman,
Əlinə iti bir balta alaraq
Başını öldürdü burda nagahan.
İndi belələri mindən də çoxdur,
Gəzib azadlıqda fitnə törədir.
Batdı, Ərəseyin əlacı yoxdur,
Rusiya məhv olur, nəyə görədir...”
Andım sürücünün söhbətlərini,
Alıb ağacımı, şlyapamı mən
Köhnə tanış kimi, bir qonaq kimi
Getdim kəndlilərin yanına həmə.

Ensiz bir cığırla gedirəm yenə,
Görürəm qabaqdan gəlir güllətək
Mənim dəyirmançım. Yanaşır mənə,
Təzəcə şumlanmış yerdən keçərək.
“Sergeyim, sən allah, hələ bir dayan,
Gör nə deyəcəyəm, səbr elə ancaq!
Cilovu sazlayım, danışsam inan
Sənin qulaqların inanmayacaq.
Niyə deməmişəm mənə bəs səhər?
Mən Snegingildə açıram söhbət.
Deyirəm ki, qonaq gəlib bir nəfər
Cavan, zarafatlı, həm də xoşsifət.
(Onları on ildir tanıyıram mən,
Deyim, yanlarında hörmətim də var).
Ərli qızları var – Anna, o birdən
Soruşdu:
– Şairdi?

– Özüdür ki, var.
– Özü də sarışın?
– Sarışın, bəli!
– Saçları qıvrımdı?
– Həm də məzəli.
– Nə zaman gəlibdir?
– Bir saat olar.
– Ah, ana, anacan, özüdür ki, var!
O lap məzəliydi
Sən ki, bilirsən
Bir vaxt vurulmuşdu ürəkdən mənə.
İndisə...
Görürsən,
Bir işə bax sən,
Yazıçı olubdur –
Məşhuri-cahan...
Bizə çağrılmamış gəlməz heç zaman”.
Bütün sirlərini bilən adamtək
Deyirmançı bic-bic qıydı gözünü.
“Di yaxşı! Hələlik, günortayadək...
Deyib qurtarmadım hələ sözümü”.

Gedirəm cığırla Kriuşaya mən,
Çırpıram ağacları otları hərdən.
Qəlbimdə nə ağrı, nə bir həyəcan,
Sinəmdə rahatlıq hökm edir bu an.
Uduram səhərin ətrini, heyhet:
Başımda sərxoş bir dumanlılıq var.
Əsgər arvadıyla elə bu saat
Yaxşı bir macərə başlamaq olar.

Bax, bu da Kriuşa...
Üç il olar ki,
Bu tanış damları görməmişəm mən.
Heyrətlə ətrafı süzürəm, sanki
Səpilib hər yana təzə yasəmən.

Heç it hürüşü də eşidilməyir,
Eh, burda nə var ki, qorusun onlar?
Hərənin bir uçuq, köhnə daxması,
Bir də bir peçi var, bir dudkeşi var.
Görürəm Pronun dolub eyvanı;
Getdikcə çoxalır hay-küy, hərəkət.
Bazarın, çovdarın, malın-heyvanın
Təzə qiymətindən düşübdür söhbət,
“Salam, əziz dostlar!”

“Ey, ovçu qardaş!
Xoş gördük, xoş gördük!
Gəl otur bir az.
Keçmə etinasız, sən ötmə birbaş,
Kəndlilin dərdinə barı qulaq as.
Gərək ki, tanışsan nazirlərlə sən?
Piterdən, de görək, təzə nə xəbər?
Səni bir zamanlar, özün bilirsən,
Qolçomaq eləmək istəyirdilər.
Sənin öz aləmin, xasiyyətin var,
Biz səni pozmarıq nə qədər olsa.
Sən quru şöhrətlə öyünməyirsən,
Qəlbini satmazsan dünya dağılsa.
Həmişə çəkərdin qeyrətimizi,
Gözün üstümüzdə olardı...”

De bir:
Ağalar torpağı pulsuz-pənəsiz
Bizim kəndlilərə verəcəkdir?
İndi üstümüzdə kişilənirlər
Torpağa dəyməyin,
Guya, vaxtı var.
Eləsə bəs niyə cəbhədə ellər
Özünü, özgəni qırıb çatdılar?”

Hamı istehzal bir təbəssümlə
Üzümə baxırdı mənim bu ara.
Məni düşüncələr elə üzürdü

Cavab verəmmədim bu dəm onlara.
Ayağım altında pillələr bir-bir
Əsdi, yırgalandı, düşündüm səssiz.
Bir nəfər soruşdu:
“Bu Lenin kimdir?”.
Astadən söylədim:
“Lenin – sizsiniz!”

3

O vaxt şayiələr gəzirdi hər an,
Ölçüb-biçirdilər pıçıldaşaraq.
Nə qədər desəydin, mən öz qarımdan
Bax, bu cür xəbərler alırdım ancaq.
Bir dəfə mən ovdan qayıdıb evə
Divanın üstündə uzandım yatam.
Soyuq bataqlığın o nəm havası
Mənim bədənimi qurutdu tamam.
Titrətmə-qızdırma üzürdü məni,
Gah onsuz üşütmə, gah da hərarət.
Bu lənətə gəlmiş soyuqdəyməni
Düz dörd gün yataqda keçirdim fəqət.

Mənim dəyirmançım dəlidir nədir,
Gedibdir
Kimisə gətirib gəlib...
Gələnin paltarı bəyaz rəngdədir,
Burnu da deyəsən bir az dikəlib.
Sonra yaxşılaşdım, deyən bir qədər
Titrətmə-qızdırma sovuşdu həməən.
Ancaq beşinci gün axşam bir təhər
Qurtardım yaxamı soyuqdəymədən.
Ayağa qalxanda
Əsirdi dizim.
Durub ayağımı basanda yerə

İlkin qulaq əsdim mən bu sözlərə:
“Ah, salam, xoş gördük,
Mənim əzizim,
Sizi görməmişəm nə vaxtdan bəri,
Uzaqda qoymuşuq uşaqlığı biz.
Mən indi bir evdar xanımam, siz də
İndi adlı-sanlı bir şairsiniz.
Qızdırma keçdimi?
Yaxşı, oturaq,
Siz o deyəsiniz, dəyişdiz necə.
Mən sizə əlimi vuranda bayaq
Sinəmdən bir ah da qopdu gizlicə.
İllər axıb gedir burulğan kimi,
Bəli...
Keçənləri kim qaytarır, kim?
Bu pələd yanında sizinlə qoşa
Oturub-durmağı çox istəyərdim...
Şöhrət arzulardıq sizinlə... Siz də
Ürəkdən keçəni düz tapardınız.
Cavan zabit isə bütün bunları
Mənə unutdurdu güc ilə yalnız...”

Mən onu dinlədim, sonra bir qədər
Süzdüm o bədəni, gözəl qaməti.
İstədim mən ona deyəm ki,
Yetər,
Gəl başqa dil tapaq, dəyiş söhbəti!
Özüm də bilmirəm nədənsə fəqət
Dilləndim utancaq, heç düşünmədən:
“Hər şey yadımdadır...
Doğrudur... Əlbət...
Əyləşin.
Nə qədər sevinirəm mən.
Rus meyhanəsindən elə bu dəmdə
İndi şeir oxuyum sizə bir qədər.
Baxınız, kədərli yazılıb həm də,
Qaraçı qəlbinin dərdinə bənzər” –

“Sergey!
Siz nə qədər xarab olubsuz,
Həm yazığım gəlir,
Yanıram həm də.
Sizin bu davakar sərxoşluğunuz
İndi faş olubdur bütün aləmdə.
Deyiniz bir görək
Nə olub sizə?” –
“Bilmirəm” –
“Kim bilsin bu vəqəni?” –
“Görünür yağmurlu payız günündə
Anam bu dünyaya gətirib mənə” –
“Zarafat edirsiniz...” –
“Eh, Anna, siz də
Deyin, sevirsiniz bəri bir kəsi?” –
“Xeyr” –
“Qəribədir, ürəyinizdə
Bu yaşda boğulur məhəbbət səsi.
Sizin qarşınızda böyük bir aləm...”

Duman pərdə çəkdi qürub yerinə...
Bilmirəm nədənsə onun mən bu dəm
Əl vurdum şalına, əlcəklərinə.

.....
Ay qəhqəhə çəkdi bir təlxək kimi.
Köksümdə yoxsa da keçən duyğular,
Qəribə bir hiss də sardı qəlbimi,
Sandım indi düz on altı yaşım var.
Ayrıldıq dan yeri sökülən zaman.
Bu sirli baxışlar, bu hərəkətlər...
Dünya gözəlləşir yay gələn zaman,
Bizim də qanımız coşur bir qəder.

Mənim dəyirmançım...
Dəyirmançım, ah!
Ağlımı başımdan çıxarıb tamam.

Mərəkə düzəldib lap bu avara,
Qaçır poçtalyontək o səhər-axşam.
Yenə də məktubla gəldi o, bu gün
Sevgi müjdəsidir sanki birinin:
“Gəliniz.
Ən yaxın adam sizsiniz.
Hörmət və ehtiram.
Pron Aqloblin”.

Gedirəm.
Çatıram Kriuşaya mən
Aqloblin qapıda durub bu ara.
Dumanlı gözlərlə, ac baxışlarla
O tamaşa edir dayananlara.
“Ey tarakan nəslə,
Durmayın yetər.
Sneginagilə...
Birbaşa ora!
Deyərik nəyin var, bir çöpə qədər
Girovsuz, filansız gətir say bura”.
Bu dəmdə çevrilib gördü o mənə,
Davakar səsini alçaltdı bir az.
Eşitdim mən onun incik səsini:
“Bunlara dərs versən sən də – pis olmaz”.
“Nəçin çağırımsan mənə, Proşa?”
“Qorxma, nə əkinə, nə ot çalmağa.
Sneginagilə... burdan birbaşa...
Bu saat at tapım...
Nə var almağa...”

Budur, əldən düşən, taqətsiz, bimar
Bir cüt arıq yabı qoşdular onlar,
Bu cür atın üstə pul da ver ki, sən
Bir təhər başından rədd eləyəsən.
Birayaq-birayaq sürürdük düzü,
Yolda gah gülürdük, gah hirsələnirdik.

Əldə aparırdıq arabanı biz
Qarşıya çıxanda balaca bir dik.

Nəhayət, yetişdik.
Ev birmərtəbə,
Bir az da qabağı yatıb aşağı.
Yasəmən ətrini dörd bir tərəfə
Yayırdı bu həyətin çəpərli bağı.
Çırpıb əynimizdə tozlu paltar
Düşürük,
Gedirik eyvana sarı.
Bu dəm eşidilir kiminsə səsi,
Kədərli bir qəlbin qəmli naləsi:

“Ağla, ya ağlama – mənası yoxdur,
İndi cənazədir o soyuq bədən.
Darvaza döyülür, di ayağa dur...
Pudralan...
Qapını gedib açım mən...”

Kədərli, hüznü şişman bir arvad
Qapı cəftəsini açdı bu zaman.
Pron da qabağa gedib o saat,
Torpaq söhbətini
Başladı haman.
“Ver!..”
Boğuş bir səslə dilləndi yenə, –
Mən ki öpməyəcəm ayaqlarını!”

Arvadın gəlmirdi heç nə eyninə,
Sanki tıxamışdı qulaqlarını.
Mənə üz tutaraq
Soruşdu birdən:
“Yəqin siz gəlibsiz qızın yanına,
Əyləşin...
Bu saat deyərəm ona...”

İndi mən aydınca xatırlayıram
O qəmli günləri lap indikitək.
Mənimçün o qədər asan deyildi
Bu dəmdə Annanın üzünü görmək.
Mən bildim –
Bədbəxtlik üz verib, düzü
Kömək də eləmək istədim bu an.
“Aman, öldürdülər... Aman Borisi...
Əl çəkin!
Rədd olun bu saat burdan
Siz miskin, siz alçaq, siz qorxaqsınız.
O öldü...
Siz isə burda sağsınız...”

Yox, artıq həddini aşdı ki, bu səs,
Təhqiri asanca götürmür hər kəs.
Bir şapalaq yemiş xəcalətlik
Dönüb belə dedim Prona səssiz:
Kefi aşağıdır onların, gedək...
Pron, meyxanaya gedək indi biz...”

4

Adını, üzünü unuttum onun,
Yayım ovda keçdi bir təhər mənim.
İncik ürəyimi
Bataqlıqlarda
Ovutdu o zaman cüllütlər mənim.

Həlim təbiətli vətənim, yazda
Yoxsul görünürsən düzü, bir az da.
Burda yay ayları gödəkdir, gödək,
İlq yaz fəslinin gecələritək.
Parlayır şəfqətin soyuq şöləsi,
Duman üzü üstə sürünüb keçir.

Arıquşlarının ucalır səsi,
 Onlar palıdlarda görünüb keçir.
 Gülür dəyirmançım indi hər şeyə,
 Görən sevincinin səbəbi nədir?
 "Sergey, dovşanları odlu gülləyə
 Tutarıq səninlə indi birbəbir!
 Ova da razıyam...
 Əgər bu saat
 Bir çarə yoxdursa dərdi qovmağa,
 Bu gün axşamüstü Pron naqəfil
 Aytək dığırlandı çıxdı qabağa.
 "Dost!
 Təbrik edirəm bu səadəti,
 Nəhayət, yetişdi gözlənən saat.
 Mən təbrik edirəm bu hökuməti!
 İndi bizimkidir bütün varidat.
 Töycüsüz, girovsuz, vergisiz, deyim,
 Alındı meşələr, bütün torpaqlar.
 İndi Sovetlərdir Rusiyada hakim,
 Lenin də birinci böyük komissar.
 Eh, dostum,
 Sevincdən hərlənir başım,
 Hələ bu sifətdir, bir işə bax sən,
 Dilim söz tutmayı;
 Mənim qardaşım
 Şalvarı islatdı sevindiyyindən.
 Ay sənin nənənin xoruzu ölsün,
 Qardaşım, Seryoja, yaxşı nəzər sal.
 İnan kommunanı günü lap bu gün
 Özüm kəndimizdə quraram dərhal".
 Pronun Labutya adlı qardaşı
 Baxanda deyərsən lap pəhləvandı.
 Lakin bir cəncələ düşdümü başı –
 Gopçu bərk ayaqda qoyub qaçandı.
 Əlbəttə, görübsüz belələrini
 Tale boşboğazlıq verib onlara.

Yapon davasında ilk hünərini
 Bilmək istəsəniz onda baxın siz –
 Döşündə parlayan ağ medallara.
 Sərxoş xırıltılı səsiylə hərdən
 O, meyxanalarda haray qoparar:
 "Axı Lyaoyanda vuruşmuşam mən,
 Mənə lap müftəcə arağ da olar!"
 Şüşədə nə varsa çəkib başına,
 Qızğın həyəcanla açar söhbəti.
 Ağlayıb danışar öz yoldaşına
 Port-Arturda olan məğlubiyyəti.
 "Əzizim,
 Petyacan, elə bilmə sən
 Sərxoşam,
 Yox, qəlbim ağrıyır inan.
 Mənim o əvəzsiz igidliyimdən
 Bilir bu dünyada birçə Lyaoyan.

Daim gözə girir belə adamlar,
 Özü də görməyib bir əl qabarı.
 O, sovetə üzv seçilən kimi
 Sandıqda gizlətdi tez medalları.
 Özü də ağsaçlı veteran kimi
 Dayanar qürurla o qəve bədən.
 Xırıltılı səslə söz salan kimi
 Deyər Turuxandan, Nerçinskidən.
 "Eh, qardaş!
 Görmüşük min dərd, min qubar,
 Onlar qorxutmamış bizi tük qəder..."

.....
 Onun sözlərində bu dəm cingildər
 Medallar, medallar, yalnız medallar.
 Toxunur Pronun əsəblərinə,
 Ancaq Pron ona baş qoşmur yəqin.
 Lakin lap birinci getdi o yenə
 Evini yazmağa Sneginlərin.

Heç nə soruşulmur düşəndə talan,
“Sonra danışarıq! Bura ver, varlı!”
Mülkədar qadını elə bu zaman
Qəzaya çəkdilər mallı, davarlı.
Fəqət dəyirmançı...
Bu qartışıqda

.....
Mülkədar qızını gətirdi evə.
Avara məni də məcbur etdi ki,
Qartışım yad işə, yad bir taleyə.
Hansı bir duyğusa oyandı yenə,
Bütün gecəni də o vaxt sübhəcən
Hey baxdım qayğılı, küskün üzünə
Baxdım gözəl, qəmli dodaqlara mən.
Yaxşı yadımdadır –
Deyirdi mənə:
“Əfv edin... haqsızdım, eh nə danışım...
Ərimi sevirdim dəlicəsinə,
Yadıma düşəndə... hərlənir başım...
Sizi
Təsadüfən elədim təhqir,
Amansızlıq aldı məndən qisası.
Burada ağılsız bir ehtirasın
Kədərli sirri var... kədərli bir sirt...
Əlbəttə, əlbəttə,
Bu payızadək
Xoş bir səadəti mən də dadardım.
Sonra da içilmiş boş bir şüşətək
Sizin əlinizlə mən atıldım.
Elə buna görə gerek deyildir
Nə görüş... nə də ki, belə macərə.
Bir də mənim anam bir köhnəfikir
Arvaddı, dözməzdi belə hallara...”
Sardı başqa duyğu, başqa hiss məni,
Seyr etdim doyunca qəmli gözləri,
O dar paltardakı gözəl bədəni.

Bu zaman o bir az çəkildi geri...
“Deyin,
Xutordakı əhvalatınız
Sizin qəlbinizi sıxırmı, Anna?”
O isə qərribə kədərlə yalnız
Dikdi gözlərini başqa bir yana...

.....
“Baxınız...
Ağarır artıq dan yeri
Şəfəqdən elə bil qar da yanacaq...
O salır yadıma keçən günləri...
Nəyi?..
Heç özüm də bilmirəm ancaq...
Hə... bildim...
O zaman uşaq idik biz...
Şəfəq də başqaydı... Sübh çağı, payız...
Qoşa oturardıq daim ikimiz...
Onda on altıydı bizim yaşımız...”

Sonra nəvazişlə süzdü o məni
Əlini yelləyib qu qanaditək
Sanki etinasız dedi cümləni:
“Di yaxşı...
Biz indi ayrılacaq gərəkdir...”

.....
Onlar axşamüstü çıxıb getdilər.
Haraya?
Özüm də bilmədim inan.
Bələdçi dirəklər görünsə əgər
Səhrada sən yolu asan taparsan.

O vaxt nə olmuşsa unutdum bütün,
Bilmədim neylədi o vaxt Pron da.
Yuxumu, dərdimi dağıtmaq üçün
Birbaşa Piterə gəldim mən onda.

Sərt illər, hiddətli, müdhiş sənədlər!
Mümkünmü hər şeyi yazmaq həyatda?
Ana söyüşü də söyürmüş əsgər
Deyirlər sarayın tağları altda.

.....
Di bəsdir, di bəsdir,
Yeter bu fəğan!
Nə gülüş lazımdır, nə söz lazımdır,
Pron Aqloblinin qəmli halından
Mənə dəyirmançı məktub yazıbdır.
“Sergey! Niyə bizi salırsan yada?
Salamlar, salamlar, ah qardaşım, sən,
De görüm, nədəndir Kriuşada
Düz altı ildir ki, görünməyirsən?
Yığış gəl,
Bir qədər sevindir bizi,
Bahar günəşinin altında bir yan.
Burda elə işlər olub ki, düzü,
Məktubla söyləmək olmaz heç zaman.
Xalq bir az rahatlıq tapıbdır deyən,
Tufan ram olubdur indi bir qədər.
İyirminci ildə, bunu da bil sən,
Pron Aqloblını güllələdilər.

Raseya...
Nə günlər keçirir bu gün,
Adam heç inanmır özü özünə.
Denikin dəstəsi tufantək bir gün
Kriuşalıların gəldi üstünə.
Elə bir həngəmə qopdu bu ara
Adam lap yerində donub qalırdı.
Kazaklar əl atdı tez qamçılara,
Qamçılar dəhşətlə vıyıldayırdı.
Elə Pronu da onda vurdular,

Labutya gizləndi saman damında.
Çıxdı samanlıqdan
Kazaklar gedib
Meşədə lap gözdən itən zamanda.
İndi o hayana gedirsə – hər gün
Sərxoş bir səs ilə söyləyir bərkdən:
“Bu qəhrəmanlıqçün, bu hünər üçün
Hökmən qızıl orden almalıyam mən”.
Buludlar dağıldı göyün üzündə...
Düzdür, cənnət deyil bizimçün həyat.
Əzizim, dayanma, tez gəl özün də,
Gəl, bir təsəlli ol mənə bu saat...”
Budur, bax yoldayam bu gün mən yenə
İyul buludları göyə pərdədir.
Canlı insan kimi söz açıb mənə
Yollar, köhnə yollar uzantı gedir.
Yollar nə gözəldir, qəşəngdir necə,
Sərin kölgəliklər uzanır yenə.
Gümüş tozu səpir ay incə-incə
Kəndin yollarına, keçidlərinə.
Dirəklər, quyular, pələdlər, düzlər
Gözümün önündən keçir sərəsər.
Sinəmdə həsrətlə döyünür ürək
O keçən günlərdə döyündüyütək.

Yenə dəyirmanı gəlmişəm...
Şamlar
Bəzənmişdir atəşböcəklərilə.
Yenə dəyirmançı sevindiyindən
Bircə ağıllı söz deməmiş hələ.
“Sergeyim, əzizim!
Nə xoşbəxtəm mən!
Yəqin üşüyürsən? Soyuqdur sənə?
Niyə dayanmısan, qarın? Tez ol, sən
Bir tünd çay gətirib, piroq versənə!
Ah, Sergey, əzizim, qulaq as görüm,

Deyəsən qocaltdı bu illər səni.
Dayan, qoy sənə bir hədiyyə verim,
Könlün açılacaq nə qədər sənin”.
“Hədiyyə?”
“Yox...
Adı kağızdır ancaq.
Mənim göyərçinim, tələsmə, dayan,
Mən o hədiyyəni iki ay qabaq
Alıb gətirmişəm evə poçtadan”.
Açıram məktubu... Əlbəttə... Yalnız!
Məktub gözləməyirdim daha heç kəsdən.
Xəttinə baxıram necə qayğısız
London möhürü var məktubun üstə.
“Siz salamatsınız?.. Şadam nə qədər...
Mən də salamatam sizintək... amma
O hasar, o pələd, sizin o sözlər
Bilsəniz nə tez-tez girir yuxuma.
Xeyli uzaqdayam sizdən mən indi,
Rusiyada apreldir, gəlibdir bahar.
Demək mavi rəngli paltar geyindi
İndi böylü şamlar, ağcaqayınlar.
Mən səssiz oturub dərdi-qəmimi
Tökdükcə kağıza vermədən ara,
Dəyirmançı ilə siz bir dost kimi
Qulaq asırsınız qırqovullara.
Çox tez-tez çıxıram limana indi
Bilmirəm qorxudan, yoxsa fərəhdən
Gəmilər içində gəzib baxıram
O qırmızı Sovet bayrağına mən.
Güc-qüvvət tapıblar orda şübhəsiz,
Mən də ki, görürəm öz taleyimi,
Lakin əvvəlkitək əzizsiniz siz,
Mənə Vətən kimi, ilk bahar kimi”.
.....
Məktub... Adi məktub...
Ömrümdə belə
Boş yerə bir məktub yazı bilmərəm.

Götürüb kürkümü öz adətimlə
Mən ot çardağıma gedirəm bu dəm.
Bağ-bağat içiylə yeriyirəm mən,
Arabir üzümə dəyir yasəmən.
Əzizdir, doğmadır mənə nə qədər
Bu artıq köhnəlmiş, əyilmiş çəpər.
Bir vaxt bu pələdin yanında yalnız
Yaşım onaltıydı, cavan idim çox.
Mehriban baxışlı ağ örpəkli qız
Mənə təbəssümlə cavab verdi: “Yox!”
O uzaq keçmişlər nə qədər əziz!...
Çıxmaz xatırımından o xəyal bir an.
Hamımız sevirdik o illərdə biz,
Bizi də sevmişlər demək o zaman!

Yanvar, 1925

QARA ADAM

Dostum, xəstəyəm yaman,
Dostum, xəstəyəm yaman.
Heç özüm də bilmirəm nədəndir bu ağrılar.
Küləkdirmi, ulayıb
Keçir boş səhralardan,
Yoxsa mənim başımda
Bir sərxoşun beyni var?!

Başım yaman hərlənir,
Təqət yox ayağımda
Ki, onu çiynim üstə
Gəzdirsən bir qədər də.
Qara adam
Qapqara,
Dolaşır otağımda
Çarpayımda oturur.
Qara adam gecəni
Yatmağa qoymur məni.

İyrənc bir kitab üstə gəzdirir barmağını,
Ölü üstündə dua oxuyan rahib kimi.
Burnunda danışır bax,
Bir dələduz kefcilin həyatda olmağını,
Danışır,
Ürəyimə kədər, qorxu salaraq.
Qara adam
Qapqara!
Pıçıldayır o mənə: –
“Bir qulaq as, qulaq as.
Kitabda çoxdur
Gözəl fikirlər və nəqşələr.
Bu adam ömr eləyib
Elə bir diyarda ki,
Quldurlar, şarlatanlar
O diyarda ömr elər.

Dekabrda o yerdə
Qar görünür bəmbəyaz,
Qasırganın cəhrəsi
Əyirir dayanmadan.
Sənə dediyim adam
Fırıldaçıydı bir az,
Ancaq lap əlasından.

Özü də qəşəng idi,
Həm də şairdi adı,
Çox böyük olmasa da
Gücü-qüvvəsi vardı.
Yaşı qırxı da çoxdan
Addamış bir arvada,
O qızcıgaz deyərək
Canan adlandırardı.

Ağlı, əlin cəldliyi
Səadətdir – deyərdi. –
Bədbəxt olur həmişə
Cəld olmayan ürəklər.
Əyrinin, yalan sözün
Hərçənd ki, vardır dərdi, –
Eybi yox, keçib gedər.

Həyat əzablarında,
Ya döyəndə qar, külək,
Ya ağır itki vaxtı,
Qəmli dəqiqələrdə
Təbəssümlü görünmək –
Ən böyük ustalıqdır,
Böyük sənətdir bir də”.

“Qara adam! Di yetər,
Danışdın şirin-şirin!
Nə haqq ilə
Hər gizli nöqtəyə baş vurursan?

Neynirəm tarixini
Davakar bir şairin?
Get bunları deməyə
Axtar başqa bir insan”.

Üzümə baxır mənim diqqətlə
Qara adam.
Gözü ağarır bu dəm.
Sanki demək istəyir
Dələduzam, oğruyam,
Utanmadan kiminsə
Mən cibinə girmişəm.

.....
Dostum, xəstəyəm yaman,
Dostum, xəstəyəm yaman.
Heç özüm də bilmirəm nədəndir bu ağrılar.
Küləkdirmi, ulayıb
Keçir boş səhralardan,
Yoxsa mənim başımda
Bir sərxoşun beyni var?!

Gecə qarlı, şaxtalı,
Sükutdadır döngələr,
Pəncərə önündəyəm,
Nə qonaq var, nə dost var.
Səhralara elə bil
Narın əhəng səpiblər.
Süvariyyə bənzəyir
Bağımızda ağaclar.

Səpir ağac athılar
Nal səsini taqqataq,
Gecə quşu hardasa
Nalə çəkib hıçqırır.
Qara adam yenə də
Kürsüyə əyləşir bax.

Silindri qaldırır,
Pəncəyini çıxarır.
Sonra xırıldayaraq
Baxır üzümə yenə,
Danışdıqca üstümə
O əyilir bir qəder –
Deyir: “Mən görməmişəm
Yuxusuzluq dördünə
Sənin kimi tutula
Alçaqlardan bir nəfər.
Ah, deyən səhv edirəm!
İndi ayıldır gecə.
Eh, daha nə gərəkdir
Bu yuxulu cahana?
“Mayabaldır” yanına
Bəlkə gəldi gizlicə,
Öz düşgün lirikanı
Oxuyacaqsan ona?
Sevirəm şairləri!
Yaman məzəlidirlər.
Onlarla öz aramda
Bir yaxınlıq görərim, –
Sanki sızışlı qıza
Uzunsaçlı, eybəcər
Bu aləmdən danışır,
Özü şəhvət əlində
Əriyib gedir bu dəm.

Hansı bir kənddə isə,
Unutmuşam o yeri,
Bəlkə də Kaluqada,
Bəlkə də Ryazanda
Oğlan yaşardı
Sadə bir kəndli daxmasında,
Qızılydı saçları,
Mavi idi gözləri...

Böyüdü yaşa doldu,
Qazandı şair adı.
Çox böyük olmasa da
Gücü-qüvvəsi vardı.
Yaşı qırxı da çoxdan
Addamış bir arvada
O, qızcıgaz deyərək,
Canan adlandırardı”.

“Qara adam!
“Sən alçaq, sən murdar bir qonaqsan.
Nə zamandır bələdik
Sənin bu şöhrətinə”.
Çırpıram bir qəzəblə
Əl ağacımı bu an
Mən düz onun burnuna,
Düz onun sifətinə.

...Ay batdı,
Ağaran dan pəncərədə əks edir.
Ah, gecə!
Neyləmişən, gecə, sən neyləmişən?
Heç kim yoxdur.
Durmuşam mən başımda silindr.
Bir də sınıq bir güzgü...
Tənha dayanmışam mən...

1925

KİTABDAKILAR

<i>Nəşriyyatdan</i>	4
<i>Tərcümeyi-halım</i>	5

ŞEİRLƏR

“Qış oxuyur – haray salır”	9
“O yerdə ki, kələmlərin cərgəsi”	9
“Axşam düşür gölün üstə”	10
“Sübhün al şəfəqiylə bəzəndi gölün üzü”	10
“Yaxşı qızdı Tanyuşa, kənddə ona tay hanı”	11
“Ana Kupalnutsaya meşəiçi gedirdi”	12
“Qızıl dərilə qarmon, zilo çox, yenə dillən”	12
Ağcaqayın	13
Ana duası	13
“Sən ey alın təriylə islanmış qara torpaq”	14
“O yerdə ki, quru çöp hörülüb hasar kimi”	15
İnok	16
İt haqqında nəğmə	17
“Yağdı bahar yağışı, o dəli tufan”	18
Yoldaş	19
“Ay dözümlü ana, sabah sən mənə”	23
“İnanıram, inanıram, səadət var!”	24
“Yamyayıldır saçların”	25
“Nəğmələr, nəğmələr, nədir bu fəğan”	26
“O sofeh səadət bu imiş demək”	26
Kantata	27
Səma təbilçisi	28
“Külöklər, külöklər, qarlı külöklər”	30
“Yaralı yolların üstündə yenə”	31
Dələduzun etirafı	31
“Ah, bizim tərəflər, bizim tərəflər”	34
“Bütün yaranmışlar orzo gölündə”	35
“Məni danlamayın. Bclədir, nə qəm?”	36
“Üroyim dolubdur qayğılar ilə”	37
“Dillən, dillən, a qarmon. Qüssəylə dolub ürok...”	38
“Həmin bu küçəni tanıyıram mən”	39
“İndi demək məzəli bir iş görməliyəm mən”	41
Anama məktub	42

“Biz də asta-asta gedirik indi”	43
Ata yurduna qayıdarkən	44
Sovet Rusiyası	47
Bryusovun xatirəsinə	52
Qitələr	53
Köhnə Rusiya	57
Qadına məktub	61
Anamdan məktub	65
Cavab	68
Yerin kapitanı	71
Mənim yolum	73
Kaçalovun itinə	79
“Vətənim fırtınadan sonra sakitdir, budur”	80
“Öp məni, öp məni, clə öp ki, sən”	81
“Əbədi səyyaham qəm yollarında”	82
1 May	83
Bacıma məktub	84
“Şəfəqlər səsləyir başqa birini”	86
“Aylı gecələrdə ürək sıxan nur”	87
“Röyadayam. Yol – qara qır”	88
“Uğurla qurtara hər işin sonu”	89
“Görünür, əzəldən belə qayda var”	90
“Papağımı boynumun ardına basaraq mən”	91
“Bəyaz ot sərilib. Doğma düzənlər”	93
“Sevgilim indi də çıxmır yadımdan”	94
“Eşidilir quş səsləri”	94
“Yan mənim ulduzum, səma tağından”	95
“Höyat bir aldandıdır sehrkar kodoriylə”	96
“Xəzəllər tökülür”	97
“Pəncərə üstə qəmər. Pəncərə altda külək”	98
“A qarmon, dillən görək, nəğməni yay yenidən”	99
“Yox, yox, belə gözəl görməmişəm mən”	99
“Dünyada nə qədər pişik var, pişik”	100
“Qoca anamızın bizə bir zaman”	101
“Yalnız müsafirəm bu aləmdə mən”	102
“Ah, xizəklər, xizəklər! Atlar, qanadlı atlar!”	103
“Çöllərin qar örtüyü çatlayır, parçalanır”	104
“Duman mavi rəngdədir. Örtüb düzənliyi qar”	105
“Xizək sürüşüb gedir, eşidirsonmi, xizək”	106
“Əynində mavi donu. Yanırdı mavi gözlər”	106
“Mavi axşam, aylı axşam”	107

“Ovuşdurub əlini, bic-bic gülümsəmə gəl”	107
“Qar örtmüş düzənliyi, göydə də ağdır qəmər”	108
“Bir qaraçı kamanək inləyir boran”	108
“Ah, zavallı nəzmçi, bu sənmişən söylə bir”	108
“Bəyaz cuna örtüklü qarlı düzənliklərdən”	109
“Seyrək meşə, üfuc səhra”	110
“Başını əyərək kədərlə durdu”	111
“Mənim solğun qovağım, şaxtadan donmuş qovaq”	111
“Sən bu gecəyə bax! Aylı bir gecə”	112
“Gəl məni töhmətlə süzmə bu qədər”	113
“Sən məni sevmirsən, mənə yannırsan”	114
“Gecdimi, tezdimi, fəqət buna mən”	116
“Mən kiməm? Gözünün nurunu yeksər”	117
“Əlvida, ey dostum, əlvida artıq”	118
“Əlvida, Bakı! Səni bir daha görmərəm”	118

İRAN NƏĞMƏLƏRİ

“Mənim köhnə yaram qövr etmir hələ”	121
“Yarım tümən üçün bir manat verən”	122
“Bosforda heç zaman olmamışam mən”	123
“Sevimli Şahanə, gözəl Şahanə!”	124
“Sən dedin ki, Sədi ancaq”	125
“Zəfəran yurdunun fəcrinə bir bax”	125
“Hava fəviz, şəffaf, hava sərindi”	126
“Sən ey Firdovsinin gənclik vətəni”	127
“Bəli, şair olmaq odur ki, görək”	128
“Qızılı telləri soyuq qəmərini”	129
“Xorasanda vardır elə qapılar”	130
“Bir cüt qu quşudur canan olları”	131
“Xorasan bağları, evləri üstə”	132
“Dəli könül, gəl çırpınma bu qədər!”	133
“Ey fərəhli ölkə, gənclik ölkəsi”	134

POEMALAR

Anna Snegina	137
Qara adam	160

Buraxılışa məsul: *Umud Rəhimoğlu*

Texniki redaktor: *Zahid Sarıtorpaq*

Kompyuter səhifələyicisi: *Allahverdi Kərimov*

Kompyuter operatoru: *Asifə Əfəndi*

Korrektor: *Tofiq Qaraqaya*

Yığılmağa verilmişdir 09.08.2006. Çapa imzalanmışdır 01.12.2006.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 10,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 238.

Kitab "Şərq-Qərb" mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.